Guy de Maupassant

Pierre og Jean

Maupassants 4 romaner

Bibliotek 1800

Guy de Maupassant

Pierre og Jean

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Guy de Maupassant: *Pierre og Jean* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Guy de Maupassant: *Pierre og Jean* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Romanen

Det er ikke min hensigt her at ville føre en forsvarstale for efterfølgende lille roman. De anskuelser, som jeg vil prøve på at klarlægge, vil måske tværtimod snarere drage en kritik af den psykologiske studie, som jeg i "*Pierre og Jean*" har gjort, efter sig.

Jeg vil beskæftige mig med romanen i sin almindelighed.

Jeg er ikke den eneste, mod hvem der af de samme kritikere bliver rettet den samme bebrejdelse hver gang en ny bog kommer ud.

Midt iblandt de mest rosende sætninger finder jeg regelmæssigt, skrevet af de samme penne, denne:

"Bogens største fejl er, at den ikke i egentlig forstand er en roman."

Man kunne med samme argument svare:

"Den største fejl hos den kritiker, der gør mig den ære at bedømme mig, er, at han ikke er nogen kritiker."

Hvilke egenskaber er i virkeligheden de mest fremtrædende hos en kritiker?

Han skal uden noget som helst indtaget partistandpunkt, uden forudfattede meninger, uden tanke på nogen skole, uden nogen som helst tilknytningspunkter til nogen kunstnerfamilie, kunne forstå, skelne og gøre rede for de mest modsatte tendenser, de mest modstridende temperamenter og vide at anerkende enhver ærlig kunststræben, i hvilken retning den så går.

Den kritiker, der efter abbed Prévosts: "*Manon Lescaut*", Bernardin de Saintpierres: "*Paul og Virginie*", Cervantes': "*Don*

Quichote", Choderlos de Laclos: "*De farlige Elskovseventyr*", Goethes: "*Werther*" og "*Wahlverwandschaften*", Richardsons: "*Clarissa Harlowe*", Rousseaus: "Emile", Voltaires: "*Candide*", Alfred de Vignys: "*Cinqmars*", Chateaubriands: "*René*", Dumas': "*De tre Musketerer*", Georges Sands: "*Mauprat*", Balzacs: "*Fa'r Goriot*" og "*Kusine Bette*", Prosper Mérimées: "*Colomba*", Stendhals: "*Rødt og sort*", Gauthiers: "*Frk. Maupin*", Victor Hugos: "*Vor Frue af Paris*", Flauberts: "*Salammbo*" og "*Fru Bovary*", Benjamin Constants: "*Adolphe*", Octave Feuillets: "*Hr. de Camors*", Zolas: "*Mukkerten*", og Daudets: "*Sapho*" osv. endnu tør skrive: "Dette er en roman og dette er det ikke", forekommer mig at være udrustet med en skarpsynethed, der stærkt ligner mangel på kritisk forståelse.

I almindelighed forstår kritikken ved en roman et mere eller mindre sandsynligt eventyr, der ligesom et teaterstykke er arrangeret i tre akter, hvoraf den første indeholder indledningen, den anden handlingen og den tredje opløsningen.

Denne måde at komponere en roman på er fuldkommen berettiget, på den betingelse, at man ligeledes accepterer alle de øvrige.

Eksisterer der regler, efter hvilke en roman skal skrives, og udenfor hvilke en skreven historie bør bære et andet navn?

Hvis "*Don Quichote*" er en roman, er "*Rødt og sort*" det så også? Hvis "*Monte Christo*" er en roman, er så "*Mukkerten*" det? Kan man anstille en sammenligning imellem Goethes: "*Wahlverwandschaften*", Dumas: "*De tre Musketerer*", Flauberts: "*Fru Bovary*", Feuillets: "*Hr. de Camors*" og Zolas: "*Germinal*". Hvilke af disse værker er en roman? Hvilke er disse famøse

regler? Hvorfra kommer de? Hvem har opstillet dem? I kraft af hvilket princip, hvilken myndighed og hvilke grundsætninger?

Det synes alligevel, som om disse kritikere på en afgørende måde og uden mindste tvivl ved besked med, hvad det er, der udgør en roman, og hvad det er, der adskiller en roman fra en, som ikke er det. Det betyder simpelthen, at de, uden selv at være skabende, har indrulleret sig i en skole, og at de ligesom romanforfatterne selv forkaster alle de værker, som undfanges og udføres udenfor deres æstetik.

En forstående kritiker burde tværtimod lede efter alt, hvad der mindst lignede de allerede skrevne romaner, og så meget som muligt tilskynde de unge at søge ind på nye veje.

Alle forfattere, Victor Hugo såvel som Zola, har standhaftigt fordret ubetinget ret, uomstødelig ret til at komponere, det vil sige opfinde og iagttage i overensstemmelse med deres personlige kunstopfattelse. Alt talent stammer fra originalitet, det vil sige fra den særlige måde, hvorpå vedkommende tænker, ser, forstår og dømmer. Den kritiker, som vil definere romanen efter de anskuelser, han efter de romaner, han allerede har læst, har dannet sig om den, og som vil opstille uforanderlige kompositionsregler, vil derfor altid komme til at kæmpe mod et kunstnertemperament, der møder med nye synsmåder. En kritiker, som virkelig og ubetinget fortjente dette navn, burde indskrænke sig til blot at analysere uden nogen tendens, uden nogen forudfattet mening, uden lidenskaber, og ligesom en sagkyndig på malerkunstens område kun vurdere det kunstneriske værd af den kunstgenstand, der underkastes hans bedømmelse. Hans forståelsesevne må stå åben for alt og så fuldstændig dominere hans personlighed, at han kan opdage og

endog rose selv de bøger, han som menneske ikke kan lide, men som han som dommer bør kunne forstå.

Men størstedelen af kritikerne er, når alt kommer til alt, kun læsere, hvorfor resultatet bliver, at de næsten altid ufortjent rakker os ned eller også overøser os med overstrømmende komplimenter, der lige så lidt er på deres plads.

Læseren, som i en roman udelukkende søger at få sin ånds naturlige krav tilfredsstillet, forlanger, at forfatteren skal svare til hans smag, og han vil ufravigelig betegne det værk eller de sider, der behager hans idealistiske, muntre, slibrige, tungsindige, drømmende eller positive indbildningskraft, som udmærket og *velskrevet*.

I virkeligheden er publikum sammensat af talrige grupper, der råber til os:

"Trøst mig."

"Mor mig."

"Rør mig."

"Riv mig med."

"Få mig til at drømme."

"Få mig til at le."

"Få mig til at skælve."

"Få mig til at græde."

"Få mig til at tænke."

Kun enkelte udvalgte ånder stiller denne fordring til kunstneren:

"Skab mig noget smukt under den form, der passer Dem bedst, og i overensstemmelse med Deres temperament."

Kunstneren forsøger – det lykkes eller det slår fejl.

Kritikeren skal kun bedømme resultatet efter arten af den stræben, der ligger bagved; han har ikke ret til at bekymre sig om tendenserne.

Det er allerede skrevet tusinde gange. Det må bestandig gentages.

Efter de litterære skoler, som har villet give os et falskt, overmenneskeligt, poetisk, betagende, dårende eller storslået billede af livet, er der altså kommet en realistisk eller naturalistisk skole, som jo gør fordring på at vise os sandheden, intet uden sandheden og hele sandheden.

Det gælder om med samme og lige store interesse at kunne gå ind på disse så forskellige kunstteorier og bedømme de værker, de frembringer, med blikket udelukkende henvendt på disse værkers kunstneriske værdi, idet man *a priori* accepterer de almindelige anskuelser, de er født af.

At bestride en forfatters ret til at skabe et poetisk eller realistisk arbejde er det samme som med magt at ville forandre hans temperament, forkaste hans originalitet, ikke at ville give ham lov til at betjene sig af de øjne og den forstand, som naturen har skænket ham.

At bebrejde ham, at han ser tingene skønne eller hæslige, små eller episke, yndefulde eller uhyggelige, er det samme som at bebrejde ham, at han er skabt på den eller den måde, så at hans synsopfattelse er blevet forskellig fra vor egen.

Lad ham have sin frihed til at forstå, iagttage og opfatte således, som han finder for godt, forudsat at han er kunstner. Lad os blive poetisk begejstrede, når vi skal bedømme en idealist og bevise ham, at hans drøm er banal, middelmådig, ikke tilstrækkelig vanvittig eller storslået. Men hvis vi skal

bedømme en naturalist, så lad os vise ham, at sandheden i livet er forskellig fra sandheden i hans bog.

Det er åbenbart, at så forskellige skoler må have brugt absolut modsatte fremgangsmåder i deres kompositioner.

Den romanforfatter, der omformer den stående, brutale og uskønne sandhed for at uddrage af den et usædvanligt og dårende eventyr, må, uden at nære nogen overdreven bekymring for sandsynligheden, behandle begivenhederne, som han finder for godt, lave dem til og arrangere dem, således at de kan behage læseren, bevæge eller røre ham. Gangen i hans roman er kun en række sindige kombinationer, der behændigt fører til opløsningen. Optrinnene ordnes og afstemmes gradvis hen imod kulminationspunktet og slutningseffekten, der er en afgørende hovedbegivenhed, som tilfredsstiller al den nysgerrighed, der er blevet vakt i begyndelsen, og danner en så fuldstændig afslutning på den fortalte historie, at man ikke bryder sig om at få at vide, hvad der den næste dag bliver selv af de figurer, man har følt sig mest tiltrukket af.

Den romanforfatter derimod, som gør fordring på at give os et nøjagtigt billede af livet, må med flid undgå enhver sammenstilling af begivenheder, der på nogen måde kan forekomme usædvanlig. Hans mål er ikke at fortælle os en historie, at more os eller røre os, men at tvinge os til at tænke og forstå den dybe mening, der skjuler sig bag begivenhederne. Fordi han har set og tænkt, betragter han verden, tingene, livet og menneskene på en bestemt måde, som er egen for ham, og som er resultatet af hans samlede, gennemtænkte iagttagelser. Det er dette, hans personlige syn på tilværelsen, som han prøver på at meddele os ved at gengive det i sin bog. For at vække den

samme bevægelse hos os som den, han selv har følt ved livets skuespil, må han med den mest samvittighedsfulde nøjagtighed afspejle det for vore øjne. Han må derfor komponere sit værk på en så behændig, så tilsløret og tilsyneladende så jævn og naturlig måde, at det er umuligt at opdage og påvise hans plan eller de hensigter, den skal tjene.

I stedet for at opfinde en historie og rulle den op, således at den lige til slutningen bliver ved med at være interessant, tager han sin eller sine figurer fra en vis periode i deres liv og fører dem gennem naturlige overgange videre til den følgende periode. På den måde vil han vise, snart hvorledes sindene kan forandre sig under omgivelsernes indflydelse og snart hvorledes følelserne og lidenskaberne udvikler sig, hvorledes man elsker, hvorledes man hader og hvorledes man kæmper i alle sociale kredse, de kampe, der affødes af borgerlige interesser, pekuniære interesser, familieinteresser og politiske interesser.

Dygtigheden i hans plan består derfor ikke i stemninger eller charme, i en lokkende begyndelse og en betagende slutningskatastrofe, men i den behændige måde, hvorpå de mange småbegivenheder, hvorfra hele værkets samlede hensigt træder frem, er grupperede. Hvis han på tre hundrede sider vil skildre ti år af et menneskeliv for at påvise, hvilken særlig karakteristisk betydning det har haft mellem de væsener, der har omgivet det, så må han forstå mellem tilværelsens daglige, talløse småbegivenheder at borteliminere alle dem, som ikke er til nogen nytte for ham, og på en særlig måde at lade lys falde over alle dem, som en lidet klartseende iagttager ville have ladet ligge, men som giver bogen dens rækkevidde og samlede værdi.

Man forstår, at en sådan kompositionsmåde, som er ganske forskellig fra den gamle, der var synlig for alles øjne, ofte leder kritikerne på vildspor, og at de ikke altid kan opdage alle de tynde, hemmelige, næsten usynlige tråde, den moderne kunstner benytter i stedet for den mere grove tråd, som kaldtes intrigen.

Med andre ord, mens en romanforfatter i tidligere tid valgte og fortalte livets kriser, sjælens og hjertets stærkt oprørte tilstande, så skriver en romanforfatter i vore dage hjertets, sjælens og sindets historie i normal tilstand. For at frembringe den virkning, han tilsigter, det vil sige den betagelse, der kan ligge i den simple virkelighed, og for at få den kunstneriske lære, han vil uddrage af den, til at træde frem, det vil sige en afsløring af, hvorledes det sande nutidsmenneske er i hans øjne, bør han kun ty til den uomstødelige, virkelige sandheds kendsgerninger.

Men idet man stiller sig på det samme standpunkt om disse realistiske kunstnere, bør man diskutere og undersøge gyldigheden af deres teorier, der synes at kunne resumeres i følgende ord: "Intet uden sandheden og hele sandheden."

Da de tilsigter at uddrage filosofien af visse stadige og daglige kendsgerninger, må de ofte rette på begivenhederne til gunst for sandsynligheden og på bekostning af sandheden, for

> … det sande er ikke altid sandsynligt.

Hvis den realistiske forfatter virkelig er kunstner, vil han ikke søge at vise os en banal fotografisk gengivelse af livet, men stræbe efter at give os et mere fuldstændigt, mere gribende og ærligere indtryk end virkeligheden selv.

At fortælle alt ville være umuligt, for der ville udkræves mindst et bind om dagen for at opremse det mylder af ubetydelige bagateller, der fylder vor tilværelse.

Det gælder altså om at træffe et valg – hvad der er en første breche i teorien om hele sandheden.

Livet er ydermere sammensat af de mest forskellige, mest uforudsete, mest modsatte og mest splittede ting; det er brutalt uden følgeslutning, uden sammenhæng, fuldt af de uforklarlige, ulogiske og modsigende katastrofer, der kommer ind under bladenes smånotitser.

Derfor vil kunstneren efter at have valgt sit emne i denne vrimmel af tilfældigheder og ubetydeligheder kun tage de enkeltheder, der er karakteristiske og brugbare for ham, og kaste alt det øvrige til side som overflødigt.

Et eksempel mellem tusinde:

Antallet af de mennesker, der her på jorden kommer af dage ved et ulykkestilfælde, er betydeligt. Men kan vi lade en tagsten falde ned i hovedet på vor hovedfigur eller midt i fortællingen kaste ham ind under hjulene på en vogn under påskud af, at man også må regne med et ulykkestilfælde?

Livet fører også ofte stilstand med sig, fremskynder begivenhederne eller trækker dem ud i en uendelighed. Kunsten består derimod i forsigtigt at forberede, at skabe snedige, men skjulte overgange og gennem selve kompositionen at kaste fuldt lys over de væsentligste begivenheder og stille alle de andre i det relief, der stemmer med deres betydning – alt sammen for at frembringe det dybe indtryk af den særlige sandhed, som man vil vise.

Sandheden består altså i at skabe en fuldstændig illusion af det sande i overensstemmelse med kendsgerningernes almindelige logik, men uden slavisk at gengive dem i deres rækkefølges virvar.

Jeg slutter deraf, at de realister, der har talent, snarere burde kalde sig illusionister.

Hvilke barnestreger er det i øvrigt ikke at tro på virkeligheden som noget absolut, eftersom vi hver i vore tanker og vore organer går om med sin. Forskelligheden i vore øjne, vore øren, vor lugtesans og vor smag skaber lige så mange sandheder, som der er mennesker på jorden. Og vore tanker, der påvirkes forskelligt af disse organer, forstår, analyserer og dømmer, som om hver af os tilhørte en anden race.

Hver af os skaber sig altså simpelthen en illusion om verden, en illusion, der alt efter vor natur er poetisk, sentimental, glad, melankolsk, smudsig eller dyster. Og forfatterens mission består udelukkende i så nøjagtigt som muligt med de kunstneriske midler, han har lært og evner at råde over, at gengive denne illusion.

Illusionen om det skønne, der er en menneskelig vedtægt! Illusionen om det uskønne, som er en skiftende mening! Illusionen om det evigt uforanderligt sande! Illusionen om det lave og hæslige, der virker tiltrækkende på så mange! De store kunstnere er dem, der påtvinger menneskeheden deres specielle illusion.

Det er derfor meningsløst, at vi vredes over en eller anden teori, eftersom hver af dem ikke er andet end et almindeligt udtryk for et temperament, som analyserer sig selv.

Der er især to, som ofte er blevet diskuterede og stillede op imod hinanden i stedet for ved siden af hinanden, teorien om den rent analyserende roman og teorien om den objektive roman. Analysens tilhængere forlanger, at forfatteren gør sig flid for at påvise selv den mindste sjælsevolution og selv den hemmeligste drivkraft til vore handlinger, mens selve kendsgerningerne bliver af underordnet betydning. De er blot udgangspunktet, en simpel grænsesten, påskuddet til romanen. Efter disse anskuelser skulle man altså skrive disse sande eller opdigtede værker, hvori indbildningskraften smelter sammen med iagttagelsen, på samme måde som en filosof former et psykologisk arbejde, gå tilbage til hver handlings fjerneste oprindelse, gøre regnskab for alle "hvorfor'erne" til enhver viljesytring og klarlægge enhver rørelse i sjælelivet, tilskyndet af interesser, lidenskaber og instinkter.

Objektivitetens (hvilket grimt ord!) tilhængere gør tværtimod krav på at give os et nøjagtigt billede af det, der sker i livet, og de undgår med omhu enhver indviklet forklaring, enhver redegørelse for motiverne og indskrænker sig til at lade skikkelserne og begivenhederne passere forbi vore øjne.

Efter deres mening skal psykologien ligge skjult i bogen ligesom den i virkeligheden ligger skjult under livets forskellige hændelser.

En roman, der er udført efter denne recept, vinder i interesse ved bevægelsen i skildringen, ved sin farve og ved det liv, der rører sig i den.

I stedet for omstændeligt at forklare en persons sindstilstand søger den objektive forfatter altså efter den handling eller den bevægelsesytring, som denne sjælstilstand uundgåeligt I det

givne øjeblik vil få det givne menneske til at udføre. Og fra den ene ende af bogen til den anden lader de ham opføre sig på en sådan måde, at alle hans handlinger, alle hans bevægelser er en refleks af hans indre natur, af hans tanker, af hans vilje og af alle hans betænkeligheder. De skjuler altså psykologien i stedet for at stille den frem, de gør den til skelettet i værket ligesom det usynlige skelet, der er i det menneskelige legeme. Maleren, som maler vort portræt, viser os ikke vor benbygning.

Det forekommer mig også, at en roman, der udføres på denne måde, vinder i oprigtighed. Den er for det første mere sandsynlig, for de mennesker, der lever og handler omkring os, fortæller os ikke om de motiver, de adlyder.

Man må endvidere regne med, at selv om vi ved at iagttage menneskene kan nå til at bestemme deres natur med så stor nøjagtighed, at vi under næsten alle omstændigheder afgørende kan sige: "Den mand med det temperament vil i det øjeblik gøre dette", så følger deraf ikke, at vi et for et kan påvise alle de hemmelige udviklingsstadier i de tanker, der ikke er vor, hver lille mystisk påvirkning af instinkter, som ikke er ens med vore, enhver ubevidst pirring af en natur, hvis organer, nerver, blod og kød – alt, er forskellige fra vore.

Hvor stort et geni en svag, godlidende, lidenskabsløs mand, der udelukkende bryder sig om videnskab og arbejde, end er i besiddelse af, så vil han dog aldrig kunne overføre sit eget selv i en sjæl og et legeme, der tilhører en sanselig, voldsom, livslysten og robust kraftkarl, for hvem intet begær og ingen last er fremmed, fuldstændig nok til, at han kan forstå og påvise enhver tilskyndelse og enhver stemningsovergang hos dette, så

forskellige væsen, hvad der ikke udelukker, at han meget vel kan forudse og skildre alle hans livs handlinger.

Når alt kommer til alt, kan den, der beskæftiger sig med ren psykologi, kun i de forskellige situationer, han anbringer sine personer i, sætte sig selv i deres sted, for det er ham umuligt at forandre sine organer, som er det eneste mellemled mellem det ydre liv og os, som påtvinger os deres opfattelse, som virker afgørende på modtageligheden af vore indtryk, og som i os skaber en sjæl, der er ganske væsentligt forskellig fra alle dem, der omgiver os. Det er vor synsmåde, det kendskab til verden, som vi ved vore sansers hjælp har erhvervet os, vore livsanskuelser, som vi delvis overfører til de personer, hvis inderste og hemmeligste væsen vi gør fordring på at afsløre. Det er altså altid os selv, der går igen i en konge, en snigmorder, en tyv, en hæderlig mand, en kurtisane, en nonne, en ung pige eller en gammel sælgekone, for vi er nødt til at stille problemet således op for os: "Hvis jeg var konge, morder, tyv, kurtisane, nonne, ung pige eller sælgekone, hvad ville jeg så gøre, hvorledes ville jeg tænke og hvorledes ville *jeg* handle?" Vi skaber altså kun forskellen mellem vore personer ved at forandre alder, køn, samfundsstilling og alle livets hændelser for vor eget "Jeg", som naturen har omgivet med en uoverstigelig skranke af organer.

Behændigheden består i at narre læseren, således at han ikke genkender dette "Jeg" under de forskellige masker, vi bruger til at skjule det med.

Men selv om altså den rene psykologiske analyse alene fra den fuldkomne sandfærdigheds standpunkt kan omstrides, kan

den alligevel give os lige så skønne kunstværker som enhver anden arbejdsmetode.

I vore dage er symbolisterne kommet til. Hvorfor ikke? Deres kunsterdrøm er al ære værd; og de har det særlig interessante, at de ved og proklamerer kunstens uhyre vanskelighed.

Det er sandt nok, at man må være en stor dåre, meget dristig, meget selvtillidsfuld eller meget naiv for endnu i vor tid at give sig til at skrive! Efter at så mange mestre hver med sin forskellige natur og sit forskelligtsidede geni er gået forud, hvad er der så tilbage at gøre, som ikke allerede er gjort, hvad er der at sige, som ikke allerede er sagt? Hvem iblandt os kan rose sig af at have skrevet en side eller blot en sætning, som ikke omtrent enslydende findes et eller andet sted? Når vi, der er så mættede med bøger, at hele vort legeme gør indtryk af at være en dej, der er sammenæltet af ord, læser et eller andet, finder vi så nogensinde en linje, en tanke, som ikke er os kendt, eller om hvilken vi i det mindste ikke har haft en tåget forudfølelse?

Den forfatter, der kun ved allerede kendte midler søger at more sit publikum, skriver i sin middelmådigheds oprigtighed tillidsfuldt løs på sine værker, der er bestemt til at slå tiden ihjel for den uvidende mængde. Men de, som vejer alle den forudgående litteraturs århundreder, de, som ikke føler sig tilfredsstillet af noget som helst, som har lede for alt, fordi de drømmer om noget bedre, for hvem alt allerede synes affloreret, og som overfor deres eget værk har indtrykket af et unyttigt og tarveligt arbejde, ender med at anse den litterære kunst for noget ugribeligt, noget hemmelighedsfuldt, for hvilket der knapt nok på enkelte sider hos de største mestre løftes en flig.

Tyve vers, tyve sætninger, som vi pludselig læser, kan få os til at skælve lige til hjertet som en overraskende åbenbaring; men de følgende vers ligner alle andre vers og det næste stykke prosa al anden prosa.

Genierne har sikkert ikke den slags angst og kval, fordi de i sig bærer en uimodståelig skaberkraft. De dømmer ikke sig selv. De andre, vi andre, der kun er simple, samvittighedsfulde og udholdende arbejdere, vi kan kun ved stadig at forfølge vor stræben kæmpe imod den uovervindelige modløshed.

To mænd har ved deres enkle og lysende lære givet mig den fornødne kraft til stadig at forsøge om igen: Louis Bouilhet og Gustave Flaubert.

Hvis jeg her taler om dem og mig, så er det, fordi deres råd, sammenfattet i nogle få linjer, måske kan være nyttige for nogle unge mennesker, som har mindre tillid til sig selv, end man i almindelighed er i besiddelse af, når man debuterer i litteraturen.

Bouilhet var den første, jeg kom til at stå nær, omtrent to år førend jeg vandt Flauberts venskab. Ved at blive ved med at gentage for mig, at hundrede vers, ja, måske færre, er tilstrækkelige til at skabe et kunstnerry, hvis de blot er dadelfri og indeholder kvintessensen af selv et anden rangs menneskes talent og originalitet, ved at få mig til at forstå, at et vedholdende arbejde og en grundig kendskab til sin kunsts tekniske side en dag, når man er så lykkelig at træffe et emne, der klinger sammen med alle strengene i éns indre og derfor føler sig særlig klar, oplagt og skabedygtig, kan sætte blomst i et eneste, kort værk, der er så fuldkomment, som vi overhovedet evner at frembringe det, gav han mig mod.

Jeg forstod derefter, hvorfor de mest kendte forfattere næsten aldrig har efterladt sig mere end ét bind, og det gik op for mig, at det fremfor alt gælder om blandt den mangfoldighed af emner, der byder sig frem til valg, at finde og have blik for det ene, som er i stand til at optage alle vore evner, hele vort værd, hele vor kunstneriske kraft.

Senere hen fik Flaubert, som jeg af og til så, en vis forkærlighed for mig. Jeg dristede mig til at forelægge ham nogle af mine forsøg. Han læste dem godmodigt og svarede:

"Jeg ved ikke, om De en gang får talent. Hvad De her har bragt mig, vidner om en vis intelligens, men glem ikke, unge mand, at talentet – som Buffon sagde – kun er en lang tålmodighed. Arbejd."

Jeg arbejdede og jeg besøgte ham ofte på ny; jeg forstod, at han syntes om mig, for han var leende begyndt at kalde mig sin elev.

I syv år skrev jeg vers, fortællinger, noveller og endog et gyseligt drama. Af alt det er der intet blevet tilbage. Mesteren læste det alt sammen og den påfølgende søndag kom han ved frokosten med sin kritik og indpodede mig lidt efter lidt to eller tre principper, der er som et resumé af hans lange og tålmodige undervisning.

"Hvis man ejer nogen originalitet," sagde han, "så gælder det frem for alt om at få den til at træde frem; har man slet ingen, må man sørge for at erhverve sig én."

– Talentet er en lang tålmodighed. – Man må blive ved med at betragte det, som man vil give udtryk, så længe og med en sådan opmærksomhed, at man ender med at opdage en side, der endnu ikke er blevet set eller skildret af nogen. I alt er der

noget ukendt, fordi vi er vant til kun at bruge vore øjne på baggrund af det, som der før os er blevet tænkt om det, som vi betragter. Selv den mindste ting bærer noget af dette ukendte i sig. Lad os sørge for at finde det. Når vi vil beskrive en flammende ild eller et træ på én mark, så må vi blive stående lige overfor denne ild og dette træ, lige indtil det for vore øjne ikke længere ligner nogen anden ild eller noget andet træ.

Det er på den måde, at man bliver original.

Efter at han derpå havde fremsat den sandhed for mig, at der ikke i hele verden findes to sandskorn, to fluer, to hænder eller to næser, der er aldeles ens, tvang han mig til i nogle få sætninger at skildre et væsen eller en genstand således, at alle dens særejendommeligheder sprang frem, så at den kunne skelnes fra alle andre væsener og alle andre genstande af samme race og samme slags.

"Når De," sagde han til mig, "går forbi en urtekræmmer, der sidder uden for sin dør, en portner, der ryger sin pibe, eller en holdeplads for drosker, så vis mig denne urtekræmmer og denne portner, deres stilling og hele deres ydre, som, hvis billedet er behændig gjort, også indeholder hele deres indre natur, på en sådan måde, at jeg ikke kan forveksle dem med nogen anden urtekræmmer eller med nogen anden portner, og få mig med et eneste ord til at se for mig en droskehest, som ikke ligner de halvtreds andre, der står foran den og bagved den."

Jeg har i øvrigt andetsteds udviklet mine anskuelser om stilen. De står i stærk forbindelse med de iagttagelsesteorier, som jeg her har fremsat.

Hvad det så end er for en ting, man vil sige, så gives der kun ét ord for at udtrykke den, ét verbum til at levendegøre den, ét adjektiv til at betegne dens egenskab. Man må altså, lige indtil man har fundet dem, blive ved med at lede efter dette ord, dette verbum og dette adjektiv, aldrig stille sig tilfreds med noget, der kun er i retning deraf, aldrig tage sin tilflugt til et kneb, selv om det er godt, eller ved sproglige klovnspring gå uden om vanskelighederne.

Selv de mest subtile ting kan man fortolke og påvise ved at anvende Boileaus ord om den magt, der ejes:

> … af det rette ord på den rette plads.

Den bizarre, indviklede, talrige og kinesiske ordsamling, der i vore dage påtvinges os under navn af en kunstnerisk stil, som skal være nødvendig for at fæstne alle tankens nuancer, er på ingen måde fornøden; det gælder om med en klar og nøjagtig opfattelse at skelne alle de forskellige afskygninger, et ords værdi får efter den plads, det indtager. Lad os få færre navne, verber og adjektiver med en næsten ugribelig betydning, men flere forskellige, forskelligt konstruerede og behændigt tilskårne sætninger, fulde af kloge rytmer og klange. Lad os bestræbe os for at blive gode stilister fremfor at blive samlere, der samler på sjældne udtryk.

Det er i virkeligheden betydeligt vanskeligere at forme en sætning efter sin vilje, at få den til at sige alt, selv det, som den ikke udtrykker, og at fylde den med underforståelser og en hemmelig og ikke formuleret mening, end at opfinde nye udtryk eller i gamle, ukendte bøger oplede alle dem, hvis brug og betydning er gået tabt, og som for os kun er døde klange.

Det franske sprog er i øvrigt som et klart vand, som selv de mest maniererede forfattere aldrig har kunnet og aldrig vil kunne plumre. Hvert århundrede har i denne rene, gennemsigtige strøm kastet sine moder, sine prætentiøse udtryk og sin sippede affektation, men ingen af alle disse unyttige bestræbelser og forgæves anstrengelser svømmer ovenpå. Sprogets natur er at være klart, logisk og kraftigt. Det lader sig ikke svække, formørkes eller ødelægge.

De, der nutildags laver billeder uden at passe på de abstrakte udtryk, de, som lader regn eller hagl skylle imod rudernes *renhed*, de kan også gerne kaste sten på deres kollegers jævne ukunstlethed! De vil måske ramme de kolleger, som har et legeme, men de vil aldrig nå den ukunstlethed, der ikke har det.

Guy de Maupassant

La Guillette, Étretat,
september 1887.

1

"Så skulle da også satan stå i det," udbrød pludselig den gamle Roland, der et helt kvarter havde siddet ganske ubevægelig med øjnene stift fæstede på vandet og kun nu og da med en let bevægelse havde løftet på linen, som nåede helt ned til havbunden.

Fru Roland, der var faldet stille hen bag i båden ved siden af fru Rosémilly, som var blevet indbudt til at tage del i fisketuren, vågnede og drejede hovedet om imod sin mand:

"Nå ... nå ... Gérôme!"

Manden svarede rasende:

"De bider slet ikke mere, siden i middags har jeg ikke fået en eneste. Man skulle kun være lutter mænd, når man tager på fisketur, kvinderne er altid skyld i, at man kommer for sent afsted."

Hans to sønner, Pierre og Jean, hvoraf den ene sad i bagstavnen og den anden i forstavnen, hver med sin line, gav sig begge til at le og Jean sagde:

"Du er ikke meget elskværdig mod vor gæst, far."

Roland blev flov og undskyldte sig:

"Om forladelse, fru Rosémilly, sådan kommer jeg altid afsted. Jeg indbyder damer, fordi jeg sætter pris på at være sammen med dem, men så snart jeg føler vandet under mig, tænker jeg kun på fiskene."

Fru Roland, der nu var fuldstændig vågnet, betragtede med en betaget mine havet og klinterne. Hun mumlede:

"Å, I har da gjort en ganske god fangst."

Hendes mand rystede ærgerlig på hovedet, idet han dog samtidig kastede et velvilligt blik på kurven, hvori fiskene, som de tre mænd havde fanget, endnu lå og sitrede med en svag støj af slimede skæl, af finner, der løftedes i slappe og afmægtige anstrengelser, og af den sidste snappen efter vejret i den dødbringende luft.

Roland tog kurven op på sine knæ og hældede den, så at dyrenes sølvstrøm flød op mod kanten, og han kunne se dem, der lå på bunden; de spjættede et øjeblik stærkere i dødskampen og sendte en stærk lugt, et pust af sundt, salt havvand op fra den fulde kurv.

Den gamle lystfisker indåndede den i dybe drag, således som man lugter til roser, og erklærede:

"De er min salighed friske, hvad?"

Så fortsatte han:

"Hvor mange har du fået, doktor?"

Hans ældste søn, Pierre, en mand på tredive år med sorte tætklippede bakkenbarter ligesom en øvrighedsperson og glatragede kinder og hage, svarede:

"Å, ikke så mange, tre eller fire."

Faderen vendte sig om imod den yngste:

"Og du, Jean?"

Jean, en høj, lys, meget skægget fyr, der var meget yngre end sin broder, smilede og mumlede:

"Omtrent så mange som Pierre, fire eller fem."

De kom regelmæssigt hver gang med denne samme usandhed, der henrykte faderen.

Han havde rullet enden af sin snøre om en af åretoldene og lagde armene overkors, idet han erklærede:

"Jeg vil aldrig mere prøve på at tage ud om eftermiddagen. På den anden side af klokken ti duer det ikke. De gider ikke længere bide, de asener, de ligger og driver den af i solskinnet."

Med et tilfreds ejerblik så han på havet omkring sig.

Det var en forhenværende parisisk juveler, der så snart han havde tjent så meget, at han kunne leve nogenlunde pænt af sine penge, havde ladet sig lokke af sin lidenskab for sejlads og fiskeri og forladt sin butik.

Han trak sig tilbage til Havre, købte en båd og blev lystskipper. Hans to sønner, Pierre og Jean, blev i Paris for at fortsætte deres studier, men brugte deres ferier til at tage del i faderens fornøjelser.

Da Pierre, den ældste – han var fem år ældre end Jean – var kommet ud af skolen, havde han efterhånden følt kald til forskellige stillinger og havde en efter en prøvet et halvt dusin, men var lige så hurtigt blevet ked af dem og havde kastet sig ind i nye forhåbninger.

Omsider havde lægevidenskaben fristet ham, og han havde givet sig til at arbejde med så megen iver, at han med dispensation fra ministeriet i løbet af temmelig kort tid havde fået sin eksamen. Han var ikke fri for at være lidt overspændt, var intelligent, skiftende og stadig fuld af utopier og filosofiske ideer.

Jean, der var lige så lys som hans broder var mørk, lige så sindig som broderen var hidsig, og lige så blid som broderen var tilbøjelig til at bære nag, havde rolig og støt holdt sig til juraen og havde nået at fuldende sit studium på samme tid, som Pierre blev doktor.

For øjeblikket hvilede de derfor ud i familiens skød og omgikkes begge med planer om at nedsætte sig i Havre, hvis det da kunne lade sig gøre på tilfredsstillende betingelser.

Men en ubestemmelig skinsyge af den art slumrende skinsyge, der næsten usynlig kan vokse frem mellem søskende og som i den modnere alder pludselig kan bryde ud ved en eller anden anledning, et giftermål eller en lykke, der tilfalder en af dem, fik dem til at stå på vagt mod hinanden i et broderligt og harmløst fjendskab. De holdt af hinanden, det kunne der ikke være mindste tvivl om, men de udspionerede hinanden. Pierre, der ved Jeans fødsel var fem år gammel, havde med et lille forkælet dyrs modvilje set på dette andet lille dyr, som pludselig åbenbarede sig i forældrenes arme og blev så elsket og så kærtegnet af dem.

Jean havde lige fra sin barndom været et mønster på blidhed, godhed og ligelighed, og Pierre var lidt efter lidt blevet led og ked af altid at skulle høre på lovtaler over den tykke dreng, hvis blidhed forekom ham at være dvaskhed, hvis godhed syntes ham tosseri og hvis venlighed mod alle mennesker stod for ham som forblindelse. Hans forældre, der var fredelige og rolige folk, som for deres sønner drømte om hæderlige og jævne stillinger, bebrejdede ham hans ubestemthed, hans anfald af begejstring, hans mislykkede forsøg og hans afmægtige tilløb for at nå til ophøjede anskuelser og dekorative stillinger.

Efter at han var blevet voksen, blev der ikke mere sagt: "Se på Jean og opfør dig som han!", men hver gang han hørte gentage: "Jean har gjort dette eller Jean har gjort hint", forstod han godt meningen og den skjulte hentydning bag ordene.

Deres moder, som var en borgerlig, sparsommelig, yderst ordentlig, lidt sværmerisk anlagt husmoder, en sentimental kassererskesjæl, neddæmpede stadig de små stridigheder, som skinsygen gennem samlivets mange ubetydeligheder daglig affødte mellem hendes to store sønner. For øjeblikket var hun i øvrigt ikke ganske rolig, men frygtede en lille forvikling. Hun havde nemlig i vinterens løb, mens sønnerne i Paris hver fuldendte sit studium, gjort bekendtskab med en af sine naboersker, fru Rosémilly, der havde været gift med en koffardikaptajn, som var druknet for to år siden. Den unge enke, der ikke var mere end tre og tyve år gammel, havde vænnet sig til hver aften at gå ind til sine elskværdige naboer for at brodere, passiare og drikke en kop the. Hun var en fornuftig kvinde; ligesom et dyr, der lever i frihed, vidste hun instinktmæssig besked med livet, som om hun havde set, oplevet og forstået alle muligt forekommende begivenheder, som hun bedømte med en sund og velvillig, men noget snæversynet dømmekraft.

Roland, der aldrig kunne lade være med at stille sine sømandsinteresser i forgrunden, spurgte deres nye veninde ud om den afdøde kaptajn, og hun talte om ham og hans rejser og fortalte hans gamle historier uden nogen som helst forlegenhed som en kvinde, der holder af livet, men forstår at tage det, som det er, og respekterer døden.

Da de to sønner kom hjem og fandt den smukke enke halvvejs installeret i deres hjem, var de straks begyndt at gøre kur til hende, mindre i ønsket om at tækkes hende end af lyst til at stikke hinanden ud.

Deres moder håbede i sin praktiske forudseenhed ivrigt på, at en af dem skulle føre sejren hjem, for den unge kone var rig, men hun ville rigtignok helst have, at det kunne ske uden at volde den anden alt for megen sorg.

Fru Rosémilly var lys med blå øjne, en krone af brusende hår, som det mindste vindstød purrede op i, og en vis frejdig, udfordrende, og slagfærdig mine, der slet ikke passede sammen med hendes rolige og ligevægtige fornuft.

Hun syntes allerede at foretrække Jean, som hun ved en vis beslægtethed i deres naturer også måtte føle sig mest tiltrukket af. Men hun passede omhyggelig på ikke at vise det og kun en næsten umærkelig forskel i hendes stemme og hendes blik og det, at hun af og til spurgte om hans mening, røbede, at hun gav ham fortrinnet.

Det var, ligesom om hun på forhånd gættede, at Jeans mening ville styrke hendes egen, mens Pierres nødvendigvis måtte være forskellig. Når hun talte om doktorens anskuelser, om hans politiske, kunstneriske, filosofiske og moralske anskuelser, kunne hun af og til sige: "Deres fantasterier." Han plejede da gerne at se på hende med et koldt blik som en øvrighedsperson, der overlegent dømmer kvindernes, alle kvindernes, disse stakkels, underordnede væseners sag!

Førend sønnerne kom hjem, havde Roland aldrig inviteret fru Rosémilly med på sine fisketure, hvor han ikke en gang tog sin egen kone med, da han holdt mest af at sejle ud inden daggry sammen med kaptajn Beausire, en forhenværende koffardikaptajn, som nu havde trukket sig tilbage og levede af sin pension, og som han havde truffet nede ved havnen og

sluttet venskab med, og en gammel matros, Papagris, der gik under tilnavnet Jean Bart og havde opsyn med båden.

Men en aften i den foregående uge, da fru Rosémilly havde spist til middag hos dem, havde hun sagt: "Det må være forfærdeligt morsomt at tage ud at fiske", og denne bemærkning havde smigret den forhenværende juveler i hans lidenskab. Ligesom en præst, der føler trang til at meddele sin tro til andre fik han pludselig lyst til at få hende til at dele sin begejstring, og han udbrød:

"Vil De med en dag?"

"Ja, det vil jeg rigtignok gerne."

"Skal vi sige næste tirsdag?"

"Ja, det var udmærket."

"Er De i stand til at kunne tage afsted klokken fem om morgenen?"

Hun udstødte et forfærdet skrig:

"Næ, ved De hvad, det er mig virkelig ganske umuligt."

Han blev skuffet og kølnet og begyndte at tvivle om hendes kald til fiskeri.

Alligevel spurgte han:

"Hvilken tid tror De da, De kan være færdig?"

"Ja, lad mig se … klokken ni."

"Ikke før?"

"Nej, ikke før, det er endda tidligt nok."

Roland fik betænkeligheder. Det var ganske sikkert, at de ingenting ville få, for så snart solen begynder at bage, bider fiskene ikke længere; men de to brødre havde allerede skyndt sig at arrangere turen og bestemte det hele lige på stedet.

Den følgende tirsdag havde *Perlen* altså kastet anker udfor Kap Hèves hvide klipper og de havde fisket lige til klokken tolv; så havde de siddet lidt og halvsovet og derpå atter givet sig til at fiske uden at få noget og så var det, at Roland, som lidt sent forstod, at fru Rosémilly ikke brød sig om andet end sejlturen, og som så, at snørerne ikke længere rørte sig, i et øjebliks ubetænksom utålmodighed havde udslynget sit energiske: "Satan stå i det", der lige så meget var rettet til den ligegyldige enke som til de genstridige fisk, der ikke ville lade sig tage.

Han blev ved med at se på fangsten, sin fangst, og han dirrede af en gerrigs glæde. Omsider kastede han dog et blik op mod himlen og så, at solen var begyndt at dale.

"Nå, børn," sagde han, "skal vi ikke tænke på at komme hjemad?"

Pierre og Jean trak deres snører ind, rullede dem op, rensede krogene og stak dem fast i korkpropperne, hvorpå de indtog en afventende holdning.

Roland havde rejst sig og lod som en kaptajn sit blik vandre spejdende horisonten rundt.

"Der er ingen vind mere," sagde han, "vi må ro, gutter!"

Og pludselig tilføjede han, idet han pegede mod nord:

"Se, se, der er båden fra Southampton."

På den glatte havflade, der lå som et uhyre, udspændt, blankt stykke blåt stof med indvævede gyldne og ildglødende reflekser, hævede sig langt nede i den angivne retning en sort sky op imod den rosenrøde himmel. Nedenunder skyen kunne man lige se skibet, der i den lange afstand var ganske lille bitte.

Mod syd sås endnu mange andre, talrige røgskyer, der alle gled ind imod Havres mole, hvis korte, hvide linje med fyrtårnet

knejsende som et horn på spidsen man lige akkurat kunne skelne.

Roland spurgte:

"Er det ikke i dag, at *Normandiet* skal komme ind?"

Jean svarede:

"Jo, det er."

"Ræk mig min kikkert, jeg tror, at det er den der langt nede".

Roland trak det lange rør ud, rettede det til efter sine øjne og ledte efter punktet. Pludselig fik han øje på det og udbrød begejstret:

"Jo, jo, vist er det så. Jeg kan kende den på de to skorstene. Vil De se, fru Rosémilly?"

Hun tog kikkerten og rettede den imod den fjerne atlanterhavsdamper, uden at det dog formodentlig lykkedes hende at få fat på den, for hun så ingenting uden et blåt felt med en farvet krans, en hel rund regnbue om; af og til fo'r der noget løjerligt, ligesom formørkende hen over det blå og gjorde hende ganske svimmel …

Hun gav ham kikkerten tilbage:

"Jeg kan ingenting se, men jeg har heller aldrig kunnet lære at bruge sådan et instrument. Det ærgrede altid min mand, der i timevis kunne blive stående ved vinduet for at se skibene sejle forbi."

Roland tog kikkerten og sagde krænket:

"Det må være en fejl i Deres øjne, for kikkerten er udmærket."

Han rakte den over til sin kone:

"Har du lyst til at se?"

"Nej tak, jeg ved på forhånd, at jeg ikke kan."

Fru Roland, som var en kvinde på otte og fyrre år, men som så yngre ud, syntes mere end alle de andre at nyde denne sejltur ved solnedgang. Hendes kastanjebrune hår begyndte først lige at blive gråt. Hun havde et roligt og forstandigt væsen, og så så lykkelig og så god ud, at det var en hvile at se på hende. Efter hvad hendes søn, Pierre, sagde, forstod hun. Nok, hvad penge er værd, men det forhindrede hende ikke i at kunne falde hen i drømme. Hun holdt af at læse, mest dog romaner og poesi, ikke for deres kunstneriske værdi, men for de melankolske og smægtende stemninger, de vakte til live hos hende. Et vers, der ofte kunne være banalt, ofte dårligt, fik, som hun sagde, den lille streng til at dirre i hende og mystiske længsler, som næsten syntes virkeliggjorte, til at dukke frem i hende. Hun satte pris på disse lette stemninger, som flygtigt kunne forvirre hendes sjæl, der ellers var som en velholdt regnskabsbog.

Siden hun var kommet til Havre, havde hun begyndt at få et embonpoint, der tyngede hendes før så slanke og smidige figur.

Denne sejltur gjorde hende henrykt. Hendes mand var ikke ond imod hende, men uden vrede og uden had behandlede han hende temmelig barskt på den måde, der er egen for alle butiksdespoter, for hvem det at kommandere er det samme som at bande. Så snart der var en fremmed til stede, opførte han sig nogenlunde, men indenfor sine egne fire vægge gav han sit tyranni luft og anlagde en frygtindgydende mine, skønt han i virkeligheden var bange for alle mennesker. Af angst for scener, spektakler og unyttige forklaringer fandt hun sig i alt og stillede ingen fordringer. Derfor havde hun heller aldrig mere villet bede Roland om at sejle med ham ud, men den lejlighed, der

her havde frembudt sig, havde hun grebet med glæde og hun nød den sjældne og nye fornøjelse.

Lige fra de havde stødt fra land, havde hun fuldstændig, både med sjæl og legeme, givet sig hen til den fryd, det var for hende at lade sig glide hen over vandet. Hun tænkte slet ikke; der var hverken minder eller forhåbninger i hendes sind, hun havde blot en fornemmelse af, at hendes hjerte ligesom hendes legeme flød hen over noget blødt, klart og gennemsigtigt, der vuggede hende til hvile og lullede hende ind i en salig døs.

Da Roland kommanderede: "På plads ved årerne!", smilede hun ved at se sine sønner, sine to store sønner tage deres jakker af og smøge skjorteærmerne op over de nøgne arme.

Pierre, der sad nærmest ved de to damer, tog styrbordsåren og Jean bagbordsåren. Så ventede de indtil faderen råbte: "Ro væk!", for han holdt strengt på, at manøvrerne blev udført i overensstemmelse med alle regler.

På samme tid og med den samme bevægelse lod de årerne falde i vandet, så lænede de sig bagover for at hale til af alle kræfter, og en kamp begyndte for at vise deres styrke. De var sejlede ud, men vinden var løjet af, og udsigten til at skulle måle sig med hinanden havde pludselig vakt deres mandlige forfængelighed.

Når de var alene ude med faderen, plejede de gerne at ro, uden at nogen styrede, for Roland havde travlt med snørerne og nøjedes med blot at have et øje med retningen, som han dirigerede ved en bevægelse eller et ord: "Jean, ikke så hurtigt!" – "Pierre, hal til!" Eller også sagde han: "Nå, første åre, nå, anden åre, skal vi lægge lidt kræfter i?" Og den, der var faldet

hen i drømme, rettede sig op og roede til, mens den, som havde været for ivrig, tog det roligere, og båden kom atter i ret kurs.

Men i dag gjaldt det om at vise deres biceps. Pierres arme var lodne, lidt magre, men kraftige. Jeans fyldige og hvide, næsten lidt rosenrøde, med et bundt muskler, der rullede frem og tilbage under huden.

Pierre fik først overtaget. Han sad med sammenbidte tænder, spændte ben og hænderne krampagtigt knugede om åren, som han ved hvert tag fik til at bøje sig i hele sin længde; og *Perlen* drev af ind imod kysten. Roland, der sad helt ude i forstavnen for at overlade de to damer hele den bageste bænk, blev næsten hæs af at blive ved med at kommandere: "*Første åre roligere – anden åre kraftigere.*" Det hjalp ikke noget, *første åre* halede endnu mere løs, og *anden åre* kunne ikke holde trit med dens voldsomme tag.

Omsider befalede Roland:

"Holdt!"

De to årer løftedes i vejret på samme tid, og på faderens ordre roede Jean nogle øjeblikke alene. Men fra det øjeblik var hele fordelen på hans side; han blev ivrigere og roede sig mere og mere op, mens Pierre, der var ophedet og forpustet af den voldsomme anstrengelse, stønnede og mistede kræfterne.

Fire gange i træk lod Roland dem holde op med at ro, for at den ældste kunne få vejret og båden komme i ret kurs. Doktorens pande var dækket med sved og hans kinder var ligblege, men rasende og ydmyget stammede han:

"Jeg ved ikke, hvad der går af mig; jeg har fået et sting i siden. Jeg var så godt i gang, men det har fuldstændig taget magten fra mig."

Jean spurgte:

"Skal jeg ikke tage begge årerne lidt, så at du kan hvile dig?"

"Nej, tak, det går nok over."

Moderen, som var ked af det, sagde:

"Hør nu, Pierre, der er da ingen mening i at sætte dig selv i sådan en tilstand; du er jo dog ikke noget barn længere."

Han trak på skuldrene og gav sig atter til at ro.

Fru Rosémilly så ud, som om hun intet så, intet hørte og intet forstod. Ved hver af bådens bevægelser gjorde hendes lille hoved et pludselig og graciøst ryk tilbage, så at hendes lette, brusende hår dansede over panden.

Roland råbte:

"Se, der er *Prins Albert*, den indhenter os!"

De fik alle travlt med at se på den lange lave postdamper, som med fuld damp oppe kom fra Southampton, overfyldt med passagerer og opslåede parasoller. Dens to skorstene hældede skråt tilbage, og de hastige, støjende hjul under de to gule og runde hjulkasser piskede vandet op til hvidt skum og fik det til at se ud, som om skibet havde en ganske forskrækkelig hast; den skarpe, lige køl skar gennem vandet og løftede det op i to tynde og gennemsigtige linjer, der gled langs med skibets sider.

Da de var lige ud for *Perlen*, svingede Roland med sin hat, og de to damer viftede med deres lommetørklæder; en halv snes ivrigt vinkende parasoller besvarede deres hilsener oppe fra skibet, der hurtigt fjernede sig og efterlod nogle langsomme dønninger henover havets blanke og fredelige overflade.

Og rundt omkring så de andre skibe, fra hvis skorstene der også hævede sig lange røgstriber, og som fra alle horisontens hjørner styrede hen mod den hvide havnedæmning, der som et

åbent gab slugte det ene efter det andet. Og en vrimmel af fiskerbåde og store sejlfartøjer med lette rejsninger tegnede sig glidende mod himlen, halet afsted af usynlige bugserbåde henimod det grådige uhyre, som slugte dem alle, og som, nu og da, når det syntes mættet, til gengæld spyede en anden flåde af postdampere, brigger, skonnerter og tremastere med indfiltrede rigninger fra sig ud mod det åbne hav. De travle dampbåde pilede straks til højre og til venstre hen over oceanets glatte flade, mens sejlfartøjerne, der blev ladt i stikken af bådene, som havde slæbt dem ud, blev liggende ubevægelige, mens de iførte sig deres klædning af hvide eller brune sejl, der i skæret fra den nedgående sol så ud, som om de var røde.

Fru Roland, der sad med halvtlukkede øjne, mumlede:

"Du gode Gud, hvor havet er smukt!"

Fru Rosémilly svarede med et dybt suk, der dog intet trist havde ved sig:

"Ja, men det kan dog sommetider gøre én sorg."

Roland udbrød:

"Se, der er *Normandiet*! Nu sejler den ind, den har en ordentlig størrelse, hvad?"

Derpå gav han sig til at forklare dem kysten overfor og længere nede, helt langt ned på den anden side af Seinens munding – tyve kilometer var mundingen – sagde han. Han pegede på Villerville, Trouville, Houlgate, Caenfloden, Luc, Arromanches og Calvadosklipperne, der gør sejladsen farlig lige til Cherbourg. Så gav han sig til at behandle spørgsmålet om sandbankerne, der ud for Seinen flytter sig ved hvert flodvande og selv kan bringe lodserne fra Quillebœuf i forlegenhed, hvis de da ikke hver dag sejler gennem løbet. Han gjorde dem

opmærksom på, hvorledes Havre adskiller det øvre og det nedre Normandi. I det nedre Normandi går kysten med sine marker, enge og græsgange fladt ud i havet. I det øvre Normandi er strandbredden derimod høj og stejl, en lang række pragtfulde, ujævne, takkede klinter, der lige op til Dunkerque danner en vældig hvid mur, hvor der i hvert indsnit skjuler sig en by eller en havn: Étretat, Fécamp, Saint-Valéry, Dieppe osv.

De to damer hørte ikke efter, de sad døsige af velvære og betaget ved synet af dette hav, dækket med fartøjer, der fo'r om som dyr omkring deres hule; og de tav, lidt knugede af den vide horisont, bragt til tavshed af den skønne, stilnende solnedgang. Kun Roland blev ved med at snakke, han hørte til dem, der ikke lader sig forvirre af noget som helst; kvinder derimod, som er mere nervøse, føler undertiden, uden at forstå hvorfor, at lyden af en stemme er overflødig og virker irriterende som en plumphed.

Pierre og Jean, som nu var blevet roligere, roede langsomt, og *Perlen* styrede ind imod havnen, lille bitte ved siden af de store skibe.

Da den lagde til ved kajen, rakte matrosen, Papagris, der stod og ventede på dem, damerne hånden for at hjælpe dem op af båden, og de gik derpå alle ind ad byen til. En talrig og sindig mængde, alle dem, der hver dag ved højvandstid plejede at drive ned til havnen for at se skibene komme ind, fulgte samme vej.

Fru Roland og fru Rosémilly gik i spidsen, fulgt af de tre herrer. Da de kom igennem Rue de Paris, stod de af og til stille uden for en modeforretning eller en guldsmedebutik for at se

på en hat eller et smykke; så gik de videre efter at have udvekslet deres meninger om det.

Foran Børspladsen kastede Roland, som han hver dag plejede det, et blik ud over handelsbassinet, der var fuldt af skibe og forlængede sig i andre bassiner, hvor de store skrog lå side om side i fire eller fem tætte rækker. Alle de talløse master, som på en strækning af flere kilometer rejste sig langs kajen, alle disse master med deres råer, kraner og tovværk, gav denne åbning midt ind i byen udseende af en stor død skov. Oven over disse bladløse træer kredsede mågerne rundt og spejdede efter de levninger, der blev kastet ud fra skibene, for ligesom en sten, der falder, at slå ned på dem. En skibsdreng, der var sendt til vejrs for at gøre en trisse fast, så ud, som om han var klatret op for at søge efter reder.

"Vil De gå med hjem og spise til middag med os i al tarvelighed, så at vi kan blive sammen resten af dagen?" spurgte fru Roland fru Rosémilly.

"Ja, tak, med største fornøjelse. Det er så trist at skulle gå hjem og tilbringe aftenen ganske alene."

Pierre, som havde hørt, hvad der blev sagt, og som begyndte at blive krænket over den unge kones ligegyldighed, mumlede:

"Så, nu suger enken sig s'gu fast."

I de sidste dage havde han lagt sig efter at kalde hende: "Enken". Denne benævnelse, som der i og for sig ikke var noget ondt i, ærgrede Jean, alene ved den ondsindede og sårende betoning, han syntes, at den blev sagt med.

De tre herrer vekslede ikke flere ord, førend de stod udenfor deres dør. Det var et smalt hus, som lå i Rue Belle-Normande, og bestod af en stue og to små etager. Pigen, Joséphine, en pige

fra landet, som ikke fordrede nogen høj løn, og som udmærkede sig ved sit sløve og forundrede, bondske udtryk, lukkede op og gik bag efter sit herskab op i dagligstuen, der lå på første sal. Så sagde hun:

"Her har været en herre tre gange."

Roland, som aldrig talte til hende uden at bande og uden at skrige af fuld hals, råbte:

"Hvad fanden er det, De siger? Hvem er det, som har været her?"

Pigen, der aldrig lod sig røre af, at hendes herre råbte op, gentog:

"Det var en herre; han sagde, han kom henne fra notaren."

"Hvad for en notar?"

"Hr. Canu, naturligvis."

"Nå, og hvad sagde han så, den herre?"

"Han sagde, at hr. Canu selv ville komme herhen en gang i aften."

Lecanu var notar og på en måde en ven af Roland, hvis forretningssager han beskæftigede sig med. For at han skulle anmelde sit besøg til om aftenen, måtte det dreje sig om noget, som var vigtigt og hastede, og familien Roland så på hinanden, forvirrede og urolige, som folk, der lever under beskedne forhold, gerne bliver det, så snart der er tale om en notar, hvis blotte tilsynekomst vækker en masse tanker hos dem om kontrakter, arvespørgsmål og processer, kort sagt, om en masse både attråede og frygtede ting. Efter nogle øjeblikkes tavshed mumlede den gamle Roland:

"Gud ved, hvad det skal betyde?"

Fru Rosémilly gav sig til at le:

"De kan være vis på, at det er én arv. Jeg har det på følelsen. Jeg bringer altid held med mig."

Men de havde intet håb om, at nogen, der ville efterlade dem noget, kunne dø.

Fru Roland, som, når det gjaldt familieforbindelser, havde en glimrende hukommelse, gav sig straks til at regne deres slægt ud, både på sin mands og på sin egen side, både i hovedlinjerne og i alle sidelinjerne.

Uden en gang at give sig tid til at tage sin hat af spurgte hun:

"Hør lidt, far" (hjemme kaldte hun altid sin mand: "far", i fremmedes nærværelse benævnede hun ham derimod: "Roland") "Hør lidt, far, kan du huske, hvem det var, Joseph Lebru anden gang giftede sig med?"

"Ja, det var jo den lille Duménil, en datter af boghandleren."

"Kom der børn?"

"Ih, ja, det tror jeg, fire eller fem i det mindste."

"Nå, så kan der ikke være noget ad den kant."

Hun begyndte allerede at blive ivrig ved denne efterforskning og klyngede sig til håbet om en smule velstand, der pludselig kunne komme dumpende ned til dem fra himlen. Men Pierre, som holdt meget af sin moder, og som vidste, at hun lod sig rive med af sine drømme, og derfor frygtede for den lille sorg, den lille skuffelse, det ville berede hende, hvis det var en dårlig og ikke en god efterretning, notaren havde til dem, standsede hende:

"Vov dig nu ikke for langt ud, mor. I vore dage gives der ikke længere nogen onkel fra Amerika. Jeg tror snarere, at det drejer sig om et giftermål. Han har måske fundet et parti for Jean."

De blev alle overraskede over denne tanke og Jean følte sig lidt krænket over, at hans broder havde udtalt den i fru Rosémillys nærværelse:

"Hvorfor skulle det være mig snarere end dig? Det er en ganske løs formodning. Du er den ældste, det ville derfor være det rimeligste, om han først havde tænkt på dig. Desuden agter jeg slet ikke at gifte mig."

Pierre slog en hånlig latter op:

"Du er altså forelsket?"

Den anden svarede misfornøjet:

"Er det nødvendigt at være forelsket for at sige, at man endnu ikke tænker på at gifte sig?"

"Nå, således ... dette "endnu" forklarer det hele; du venter."

"Ja, lad os bare sætte, at jeg venter, hvis du vil."

Den gamle Roland, som havde hørt på, hvad de andre sagde, og tænkt efter, fandt pludselig den naturligste løsning:

"Du gode Gud, hvor det er dumt af os at bryde vore hjerner på den måde. Lecanu er vor ven, han ved, at Pierre leder efter en lægepraksis og Jean efter en sagførerpraksis, og så har han fundet noget til én af dem."

Det var til den grad simpelt og sandsynligt, at de straks alle var enige om, at det måtte passe.

"Maden er færdig," sagde pigen.

Og hver især skyndte sig op i sit værelse for at vaske hænderne, inden de satte sig til bords.

Ti minutter senere var de alle samlet i spisestuen, der lå nede i stueetagen.

Til at begynde med blev der ikke sagt noget videre, men da der var gået nogle øjeblikke, faldt Roland på ny i forundring

over notarens besøg:

"Jeg kan forresten ikke forstå, at han ikke har skrevet? Hvorfor har han først sendt sin kontorist herhen tre gange? Hvorfor kommer han selv?"

Pierre fandt det meget naturligt:

"Han skal vel have svar med det samme; og der er måske nogle særlige betingelser af den slags, som man ikke holder af at skrive."

Men de blev alligevel ved med at tænke på det og var alle fire lidt kede over at have indbudt et fremmed menneske, som ville genere dem i deres diskussion om, hvilken beslutning de skulle tage.

De var lige kommet op i dagligstuen igen, da notaren blev meldt.

Roland ilede ham i møde:

"Goddag, goddag, kære hr. notar."

Han gav af princip altid folk deres titler.

Fru Rosémilly rejste sig:

"De må undskylde, at jeg trækker mig tilbage, men jeg er meget træt."

Der blev gjort nogle svage forsøg på at holde på hende, men hun lod sig ikke overtale og gik, uden at nogen af de tre herrer fulgte hende hjem, hvad de ellers altid plejede.

Fru Roland skyndte sig at være elskværdig imod den nyankomne:

"Må jeg ikke byde Dem en kop kaffe?"

"Nej, tak, jeg har lige rejst mig fra bordet."

"Men en kop te da?"

"Ja, det siger jeg ikke nej til, men lidt senere, lad os først få forretningerne af vejen."

I den dybe tavshed, der fulgte ovenpå disse ord, hørtes intet andet end urets regelmæssige tikken og fra etagen nedenunder støjen af gryderne, som pigen, der endog var alt for dum til at lytte ved døren, rumsterede med nede i køkkenet.

Notaren fortsatte:

"Har De i Paris kendt en vis hr. Maréchal, Léon Maréchal?"

Hr. og fru Roland udbrød på samme tid:

"Ja, det har vi rigtignok!"

"Var det en af Deres venner?"

Roland erklærede:

"Ja, oven i købet vor allerbedste ven, men en indgroet pariser; han er ikke til at lokke væk fra boulevarden. Han er kontorchef i Finansministeriet. Jeg har slet ikke set ham, siden vi flyttede væk fra hovedstaden. Vi er også holdt op med at skrive til hinanden. De ved nok, at når man først kommer hinanden på så lang afstand, så ..."

Notaren afbrød ham højtideligt:

"Hr. Maréchal er afgået ved døden."

Manden og konen gjorde samtidig den lille bedrøvede, fremhyklede eller sande, men altid parate bevægelse, hvormed man modtager den slags efterretninger.

Lecanu fortsatte:

"En af mine kolleger i Paris har ladet mig tilflyde en meddelelse om den vigtigste bestemmelse i hans testamente, ved hvilken han indsætter Deres søn, Jean, hr. Jean Roland til sin universalarving."

Forbavselsen var så stor, at ikke én af dem kunne finde et ord at sige.

Fru Roland var den første, som nogenlunde formåede at beherske sin bevægelse; hun stammede: "Å, min Gud, den stakkels Léon … vor stakkels ven … å, min Gud, min Gud … død! …"

Tårerne trådte frem i hendes øjne, de tavse kvindetårer, der som sorgens dråber kommer fra sjælen og ruller ned ad kinderne, og som synes lige så smertelige, som de er klare.

Men Roland tænkte mindre på vemoden over tabet end på de forhåbninger, der var blevet forkyndt ham. Han turde dog ikke straks komme med spørgsmål om testamentets nærmere ordlyd eller om formuens størrelse; men for ad en omvej at nå til det interessante emne, spurgte han:

"Hvad døde han af, den stakkels Maréchal?"

Lecanu anede ikke det mindste om det.

"Jeg ved kun," sagde han, "at han er død uden at efterlade sig direkte arvinger, og at han har testamenteret hele sin formue, som beløber sig til en årlig indtægt af tyvetusinde francs i rente af tre procents obligationer, til Deres næstældste søn, som han har set komme til verden og vokse op, og som han anser for værdig til at modtage denne arv. I tilfælde af, at hr. Jean skulle nægte at tage imod den, skal pengene gå til et hittebørnshospital."

Roland kunne allerede næsten ikke længere skjule sin glæde:

"Det er min sandten et smukt træk af ham, det kommer lige fra hjertet. Men hvis jeg ikke selv havde børn, så ville jeg heller ikke have glemt ham, den kære ven, det er både sikkert og vist!"

Notaren smilede.

"Det var mig en speciel fornøjelse, selv at fortælle Dem det," sagde han, "det er altid rart at kunne bringe en god nyhed."

Han tænkte slet ikke på, at denne gode nyhed bestod i at fortælle om en andens død, og at denne anden var en god ven af Roland, der i øvrigt selv pludselig syntes at have glemt det fortrolige venskab, som han for lidt siden havde skildret med så megen overbevisning.

Kun fru Roland og hendes sønner bevarede deres bedrøvede miner. Hun græd stadig lidt og tørrede sine øjne med sit lommetørklæde, som hun derpå trykkede mod munden for at dæmpe nogle dybe suk.

Doktoren mumlede:

"Det var en hædersmand og en venlig mand. Han inviterede ofte både min broder og mig til middag."

Jean, der sad med opspilede og skinnende øjne, tog med en bevægelse, der var blevet ham en vane, med sin højre hånd op om sit smukke, lyse skæg og lod den glide helt igennem det som for at gøre det tyndere og længere.

Han bevægede to gange læberne for også at komme med en passende sætning, men efter at have søgt længe fandt han ikke andet end dette:

"Ja, han holdt virkelig meget af mig, han omfavnede mig altid, når jeg kom for at besøge ham."

Men faderens tanker var i fuld aktivitet, de galoperede rundt omkring arven, den bebudede, den allerede erhvervede arv, disse penge, som lå gemt bag døren og som om lidt, i morgen, så snart der blot var skrevet under, ville strømme ind til dem.

Han spurgte:

"Der kan vel ikke være tale om nogle vanskeligheder? … Ingen proces? … Ingen protester?"

Lecanu lod til at være ganske rolig:

"Nej, min kollega i Paris skriver, at situationen er fuldstændig klar. Der mangler kun den lille formalitet, at hr. Jean skal erklære sig villig til at modtage arven."

"Det er jo udmærket … og formuen er fuldt ud solid?"

"Fuldt ud!"

"Og ellers er alle formaliteter besørget?"

"Ja, alle sammen."

Den forhenværende juveler følte pludselig en smule skam, en svag, instinktmæssig og forbigående skam over den iver, hvormed han havde indhentet alle disse oplysninger, og han sagde:

"De kan nok forstå, at hvis jeg nu med det samme spørger Dem om alle den slags ting, så er det, fordi jeg gerne vil spare min søn for ubehageligheder, som han måske ikke selv ville forudse. Der kan jo undertiden være gæld eller andet – ja, hvad ved jeg? – og så kan man komme ind i noget, man ikke så let slipper ud af igen. Når alt kommer til alt, er det jo heller ikke mig selv, der arver, men jeg tænker fremfor alt på "den lille"."

Skønt Jean var meget højere end Pierre, blev han altid i familien kaldt for "den lille".

Fru Roland så ud, som om hun på én gang vågnede af en drøm og kom i tanker om noget fjernt, noget hun næsten havde glemt, men som hun for lang tid siden havde hørt og i øvrigt ikke var helt sikker på, og hun stammede:

"Sagde De ikke, at den stakkels Maréchal havde efterladt hele sin formue til vor lille Jean?"

"Jo, frue."

Hun svarede jævnt:

"Det glæder mig meget, for det beviser, at han holdt af os."

Roland havde rejst sig:

"Ja, jeg ved ikke, kære hr. notar, om De vil have at min søn straks skriver under på sin erklæring om, at han modtager pengene?"

"Nej, nej … vist ikke, hr. Roland. Det er tidsnok i morgen, hvis De vil komme op på mit kontor. Skal vi sige klokken to, passer det Dem?"

"Ja, naturligvis, naturligvis."

Fru Roland havde også rejst sig og smilede ovenpå sine tårer. Hun gik et par skridt henimod notaren, lagde hånden på ryggen af hans stol og spurgte, idet hun så på ham med et rørt og taknemmeligt moderblik:

"Skal det så være den kop te, hr. Lecanu?"

"Ja tak, frue, nu vil jeg gerne have den, hvis det ikke gør Dem for megen ulejlighed."

Fru Roland kaldte på pigen, som først bragte blikæsken med de tørre kager, dette flove og smuldrende engelske bagværk, som synes at være bagt til papegøjenæb og pakket sammen i tilloddede kasser for mindst at sendes jorden rundt. Derpå gik hun ud for at hente de grå teservietter, der var lagt sammen i små firkanter, den slags servietter, der i mere beskedne hjem så godt som aldrig bliver vasket. For tredje gang kom hun igen med sukkerdåsen og kopperne; så forsvandt hun atter for at varme vandet, og de gav sig til at vente.

Ingen af dem var oplagt til at tale; de havde alt for meget at tænke på til at kunne finde på noget at sige. Kun fru Roland

søgte med nogle almindelige sætninger at holde underholdningen gående. Hun fortalte om deres fisketur og kom med en lovtale over *Perlen* og fru Rosémilly.

"Ja, hun er nydelig, nydelig," gentog notaren.

Roland, der stod lænet, med ryggen op mod kaminen som om vinteren, når der flammede et bål indenfor marmorfliserne, havde hænderne i lommerne og bevægede læberne, som om han ville til at fløjte; det var ham næsten ikke længere muligt at holde sig i ro, så pint var han af længsel efter at kunne give sin glæde luft.

De to brødre, der sad med benene lagt på samme måde overkors i to éns lænestole, til højre og til venstre for midterbordet, stirrede stift frem for sig. Deres stilling og holdning var omtrent éns, men alligevel vidt forskellige i udtrykket.

Endelig kom teen. Notaren tog en kop, kom sukker i den og drak den, efter at han først havde smuldret en lille kage, der var for hård til at tygge, i den. Så rejste han sig, trykkede dem alle i hånden og gik sin vej.

"Det er altså en aftale," gentog Roland, "i morgen klokken to på Deres kontor."

"Ja, det er en aftale. I morgen, klokken to."

Jean havde ikke sagt et ord.

Da notaren var gået, var der atter et øjebliks tavshed, så gik den gamle Roland hen og slog med begge sine hænder på sin yngste søns skuldre, idet han råbte:

"Dit svineheldige asen, hvorfor omfavner du mig ikke?"

Jean smilede og omfavnede sin fader, idet han sagde:

"Det forekom mig ikke at være aldeles nødvendigt."

Den skikkelige mand kunne ikke længere nære sig for fryd. Han gik frem og tilbage, trommede med sine kluntede fingre på alle møblerne, snurrede rundt på hælene og gentog:

"Sikken et held! Sikken et held! Du gode Gud – sikken et held!"

Pierre spurgte:

"Kom I meget sammen med Maréchal i gamle dage?"

Faderen svarede:

"Ja, det ved Gud, vi gjorde. Han var hos os hver eneste aften. Du må da nok kunne huske, at han tit hentede dig fra kollegiet og også ofte fulgte dig derhen igen efter middag … Jeg kommer forresten til at tænke på, at den dag, Jean blev født, var det ham, der hentede lægen. Han havde netop spist frokost hos os, da din moder blev dårlig. Vi forstod straks, hvad det skulle betyde, og han løb afsted. I farten snappede han min hat i stedet for sin egen. Jeg kan huske det ganske tydeligt, fordi vi morede os sådan over det bagefter, da det hele var overstået. Det er såmænd meget muligt, at han også selv har tænkt på det, da han skulle til at dø, og da han ingen arvinger havde, så har han sagt til sig selv: "Ja, jeg har jo hjulpet med til den lilles fødsel, jeg tror, jeg vil efterlade ham mine penge!""

Fru Roland, der havde ladet sig synke ned i en dyb lænestol, så ud til at være helt hensunket i erindringer. Hun mumlede, som om hun tænkte ganske højt:

"Ja, det var en prægtig ven, så hengiven og så trofast; den slags mennesker er sjældne i vore dage."

Jean havde rejst sig.

"Jeg tror, jeg vil gå en lille tur," sagde han.

Faderen blev forbavset og ville holde på ham, for han syntes, at de havde så meget at tale om. De skulle lægge planer og tage bestemmelser. Men den unge mand lod sig ikke overtale og skød sig ind under, at han skulle træffe nogen. Der var desuden tid nok til at komme til forståelse, længe før han fik arven i besiddelse.

Og han gik sin vej, for han længtes efter at blive alene for at kunne tænke i fred. Pierre erklærede også, at han gik ud, og fulgte efter nogle minutters forløb sin broders eksempel.

Så snart Roland var blevet alene med sin kone, tog han hende i sine arme, kyssede hende en halv snes gange på hver kind og sagde som for at svare på en bebrejdelse, hun ofte havde rettet imod ham:

"Der ser du, min ven, at det ikke havde været nogen nytte til, hvis jeg var blevet længere i Paris og havde slidt mig op for børnenes skyld i stedet for at tage herned og fået mit gode helbred tilbage – pengene falder jo ned til os fra himlen."

Hun var blevet meget alvorlig:

"Ja, de falder ned til Jean," sagde hun, "men Pierre?"

"Pierre! Han er jo doktor, han skal nok selv tjene nogen! … Desuden kan hans broder vel nok gøre noget for ham."

"Nej, det tager han ikke imod. Og forresten så er denne arv Jeans og Jeans alene. Det kan ikke nytte noget, Pierre er blevet meget forfordelt."

Roland syntes ganske perpleks:

"Nå ja, så kan vi vel efterlade ham lidt mere i vort testamente."

"Nej, det ville heller ikke være rigtig retfærdigt."

Han udbrød:

"Nå ja, herregud, hvad så? Hvad fanden kan jeg gøre ved det? Du har da også en sjælden evne til at komme med ubehagelige bemærkninger. Altid skal du ødelægge fornøjelsen for mig. Jeg tror hellere, jeg vil gå i seng. Godnat! … Det er lige meget … det er et held, et svineheld!"

Og til trods for alle betænkeligheder gik han henrykt op i sit sovekammer uden et ord til minde om vennen, der i døden havde vist sig så gavmild.

Fru Roland blev siddende og faldt i tanker foran den brændende lampe.

2

Så snart Pierre var kommet ud i det frie, gik han i retning af Rue de Paris, Havres oplyste, stærkt trafikerede og støjende hovedgade. Den lidt kølige havluft kærtegnede hans ansigt, og han gik langsomt med stokken under armen og hænderne på ryggen.

Han følte sig utilpas, nedtrykt og misfornøjet, som når man har fået en eller anden dårlig efterretning. Han ærgrede sig ikke over noget bestemt og det ville have været ham umuligt, at sige, hvorfra denne sjælelige uoplagthed og legemlige sløjhed stammede. Det gjorde ondt et eller andet sted, uden at han vidste hvor; der var i ham et lille smerteligt punkt, et af den slags næsten ufølsomme sår, hvis plads man ikke kan finde, men som generer, trætter, irriterer og sætter én i dårligt humør, en. Ukendt og i sig selv ubetydelig lidelse, noget i retning af spiren til en sorg.

Da han kom til Teaterpladsen, følte han sig tiltrukket af lysene i Café Tortoni, og han gik langsomt hen imod den strålende façade; men ligesom han ville gå ind, kom han til at tænke på, at han ville træffe venner og bekendte, folk, som han ville være nødt til at tale med, og en pludselig modvilje mod det banale kammeratskab, der udfolder sig ved et glas øl og en kop kaffe, skød op i ham. Han vendte derfor om, gik tilbage til hovedgaden og fulgte den ned til havnen.

Han spurgte sig selv: "Hvor skal jeg egentlig gå hen?" og ledte i tankerne efter et sted, han syntes om, og hvor han i sin nuværende sindstilstand ville føle sig vel til mode. Han fandt

ikke noget, for det ærgrede ham at være alene, og han havde ikke lyst til at træffe nogen.

Da han kom ud på hovedkajen, betænkte han sig endnu en gang, så gik han ud ad molen til; han havde valgt ensomheden.

Da han kom forbi en bænk lige i begyndelsen at molen, standsede han og satte sig, han var allerede træt og ked af sin tur, inden han endnu var halvt færdig med den.

Han spurgte sig selv: "Hvad er der dog i vejen med mig i aften?" Og han gav sig til at søge i sin hukommelse for at finde, hvad det var, der var gået ham imod, ligesom man udspørger en patient for at finde årsagen til hans sygdom.

Han var på samme tid let til at flamme op og grundig; han lod sig først rive med, og så gav han sig bagefter til at overveje og billigede eller dadlede de stemninger, der havde taget magten fra ham. Alligevel blev dog i sidste instans den første tilskyndelse den stærkeste og følelsesmennesket beherskede altid forstandsmennesket.

Han gav sig altså til at undersøge, hvorfra denne nervøsitet, denne trang til at være i bevægelse uden at have lyst til noget, denne længsel efter at møde nogen for at kunne være af forskellig mening og også denne lede for de mennesker, han kunne risikere at træffe, og for de ting, som de kunne sige til ham, kunne komme.

Og han endte med at stille sig selv dette spørgsmål:

"Skulle det være Jeans arv?"

Ja, det var måske ikke så helt umuligt. Da notaren havde meddelt dem nyheden, havde han følt sit hjerte banke stærkere. Det var rimeligt nok, man er ikke altid herre over sig selv og der

kan i én fødes mange pludselige og påtrængende stemninger, som man forgæves kæmper imod.

Han gav sig til at grunde dybt over dette fysiologiske problem: at en begivenhed kan gøre et sådant indtryk på det instinktive menneske, at det skaber en hel række tanker og smertefulde eller muntre stemninger, der står i fuldstændig modstrid til de tanker og stemninger, som det tænkende menneske, der ved sin kultur og sin forstand er blevet sig selv overlegen, anser for gode og sunde.

Han prøvede på at sætte sig ind i, hvorledes en faders søn må føle, når han arver en stor formue og takket være den kan nyde mange glæder, som han længe har attrået, men som han på grund af faderens påholdenhed – den fader, han alligevel elskede og nu savner – har været afskåret fra.

Han rejste sig og gav sig atter til at gå ud imod molens yderste ende. Han følte sig bedre, han var tilfreds over at have forstået sig selv, overrasket sig selv og afsløret dette andet væsen, der lever i os.

"Jeg har altså været skinsyg på Jean," tænkte han, "det er forresten ikke videre fint! Men nu er jeg vis på det, for den første tanke, der faldt mig ind, var, at han nu ville gifte sig med fru Rosémilly. Og jeg bryder mig dog ikke spor om den lille gammelkloge gås, der er mest egnet til at gøre én led og ked af al klogskab og al fornuft! Det er altså en ganske meningsløs skinsyge, jeg er skinsyg, ene og alene for at være skinsyg – anden grund er der ikke! Det må jeg se at passe lidt på!"

Han var nået ud til signalmasterne, der angiver havnevandets højde, og han strøg en tændstik for at læse listen over de skibe, som var signaliseret ude i rum sø, og som ventede

på flodvande for at komme ind. Der var dampere fra Brasilien, La Plata, Chile og Japan, to danske brigger, en norsk skonnert og en tyrkisk damper, hvad der overraskede Pierre lige så meget, som om han havde læst: en schweizisk damper. I en slags bizar drøm så han for sig et stort skib, fuldt af mænd, som med vide benklæder og turbaner på hovedet klatrede op i tovværket.

"Hvor det er dumt," tænkte han, "tyrkerne er jo dog et søfolk."

Han gik endnu nogle skridt og stod så stille for at betragte rheden. På højre side oven over Sainte-Adresse lyste Kap Hèves to elektriske fyrtårne som to kæmpemæssige tvillingkykloper, der kastede lange og mægtige blikke ud over havet. De to parallelle stråler, hvis udgangspunkter lå tæt ved siden af hinanden, løb som to vældige komethaler i en umådelig, lige afgrænset skråning højt oppe fra kysten helt ned mod horisonten. På de to moler viste to andre blus, børnene af disse kolosser, vejen ind til Havre. Og længere nede, på den anden side af Seinen, sås andre, mange andre, faste eller blinkende, der åbnede og lukkede sig ligesom øjne, havnenes øjne, gule, grønne og røde øjne, som stirrede ud over det mørke hav med dets mange skibe, den gæstfrie landjords levende øjne, der blot ved en mekanisk, regelmæssig og stadig bevægelse med deres øjenlåg sagde: "Det er mig. Jeg er Trouville, jeg er Honfleur, jeg er Pont Audemer." Men højt over alle de andre, så højt, at man i så lang afstand kunne tage det for en planet, knejsede fyret ved Étouville, der viste vejen til Rouen, tværs igennem sandbankerne ved den store flods munding.

Ude på det dybe vand, det grænseløse vand, der var mørkere end himlen, troede man hist og her at se stjerner. De glimtede i

nattetågen, små, nære og fjerne, og ligeledes i skiftende kulører, hvide, grønne eller røde. De forholdt sig næsten alle ubevægelige, kun enkelte af dem så ud, som om de løb; det var lanternerne enten på de skibe, der lå for anker og ventede på det kommende flodvande, eller på fartøjer, som gled afsted for at søge en ankerplads.

Lige i dette øjeblik hævede månen sig op over byen. Den lignede et uhyre, guddommeligt fyrtårn, som tændtes oppe på firmamentet for at vejlede de rigtige stjerners uendelige flåde.

Næsten højt mumlede Pierre:

"Se nu alt det! Og så gør man sig bekymringer for et par usle skilling!"

Ganske tæt ved ham, i den brede og sorte rende mellem de to moler, gled pludselig en skygge, en stor fantastisk skygge forbi. Han lænede sig ud over granitrampen og så, at det var en fiskerbåd, der kom hjem, uden støj af stemmer, uden skvulpen, uden åreslag, stille drevet frem af det høje brune sejl, som var spændt ud af pålandsvinden.

Han tænkte:

"Kunne man blot leve der ombord, så ville man måske være rolig."

Han gik endnu lidt videre og fik øje på en mand, der sad ude på molens yderste spids.

Var det en drømmer, en forelsket, en vismand, en lykkelig eller en bedrøvet? Hvem var det? Han gik nysgerrig nærmere for at se den ensomme nattevandrers ansigt og genkendte sin broder:

"Ih, er det dig, Jean?"

"Nej, da ... Pierre ... hvad vil du herude?"

"Trække frisk luft. Og du?"

Jean gav sig til at le:

"Det samme naturligvis."

Pierre satte sig ved siden af broderen:

"Her er minsandten smukt, ikke?"

"Jo, vist så."

Han forstod på tonefaldet, at Jean slet ikke havde set sig om, og han tilføjede:

"Hver gang jeg kommer herud, får jeg en vanvittig lyst til at rejse, til at sejle væk med alle disse skibe mod nord og syd. Tænk dig, at alle de små lys derude, de kommer fra alverdens hjørner, fra de store blomsters og de skønne, blege eller kobberbrune kvinders lande, fra kolibriernes og elefanternes, fra de frie løvers og negerkongernes lande, fra alle de lande, som er blevet vore eventyr, efter at vi er holdt op med at tro på den bestøvlede kat og den sovende Tornerose. Det ville være storartet en gang at kunne tage sådan en tur med; men der skal penge til, mange penge ..."

Han tav pludselig, for han var kommet til at huske på, at nu havde broderen disse penge, nu var han fri for enhver bekymring, fri for det daglige slid, fri som fuglen i luften, lykkelig og glad, nu kunne han tage hen, hvor han havde lyst, op til de lyshårede svenske piger eller ned til de brune havaneserinder.

Men pludselig fo'r en af den slags uvilkårlige tanker, som var så hyppige hos ham, og som kom så uventede og så bratte, at han hverken kunne forudse dem, standse dem eller rette på dem, men havde følelsen af, at de tilhørte en anden voldsom og ham uafhængig sjæl, igennem ham:

"Pyt! Han er alt for dum, han gifter sig med den lille Rosémilly."

Han havde rejst sig op:

"Jeg skal lade dig få fred til at drømme om fremtiden. Jeg trænger til at gå lidt mere."

Han trykkede broderens hånd og tilføjede i en meget hjertelig tone.

"Nå, lille Jean, nu er du altså blevet rig? Jeg er glad over, at jeg traf dig alene i aften, så at jeg kan sige dig, hvor meget det glæder mig, hvor meget jeg ønsker dig til lykke og hvor meget jeg holder af dig."

Jean, som af naturen var blød, kærlig og let at røre, stammede bevæget:

"Tak ... tak ... min egen Pierre, tak."

Pierre vendte sig om og gik fra ham med sine sædvanlige langsomme skridt og med stokken under armen og hænderne på ryggen.

Da han atter var kommet ind i byen, spurgte han igen sig selv, hvad han skulle gøre. Han var misfornøjet over at have fået sin spadseretur forkortet og over ved broderens nærværelse at være berøvet den nydelse at sidde og se ud over havet.

Han fik en indskydelse:

"Jeg vil gå hen og drikke et glas likør hos far Marowsko;" og han drejede i retning af Ingouville-kvarteret.

Han havde lært far Marowsko at kende på hospitalerne i Paris. Det var en gammel polak, som, efter hvad der blev sagt, af politiske grunde – han havde haft nogle forfærdelige historier i sit fædreland – havde søgt tilflugt i Frankrig, hvor han efter at have underkastet sig nye eksaminer fortsatte sin

tidligere næringsvej som apoteker. Ingen vidste noget om hans foregående liv, derfor var også de mest hårrejsende legender kommet i omløb, først blandt kandidaterne på hospitalet og siden blandt hans naboer. Det ry, den gamle havde fået for at være en frygtelig sammensvoren, en nihilist, en kongemorder, en fanatisk patriot, rede til alt, havde tiltalt Pierre Rolands levende og eventyrlystne fantasi, og han var blevet den landflygtige polaks ven, uden at han dog nogensinde havde fået det mindste at vide af ham om hans tidligere tilværelse. Det var oven i købet takket være den unge læge, at den gamle mand var taget til Havre, hvor han havde nedsat sig i tillid til, at den nye doktor ville skaffe ham mange kunder.

Indtil da levede han kummerligt i sit beskedne apotek, hvor han solgte medicin til kvarterets småborgere og arbejdere.

Pierre gik ofte efter middag hen til ham for at passiare en times tid med ham, for han holdt af Marowskos rolige ansigt og stilfærdige, trevne underholdning, hvis lange pauser forekom ham dybe.

Et eneste gasblus brændte over disken, der var helt fyldt med flasker. Lysene henne i vinduet blev af sparsommelighed ikke tændte. Bag ved disken sad en gammel, skaldet mand med en stor fuglenæse, som gik lige i fortsættelse af den nøgne pande og fik ham til at ligne en melankolsk papegøje. Han havde strakt benene lige ud fra sig og sov dybt med hagen sænket ned på brystet.

Ved lyden af klokken vågnede han, rejste sig, genkendte doktoren og gik ham i møde med fremstrakte hænder.

Hans sorte frakke, der var helt overplettet af syrer og safter, var alt for vid til hans lille, spinkle krop og mindede om en

gammeldags præstefrakke. Han talte med en stærk polsk accent, der gav hans sprukne stemme noget barnligt; det var den samme læspen og de samme betoninger som hos et lille væsen, der begynder at tale.

Pierre satte sig og Marowsko spurgte:

"Er der noget nyt, kære doktor?"

"Nej, ingenting. Det er stadig det samme allevegne."

"De ser ikke glad ud i aften?"

"Det er jeg heller ikke ofte."

"Så ... så ... det må De se at ryste af. Vil De have et glas likør?"

"Ja, tak, det vil jeg gerne."

"Så skal De smage en hel ny sammensætning. I to måneder har jeg prøvet på at få noget ud af ribs, som man hidtil kun har fået saft af ... Og ved De hvad? ... Jeg har fundet det! ... jeg har fundet det! ... en storartet likør ... en glimrende likør ... nu skal De bare se."

Han gik henrykt hen til skabet, lukkede det op og søgte en flaske ud. Han bevægede sig og handlede med korte, aldrig fuldførte gestus, han strakte aldrig armen helt ud, hans skridt var aldrig lange nok, han gjorde aldrig en fuldstændig og gennemført bevægelse. Hans tanker lod til at svare til hans handlinger; han antydede dem, skitserede dem, fik dem til at skinne igennem, men lod dem aldrig fremtræde i en klar og tydelig form.

Hans livs største interesse syntes i øvrigt at være sammensætninger af frugtvine og likører.

"Med en god frugtvin eller en god likør kan man tjene sig en formue," sagde han tit.

Han havde opfundet henved hundrede forskellige søde likører, uden at det nogensinde var lykkedes ham at gøre en eneste af dem bekendt. Pierre forsikrede, at Marowsko fik ham til at tænke på Marat.

To små glas blev hentet frem fra rummet bagved butikken og båret ind på en træbakke; derpå løftede de to mænd glassene i vejret for op imod gasblusset at undersøge likørens farve.

"Det er som en rubin," erklærede Pierre.

"Ja, ikke sandt?"

Polakkens gamle papegøjehoved syntes at lyse i begejstring.

Doktoren smagte, smækkede med tungen, grundede, smagte igen, grundede på ny og sagde endelig:

"Den er god, meget god … og ganske original i smagen; det er et fund, kære!"

"Synes De virkelig? Det glæder mig rigtignok."

Og Marowsko spurgte doktoren til råds om, hvad han skulle døbe den nye likør. Han havde tænkt på at kalde den "Ribsessens" eller også "Ribscognac", eller "Ribsduft" eller "Parfumeret Ribsblod".

Pierre syntes ikke om nogen af disse navne.

Den gamle fik en idé:

"Det, De sagde før, var udmærket, ganske udmærket – lad os kalde den "Rubinlikør"."

Men doktoren var heller ikke tilfreds med dette navn, skønt det var ham selv, som havde fundet det, og han rådede til simpelthen at kalde den "Ribslikør", hvad Marowsko også ved nærmere eftertanke fandt mest betegnende. Da det vigtige spørgsmål dermed var afgjort, tav de og sad i nogle minutter

under det eneste gasblus uden at sige et ord. Omsider sagde Pierre, næsten imod sin vilje:

"Det er sandt, der er hændt os noget mærkeligt i aften. En god ven af min fader er død og har efterladt min broder hele sin formue."

Apotekeren lod ikke til straks at forstå, hvad doktoren sagde, men efter at han havde tænkt over det, gik det op for ham, og han svarede, at han håbede, doktoren fik halvdelen. Da sagen var blevet ham rigtigt forklaret, lod han til at blive både overrasket og vred, og som for at udtrykke sin misfornøjelse ved at se sin unge ven blive skubbet således til side, gentog han flere gange:

"Det vil ikke se godt ud!"

Pierre, hvis tidligere nervøsitet atter begyndte at få overhånd, ville have at vide, hvad Marowsko mente med denne sætning:

"Hvorfor vil det ikke se godt ud? Hvad ondt kan der være i, at min broder arver nogle penge efter en ven af familien?"

Men den forsigtige gamle ville ikke forklare sig nærmere.

"I den slags tilfælde plejer man at dele lige mellem to brødre. Som jeg siger dem, det vil ikke se godt ud."

Doktoren blev utålmodig, han sagde farvel og gik lige hjem i seng. I nogen tid hørte han Jean gå sagte frem og tilbage inde i værelset ved siden af, så faldt han i søvn efter at have drukket to glas vand.

3

Den næste morgen vågnede doktoren med den bestemte beslutning, at nu ville han tjene penge.

Han havde allerede flere gange tidligere taget den samme beslutning, men uden at forfølge den videre ud i virkeligheden. Ved begyndelsen af ethvert forsøg på at skabe sig en ny livsbane havde håbet om en hurtig erhvervet rigdom altid støttet hans bestræbelser og holdt hans tillid oppe, lige indtil han stødte på den første hindring og stod overfor det første nederlag, der kastede ham ind på en ny vej.

Puttet ned imellem sine varme tæpper lå han og tænkte. Hvor mange læger var ikke på kort tid blevet millionærer! Det gjaldt bare om – at få det rette greb på tingene, for i sin studietid havde han haft lejlighed til at bedømme de berømteste professorer, og han anså dem alle sammen for at være nogle æsler. Han duede lige så meget som de, om ikke mere, det var han sikker på. Hvis det blot på en eller anden måde kunne lykkes ham at skaffe sig en praksis i Havres rigeste og eleganteste kredse, så kunne han med lethed tjene sine hundrede tusinde francs om året. Og han regnede efter, hvor meget han kunne anslå i sikker fortjeneste. Om morgenen ville han gå rundt og se til sine patienter. Hvis han i gennemsnit havde ti om dagen – det var endda lavt regnet – og af hver fik tyve francs, så ville det udgøre et minimum af to og halvfjerds tusinde om året, ja, han kunne endda gå op til fem og halvfjerds tusinde, for ti patienter om dagen var under det antal, han med vished kunne gøre regning på!

Om eftermiddagen ville han så tage imod hjemme. Atter et gennemsnit af ti besøgende til ti francs stykket, altså seks og tredive tusinde. Det var med andre ord med et rundt tal de hundrede tusinde. De tidligere patienter og personlige bekendte, af hvem han kun ville tage ti francs for et besøg og fem francs for en konsultation, ville måske frembringe en lille formindskelse i summen, men til gengæld ville denne formindskelse blive rigeligt opvejet ved, at andre læger kaldte ham til hjælp, og ved alle de forskellige biindtægter, der følger med stillingen.

Det ville være en let sag at nå så vidt; der behøvedes bare lidt dygtig reklame, nogle notitser i *Figaro*, hvori der antydedes, at hele den parisiske lægeverden havde øjnene henvendt på ham og interesserede sig for de overraskende kure, som var blevet foretaget af den unge og beskedne videnskabsmand i Havre.

Og han ville blive rigere end sin broder, rigere og berømt og mere tilfreds, for han ville kun have sig selv at takke for sin formue; og han ville vise sig ædel og gavmild overfor sine gamle forældre, der med rette ville være stolte af hans ry. Han ville ikke gifte sig, for han ville ikke belemre sin tilværelse med en eneste og generende kvinde, men han ville vælge sig sine elskerinder mellem sine smukkeste patienter.

Han følte sig så overbevist om sin sejr, at han sprang ud af sengen som for straks at gribe efter den, og klædte sig på for at gå ud i byen og søge efter en lejlighed, der kunne passe for ham.

Medens han strejfede om i gaderne, tænkte han på, hvor lidt der skal til for at bestemme éns handlinger. Allerede for tre uger siden havde han kunnet, havde han burdet tage denne

beslutning, der så pludselig var opstået hos ham, uden tvivl som en følge af hans broders arv.

Han standsede udenfor de huse, hvor en plakat forkyndte, at her var en stor lejlighed eller en stor og elegant lejlighed til leje. De plakater, der ikke var smykket med noget tillægsord, gik han foragtelig forbi. Så gik han op, og lod sig på en ret hovmodig måde vise rundt; han målte højden til loftet, tog et grundrids af værelserne i sin lommebog, erkyndigede sig om deres indbyrdes beliggenhed og erklærede, at han var læge og modtog mange patienter. Trappen måtte derfor være bred og velholdt, og højere end første sal kunne det ikke nytte noget.

Efter at han havde noteret syv eller otte adresser og nedkradset henved to hundrede oplysninger, gik han hjem og kom et kvarter for sent til frokosten.

Allerede ude i entreen hørte han en raslen af tallerkener. De var altså gået til bords uden ham. Hvorfor det? De plejede ellers ikke at være så præcise der i huset. Han blev krænket og misfornøjet, for han var ikke fri for at være lidt sårbar.

Da han kom ind i spisestuen, råbte Roland til ham:

"Herregud, Pierre, så skynd dig dog! Du ved jo, at vi skal være klokken to hos notaren. Det er ingen maner at sløse tiden sådan bort i dag."

Doktoren svarede ikke, men satte sig på sin plads efter først at have kysset sin moder og vekslet et håndtryk med faderen og broderen. Han tog den kotelet, der var blevet tilbage til ham, fra fadet midt på bordet. Den var kold og tør. Det måtte være den dårligste. Han tænkte, at de gerne kunne have ladet den blive stående i ovnen, indtil han kom, i stedet for så fuldstændig at tabe hovedet, at de aldeles glemte den ældste søn. Samtalen,

der var blevet afbrudt ved hans indtræden, fortsattes ved det punkt, hvor den var standset.

"Jeg for mit vedkommende," sagde fru Roland til Jean, "jeg ved straks, hvad jeg ville gøre. Jeg ville leje mig en elegant lejlighed, der rigtig kunne falde i øjnene, jeg ville deltage i selskabslivet, jeg ville anskaffe mig en ridehest og jeg ville vælge en eller to interessante sager, som kunne gøre mig bekendt i Justitspaladset. Jeg ville være en slags meget efterspurgt amatøradvokat. Gud være lovet, er du jo nu på den sikre side, og hvis du alligevel tager en stilling, så er det kun for ikke at lade alt, hvad du har lært, gå til spilde, og fordi en mand aldrig bør leve, uden at have noget at bestille. "

Roland, der var i færd med at skrælle en pære, erklærede:

"I dit sted ville jeg straks købe mig en smuk båd af samme model som vore lodsers. Den kunne jeg sejle lige til Senegal med, om det skulle være."

Også Pierre fremsatte sin mening. Når alt kom til alt, så var det ikke pengene, der skabte en mands åndelige og moralske værd. De middelmådige blev nærmest trukket ned af dem, mens penge derimod var en kraftig løftestang i de stærkeres hænder. De stærke var i øvrigt sjældne. Hvis Jean virkelig var et overlegent menneske, ville han nu, da han var hævet over alle bekymringer for det daglige brød, få lejlighed til at vise det. Men han måtte arbejde hundrede gange mere, end han ellers ville have gjort. Det drejede sig ikke om at plædere for eller imod enker og forældreløse og efter hver vundet eller tabt proces at stikke så og så mange dalere i lommen, men om at blive en fremragende retskyndig, et af juraens lys. Og som en slags konklusion tilføjede han:

"Hvis jeg havde penge, så ville jeg dissekere en masse lig!"

Den gamle Roland trak på skuldrene:

"Visvas! Det fornuftigste her i livet er at tage sig det mageligt. Vi er ikke arbejdsdyr, men mennesker. Når man er født fattig, er man nødt til at arbejde; godt, så arbejder man – så meget desto værre! Men når man har penge nok til at leve af, måtte man da være godt fjollet, hvis man overanstrengte sig."

Pierre svarede hovent:

"Vore synsmåder er ikke de samme! Kundskaber og forstand er det eneste, jeg respekterer her i verden; alt andet foragter jeg."

Fru Roland bestræbte sig altid for at svække virkningen af de stadige sammenstød mellem faderen og sønnen; hun drejede derfor hastigt samtalen ind i en anden retning ved at give sig til at tale om et mord, der ugen i forvejen var blevet begået ved Bolbec-Naintot. De var straks alle ivrigt optaget af de nærmere omstændigheder ved udåden; uvilkårligt følte de sig tiltrukket af den mystiske, dragende rædsel, som omgiver selv de hæsligste, plumpeste og mest frastødende forbrydelser, og som på den menneskelige nysgerrighed udøver en ejendommelig og almindelig fortryllelse.

Ikke desto mindre glemte Roland ikke hvert øjeblik at se på sit ur.

"Nå," sagde han, "vi må vist tænke på at komme afsted."

Pierre lo hånligt:

"Klokken er endnu ikke ét. Det var såmænd ikke umagen værd at lade min kotelet stå og blive kold."

"Går du med hen til notaren?" spurgte hans moder.

Han svarede tørt:

"Jeg, nej, hvad skulle jeg der? Min nærværelse er jo ganske overflødig."

Jean sad så tavs, som om det slet ikke vedkom ham. Da der var blevet talt om mordet i Bolbec, havde han som jurist fremsat nogle meninger og udviklet nogle betragtninger om forbrydelser og forbrydere i almindelighed. Nu tav han igen, men hans skinnende øjne og rødmen på hans kinder, der gik helt ned i hans lyse skæg, syntes at bære vidnesbyrd om hans fryd.

Da familien var kommet afsted, fortsatte Pierre, der altså atter var alene, sin om morgenen begyndte tourné gennem byens ledige lejligheder. Efter at han i en to-tre timer var gået op og ned ad trapper fandt han endelig på Boulevard François Ier noget virkelig smukt: en stor mezzanin, med to udgange, hver til sin gade, to dagligstuer, et glasgalleri, hvor patienterne kunne spadsere frem og tilbage mellem blomster, mens de ventede på deres tur, en henrivende spisestue og en stor, rund karnap med udsigt ud over havet.

Han ville lige til at leje den, men lejesummen, tre tusinde francs, standsede ham, for det første kvartal skulle betales forud, og han havde intet, ikke en skilling i rede penge.

Den lille formue, som hans fader havde samlet, gav knapt nok otte tusinde francs i årlig rente, og Pierre gjorde sig bebrejdelser over, at han ved sine lange betænkeligheder i valget af sin livsstilling, ved sine mange mislykkede forsøg og spildte forstudier så ofte havde bragt forældrene i forlegenhed. Han gik derfor, idet han lovede, at han inden to dage skulle give et bestemt svar, og han fik den idé, at han, så snart Jean var kommet i besiddelse af sin arv, kunne bede ham om penge til

det første kvartal, eller måske til det første halvår, altså femten hundrede francs.

"Det bliver kun et lån på et par måneder," tænkte han, "jeg kan måske oveni købet betale ham tilbage, inden året er gået. Det er jo desuden ganske naturligt og det vil sikkert glæde ham at kunne gøre det for mig. "

Da han intet havde at bestille, absolut intet, gik han hen og satte sig på en bænk i parken. Han blev siddende længe, tanketom og med øjnene fæstede på jorden, overvældet af en træthed, der næsten gik over til fortvivlelse.

Alle de foregående dage, lige fra det øjeblik han var vendt tilbage til den fædrene arne, havde han dog levet på samme måde, uden at han så grusomt havde lidt under sin uvirksomhed og tomheden i sin tilværelse. Hvorledes havde han egentlig båret sig ad med at få tiden til at gå, fra han stod op, til han gik i seng?

Han havde drevet rundt ude på molen ved flodtid, drevet rundt i gaderne, drevet på caféerne, drevet hos Marowsko, drevet over alt. Og nu blev dette liv, som han hidtil meget godt havde fundet sig i, ham på én gang afskyeligt, uudholdeligt.

Hvis han havde haft penge, så ville han have taget en vogn for at køre en lang tur ud på landet, langs med grøftekanterne, som overskygges af bøge- og elmetræerne, der inde fra gårdene rager ud over vejen. Men han måtte betænke sig, inden han gav penge ud til et glas øl eller et frimærke, og den slags behageligheder kunne han ikke tillade sig. Han tænkte pludselig, at det er hårdt, når man først er blevet over tredive, at skulle være reduceret til fra tid til anden rødmende at bede sin

moder om tyve francs; og idet han kradsede i jorden med sin stok, mumlede han:

"Fandens også! Havde jeg bare penge!"

Og tanken om broderens arv stak ham på ny som et myggestik, men han jagede den utålmodigt bort, han ville ikke se sig selv glide ned ad skinsygens skråplan.

Rundt omkring ham legede børnene i parkens grusgange. De var lyshårede med lange krøller, og i spændt alvor og med meget højtidelige miner lavede de små sandhøje, som de straks efter sparkede omkuld igen.

Pierre havde en af de mørke dage, hvor man ser ned i alle sin sjæls kroge og ryster alle dens folder.

"Vort eget livsværk ligner disse børns leg," tænkte han.

Og han spurgte sig selv, om det fornuftigste, man kunne gøre her i verden, ikke var at forskaffe sig to eller tre sådanne små, unyttige væsener og med velvillig nysgerrighed se dem vokse op. Tanken om, at han kunne gifte sig, dukkede op i ham. Når man ikke mere er alene, føler man sig ikke så forladt. Når man føler sig usikker og famlende, har man i det mindste nogen om sig, der bevæger sig, og det er allerede meget at kunne sige "Du" til en kvinde, når man lider.

Han lod sine tanker blive hos kvinderne.

Han kendte meget lidt til dem, da han som student i Paris kun havde haft små fjortendagesforhold, som blev brudt, når månedspengene var sluppet op, for ved næste måneds begyndelse atter at blive knyttet eller afløst af andre. Der måtte imidlertid eksistere gode, milde og trøstende skabninger. Var det ikke hans moder, som holdt sammen på hjemmet og skabte

dets hygge? Hvor ville han ikke gerne lære en kvinde, en rigtig kvinde at kende!

Han rejste sig pludselig op med den beslutning, at han ville gå hen og aflægge fru Rosémilly et lille besøg.

Men han satte sig lige så hurtigt ned igen. Hende syntes han ikke om! Hvorfor? Hun var alt for jævn og borgerlig snusfornuftig; og desuden så det ud, som om hun foretrak Jean for ham. Uden at han lod det stå sig rigtig klart, bidrog denne forkærlighed for broderen meget til den mangel på agtelse, som han nærede for den unge enkes intelligens, for selv om han holdt af sin broder, så kunne han dog ikke afholde sig fra at anse ham for at være ret middelmådig og tro, at han selv stod betydeligt over ham.

Han kunne imidlertid ikke blive siddende på den samme plet, lige til det blev mørkt, og ligesom aftenen forud spurgte han ængstelig sig selv:

"Hvad skal jeg tage mig til?"

Han følte en indvendig trang til at lade sig rive med af sin rørelse, til at blive kærtegnet og trøstet. Trøstet for hvad? Han ville ikke have kunnet sige det, men han befandt sig i den svage og trætte stemning, hvor en kvindes nærværelse, en kvindes kærtegn, berøringen af en hånd, en kjoles strejfen og et mildt blik fra et par blå eller sorte øjne forekommer én at være en øjeblikkelig, bydende nødvendighed for éns hjerte.

Han kom til at huske på en lille opvartningsjomfru, han en aften var gået hjem med, og som han senere af og til havde genset.

Han rejste sig altså på ny for at gå hen og drikke et glas øl sammen med pigebarnet. Hvad skulle han sige til hende? Hvad

ville han sige til hende? Ingenting formodentlig. Men det kunne også være lige meget – han ville bare holde hende nogle sekunder i hånden. Hun lod til at synes godt om ham. Hvorfor besøgte han hende egentlig ikke oftere?

Han fandt hende siddende halvsovende på en stol i den næsten tomme café. Tre gæster sad med albuerne på træbordene og drak øl og røg pibe, kasserersken læste i en roman og værten, der var i skjorteærmer, var bag disken falden i en fast søvn.

Så snart pigen fik øje på ham, rejste hun sig hurtigt og gik hen til ham:

"Goddag, hvordan har De det?"

"Tak godt. Og du?"

"Å jo, det slæber af. Hvor kan det være, at man ser Dem så sjældent?"

"Jeg har ikke megen tid til min rådighed. Du ved jo, at jeg er læge."

"Så ... det har de ikke fortalt mig. Det skulle jeg bare have vidst, jeg var dårlig hele sidste uge, så ville jeg have gået til Dem. Hvad vil De have at drikke?"

"Et glas øl. Og du?"

"Også et glas øl, siden du inviterer mig."

Og hun blev ved med at sige Du til ham, som om denne invitation havde været en stiltiende tilladelse. De satte sig ved siden af hinanden og gav sig til at passiare. Af og til tog hun hans hånd med den familiære fortrolighed, der er egen for kvinder, hvis kærtegn er til salg, så på ham med et par opmuntrende øjne og sagde:

"Hvorfor kommer du ikke oftere? Jeg kan så godt lide dig."

Men han havde allerede fået lede for hende, hun var ham for dum og for simpel, alt for langt nede. "Kvinderne," sagde han til sig selv, "skal vise sig for os i en drøm eller i en nimbus af luksus, som kan gøre dem poetiske."

Hun spurgte ham:

"Du gik her forbi forleden morgen med en høj, lys herre med stort skæg, var det din broder?"

"Ja, det kan nok passe."

"Han er flot at se på."

"Synes du det?"

"Ja, og så ser han så rar ud."

Hvad var det for en underlig lyst, der pludselig drev ham til at fortælle dette tarvelige pigebarn om Jeans arv? Hvorfor banede denne tanke, som han kastede fra sig, når han var alene, som han skød til side af frygt for den uro, den vakte i hans sjæl, sig just i dette øjeblik vej til hans læber, og hvorfor lod han den slippe over dem, som om han på ny trængte til at udøse sit hjerte, der var fyldt med bitterhed, til en anden?

Han sagde, idet han lagde benene overkors:

"Han har forresten held med sig, den samme broder, han har lige arvet en masse penge. Tyve tusinde francs om året!"

Hun spilede grådigt øjnene op:

"Næh! Hvem har efterladt ham dem, hans bedstemoder? Eller er det en tante?"

"Nej, det er en gammel ven af vore forældre."

"Bare en ven? Det er da ikke muligt? Og har han slet ikke efterladt dig noget?"

"Nej. Jeg kendte meget lidt til ham."

Hun grundede lidt, så sagde hun med et tvetydigt smil om munden:

"Ja, det – ved Gud, at din broder er heldig – at have den slags venner! Så er det ikke så underligt, at han ligner dig så lidt!"

Han havde lyst til at give hende en ørenfigen, uden at han rigtigt vidste hvorfor, og med fortrukket ansigt spurgte han:

"Hvad mener du med det?"

Hun havde atter lagt sit ansigt i de sædvanlige sløve og dumme folder:

"Jeg – ikke noget? Jeg mener bare, at han er heldigere end du."

Han kastede en francs på bordet og gik sin vej.

Han blev ved at gentage hendes ord:

"Det er ikke så underligt, at han ligner dig så lidt."

Hvad mente hun, hvad havde hun tænkt sig med de ord? Der stak noget under, det var ganske bestemt en hentydning, en ondskabsfuldhed, en nederdrægtighed. Ja, pigebarnet havde måttet tro, at Jean var Maréchals søn.

Det oprør, han følte ved ideen om denne mistanke imod hans moder, var så voldsomt, at han stod stille og så sig om efter et sted, hvor han kunne sætte sig.

Lige overfor ham lå en anden café, han gik derind, tog en stol og sagde til opvarteren, der kom springende:

"Et glas øl!"

Han følte sit hjerte banke og han havde kuldegysninger ned ad ryggen. Og på én gang kom han til at tænke på, hvad Marowsko havde sagt den foregående dag: "Det vil ikke se godt ud." Havde han haft den samme tanke, den samme formodning som dette fruentimmer?

Han sad med hovedet bøjet over sit øl og stirrede på det hvide skum, der sank sammen og smeltede. Og han spurgte sig selv: "Er det muligt, at nogen kan finde på at tro sådan noget?"

De grunde, der var skyld i, at en så hæslig mistanke kunne opstå, dukkede nu frem for ham den ene efter den anden, klare, åbenbare, fortvivlende. At en pebersvend, der dør uden arvinger, efterlader sin formue til en vens to børn, er den simpleste og naturligste ting af verden, men at han testamenterer hele sin formue til det ene af disse børn, er i højeste grad egnet til at give folk anledning til at forbavses, stikke hovederne sammen og ende med at smile. Hvorledes kunne det gå til, at han ikke havde forudset det, at hans fader ikke havde følt det, at hans moder ikke havde tænkt sig det? Nej, de var blevet alt for lykkelige ved disse penge, som de slet ikke havde håbet på, til at tanken blot havde strejfet dem. Og desuden – hvorledes skulle et par hæderlige menneskers hjerne eje rum for en sådan skændsel!

Men den offentlige mening, deres naboer, de folk, de handlede hos, alle de, der kendte dem, ville de nu ikke gentage denne afskyelighed, more sig over den, fryde sig ved den, le af hans fader og foragte hans moder?

Og den bemærkning, som opvartningspigen var kommet med, om at Jean var lys og han mørk og at de ikke lignede hinanden hverken af ansigt, holdning, gang eller sind, ville den nu ikke slå alle? Når der blev talt om en af Rolands sønner, ville der så ikke blive sagt: "Hvem af dem mener De, den rigtige eller den anden?"

Han rejste sig med den beslutning at tale med sin broder om det og stille ham på vagt imod den skrækkelige fare, der truede

deres moders ære. Men hvad ville Jean gøre? Det simpleste ville sikkert være at nægte at modtage arven, der så ville gå til de fattige, og blot at sige til alle de venner og bekendte, som vidste besked med testamentet, at det indeholdt klausuler og betingelser, som Jean ikke ville gå ind på, fordi de ikke ville give ham fri rådighed over pengene.

På hjemvejen håbede han på, at han måtte træffe sin broder alene, da han ikke godt i forældrenes nærværelse kunne tale med ham om det pinlige emne.

Men allerede nede ved gadedøren hørte han larm af stemmer og latter oppe fra dagligstuen, og da han trådte ind, fik han øje på fru Rosémilly og kaptajn Beausire, som hans fader havde taget med hjem til middag for at fejre den gode efterretning.

Der var blevet bragt vermouth og absinth ind for at skærpe appetitten inden bordet, og humøret var allerede kommet højt op. Kaptajn Beausire, en lille mand, som var blevet helt rund af at skylles rundt på havet, og hvis tanker også gjorde indtryk af at være blevet runde ligesom stenene på strandbredden, lo af alle kræfter med halsen fuld af R'er og hævdede, at livet var er en storartet opfindelse, og at alt i tilværelsen havde sine gode sider.

Han klinkede med den gamle Roland, mens Jean bød de to damer to nye fulde glas.

Fru Rosémilly ville ikke have mere, men kaptajn Beausire, der havde kendt hendes afdøde ægtefælle, udbrød:

"Næ, hør nu lidt, lille frue, De ved nok, at der står skrevet, at det ikke er godt for mennesket at være alene, det samme gælder for en vermouth – to glas vermouth kan aldrig skade nogen. Siden jeg ikke sejler mere, ser De, så tager jeg mig hver dag

inden middag sådan et par små kunstige slingringer. Efter kaffen kommer der så en gang duvning til, og så er det højvande inden aften. Men jeg passer altid på, at jeg ikke kommer ud i nogen brænding, det gør jeg, for jeg er bange for at lide havari."

Roland, der ved kaptajnens tilstedeværelse følte sig tilfredsstillet i sin sømandsgalskab, lo af fuld hals. Hans ansigt var allerede blussende og hans øjne tinnede af absinthen. Han havde en stor butiksmave, ikke andet end en mave, hvori resten af hans krop syntes at have forputtet sig, en af den slags bløde, slatne maver, der kun findes hos folk, som altid sidder ned, og som hverken har lår, bryst, arme eller hals mere, fordi stolesædet har skubbet al deres fylde sammen på samme sted.

Beausire derimod, som også var kort og tyk, så ud til at være lige så rund som et æg og lige så hård som en kugle.

Fru Roland havde endnu ikke tømt sit første glas og sad rosenrød af lykke og så med strålende øjne på sin søn Jean.

Hos ham var glæden omsider kommet til udbrud. Det var en afgjort sag, han havde skrevet under og han havde sine tyve tusinde om året. Alene gennem den måde, han lo på, han talte på, med lydeligere røst end ellers, hvorpå han så på de andre, og gennem hans mere utvungne manerer, hans større sikkerhed, følte man den ballast, som pengene giver.

Det blev meldt, at maden var færdig, men da den gamle Roland ville byde fru Rosémilly sin arm, skreg hans kone:

"Nej, nej, far, i dag skal Jean have alt!"

Bordet prangede i ukendt luksus. Jean var anbragt på faderens plads og foran hans tallerken hævede sig som en flagsmykket kuppel en vældig buket, helt oversået med

silkesløjfer, en sand højtidsbuket, flankeret af fire kompotskåle, hvoraf den ene indeholdt en pyramide prægtige ferskener, den anden en monumental kage, omgivet af pisket flødeskum og prydet med små sukkertårne, en hel lille domkirke, den tredje en mængde ananasskiver, der svømmede i en klar saft, og den fjerde – en uhørt ødselhed – blå druer, kommet fra de varme lande.

"Halløj!" sagde Pierre, idet han satte sig, "vi fejrer nok Jean den Riges tronbestigelse."

Ved suppen blev der skænket madeira, og de gav sig alle til at tale på samme tid. Beausire fortalte om en middag på San Domingo hos en negergeneral. Den gamle Roland hørte på ham, idet han søgte at få en skildring om en anden fest, som var blevet givet af en af hans venner i Meudon, og hvor hver af gæsterne havde været syg i fjorten dage bagefter, listet ind mellem kaptajnens sætninger. Fru Rosémilly, Jean og hans moder lagde planer om en udflugt med frokost i Saint-Jouin, som de mente ville blive forfærdelig morsom. Kun Pierre sad og ærgrede sig over, at han ikke var blevet ude og havde spist til middag alene i en af de små restauranter nede ved havnen, så at han var sluppet for al denne støj, latter og lyksalighed, der irriterede hans nerver.

Han grublede over, hvorledes han nu skulle bære sig ad med at fortælle sin broder om sin frygt og få ham til at give afkald på disse penge, som han allerede havde modtaget, som han frydede sig over og på forhånd lod sig beruse af. Det ville blive hårdt for ham, det var sikkert nok, men det var nødvendigt; han havde ikke lov til at betænke sig, deres moders rygte stod på spil.

En vældig laksørred blev båret ind og førte Roland tilbage til hans fiskehistorier. Beausire kom med nogle overraskende beretninger om sine, fangster i Gabon, ved Sankta Maria på Madagascar og især ved Kinas og Japans kyster, hvor fiskene ser lige så løjerlige ud som menneskene. Og han fortalte videre om disse fisks udseende, om deres store, gyldne øjne, deres blå eller røde buge, deres ejendommelige finner, som ligner vifter, og deres halvmåneformede hale. Han ledsagede sine fortællinger med en så fornøjelig mimik, at de alle ved at høre på ham fik tårer i øjnene af at le.

Kun Pierre så vantro ud og mumlede:

"Man har alligevel ret i at sige, at normannerne er Nordfrankrigs gascognere."

Efter fisken kom en vildtragout, derefter en stegt høne, så salat og grønne bønner og til sidst en lærkepostej. Fru Rosémillys pige hjalp til med at varte op; og lystigheden voksede med antallet af de tømte glas. Da proppen sprang af den første flaske champagne, efterlignede den gamle Roland, der var meget oprømt, med sin mund knaldet og erklærede:

"Det knald holder jeg mere af end knaldet af et pistolskud."

Pierre, der var blevet mere og mere ærgerlig, lo hånligt og svarede:

"Og dog er det måske betydelig farligere for dig."

Roland, som lige skulle til at drikke, satte det fulde glas fra sig på bordet og spurgte:

"Hvorfor det?"

Han havde allerede i længere tid klaget over sit helbred, han følte sig tung og svimmel og plagedes ofte af et vedvarende og uforklarligt ildebefindende.

Doktoren svarede:

"Fordi pistolkuglen godt kan træffe at ramme ved siden af, mens vinen ufejlbarligt går lige ned i maven."

"Og så?"

"Så brænder den din mave, bringer uorden i nervesystemet, svækker blodomløbet og forbereder den apopleksi, som alle mennesker med dit temperament er truet af."

Den forhenværende juvelers tiltagende rus syntes at dunste væk som en røgsky for vinden; med et par stive og ængstelige øjne stirrede han på sin søn og søgte at gøre sig klart, om han ikke gjorde nar ad ham.

Men Beausire udbrød:

"Å, de forbistrede læger, de er altid de samme. Spis ikke, drik ikke, elsk ikke og lad være med at danse. Alt det kunne gerne skade den lille sundhed. Men nu skal jeg sige Dem noget, højstærede, jeg har gjort det alt sammen, i alle verdensdele, over alt, hvor jeg har kunnet og mere end jeg har kunnet, og jeg har det ikke en smule dårligere for det."

Pierre svarede bittert:

"For det første er De, kaptajn, langt stærkere end min fader, og for det andet taler alle, der holder af at leve godt, ligesom De, indtil den dag, da … og så kommer de ikke bagefter og siger til den forsigtige læge: "De havde ret, doktor." Når jeg ser min fader gøre noget, som er dårligt og farligt for ham, så er det kun naturligt, at jeg advarer ham. Jeg ville være en slet søn, hvis jeg handlede anderledes."

Fru Roland, der var trøstesløs over den vending, samtalen havde taget, syntes, at det nu var hendes tur til at lægge sig imellem:

"Herregud, Pierre, hvad går der dog af dig? For én gangs skyld kan det da ikke gøre ham noget. Tænk på, hvilken fest det er for ham, for os alle sammen. Du ødelægger helt glæden for os og sætter os alle i dårligt humør. Det er rigtig stygt af dig!"

Han mumlede, idet han trak på skuldrene:

"Så lad ham gøre, som han vil. Nu har jeg advaret ham."

Men Roland drak ikke. Han stirrede bare på sit glas, der var fuldt af den lysende, klare vin, hvis lette, berusende sjæl boblede frem nede på bunden som små, hastige og travle perler, der steg i vejret og døde på overfladen, han stirrede på det med samme mistroiskhed som en ræv, der finder en død høne og aner en snare.

Han spurgte tøvende:

"Tror du, at det vil skade mig meget?"

Pierre fik samvittighedsnag og bebrejdede sig selv, at han lod de andre lide under sit dårlige humør: "Nej, for én gangs skyld kan du godt drikke det, men tag ikke for meget og pas på, at det ikke bliver en vane."

Roland løftede sit glas uden dog endnu at kunne bestemme sig til at føre det til munden. Han betragtede det med et smerteligt udtryk, vaklende mellem sin lyst og sin frygt; så lugtede han til det, smagte på det og drak det i små slurke, som han nød med hjertet fuldt af angst, svaghed, fristelse og, så snart den sidste dråbe var drukket, fortrydelse.

Pierres blik mødte pludselig fru Rosémillys; det var fæstet på ham roligt og blåt, klartseende og hårdt. Og han følte, han gættede den klare tanke, som besjælede dette blik, den lille, jævne og retsindige kvindes harmfyldte tanke, for hendes øjne

sagde ganske tydeligt: "Du er skinsyg, min ven. Du burde skamme dig."

Han bøjede hovedet og gav sig atter til at spise.

Han var ikke sulten og han fandt al maden dårlig. Han pintes af lyst til at gå sin vej, til ikke længere at være midt imellem alle disse mennesker, til ikke længere at høre dem snakke, spøge og le.

Imidlertid havde den gamle Roland, hvis sanser atter var begyndt at blive omtågede af vinen, allerede glemt sin søns råd og kiggede fra siden ømt hen på champagneflasken, der endnu stod næsten fuld ved siden af hans kuvert. Han turde ikke røre ved den af frygt for at få en ny formaningstale, og han grundede over, ved hvilket kunstgreb, ved hvilken list han kunne få fat på den uden at pådrage sig Pierres bemærkninger. Til sidst fandt han på en udvej, den simpleste af alle: han tog skødesløst langt nede om flasken og strakte armen tværs over bordet for først at fylde doktorens glas, der var tomt; så gjorde han turen rundt til de andre glas, og da han kom til sit eget, gav han sig til at tale meget højt og så interesseret, at hvis nogen havde set ham skænke i det, ville vedkommende sikkert have svoret på, at det skete i distraktion. Der var i øvrigt ingen, der lagde mærke til det.

Uden at tænke over det drak Pierre meget. Nervøs og ærgerlig, som han var, tog han hvert øjeblik det høje og slanke glas med de levende, gennemsigtige, boblende perler og førte det med en uvilkårlig gestus til sine læber. Han lod derpå langsomt vinen løbe ind i munden for at føle den lille sødlige prikken af kulsyren, der brast på hans tunge.

Lidt efter lidt strømmede en mild varme igennem hans legeme. Den kom fra maven, der syntes at være dens arnested, og steg op i brystet, arbejdede sig ud i lemmerne og bredte sig over hele kroppen som en lun, velgørende bølge, der bragte glæde med sig. Han følte sig bedre, mindre utålmodig og mindre utilfreds; og hans beslutning om endnu samme aften at tale med sin broder blev svagere, ikke fordi tanken om at opgive den blot et øjeblik var dukket op i ham, men fordi han ikke så hurtigt ville forstyrre det velvære, der havde sænket sig over ham.

Beausire rejste sig for at udbringe en skål.

Han hilste først rundt på alle de tilstedeværende og så begyndte han:

"Allerelskværdigste damer, højstærede herrer!

Vi er i dag forsamlet her for at fejre en glædelig begivenhed, der har ramt en af vore venner. I gamle dage sagde man altid, at lykkens gudinde var blind, jeg tror snarere, at hun simpelthen har været nærsynet eller drillevorn, men at hun nu har købt sig en fortræffelig marinekikkert, ved hvis hjælp hun her i Havre har fået øje på sønnen af vor brave kammerat, *Perlen*'s kaptajn."

Bravoråbene brød løs fra alle munde, understøttede af håndklap, og den gamle Roland rejste sig for at svare på talen.

Efter at han havde hostet, for han følte sig tør i halsen og hans tunge var tyk, stammede han:

"Tak skal De have, kaptajn, mange tak, både på min søns og mine egne vegne. Jeg vil aldrig glemme Deres handlemåde ved denne lejlighed. Jeg drikker på, at også alle Deres ønsker må gå i opfyldelse."

Hans øjne og hans næse stod fulde af tårer, og da han ikke kunne finde mere at sige, satte han sig ned.

Jean, der havde siddet og let, tog nu også ordet. "Det er mig," sagde han, "som skal takke de hengivne venner, de fortræffelige venner (han så over på fru Rosémilly), der i dag har givet mig en så rørende prøve på deres venskab. Men det er ikke med ord, at jeg skal bevidne Dem min erkendtlighed. Jeg vil vise Dem den i morgen og hver eneste time hele resten af mit liv, for vort venskab er ikke af den slags, der går over."

Hans moder, der var meget bevæget, mumlede:

"Det er godt, rigtig godt, mit barn."

Men Beausire udbrød:

"Nå, fru Rosémilly, nu må De også sige noget på det smukke køns vegne."

Hun løftede sit glas og med en indtagende stemme, der havde antaget en lidt sørgmodig klang, sagde hun:

"Jeg foreslår, at vi tømmer et glas til minde om hr. Maréchal."

Der blev nogle sekunders stilhed, en passende andagtstid som efter en bøn, så bemærkede Beausire, der altid strømmede over med komplimenter:

"Kun en kvinde kan finde på at komme med noget så kønt."

Så vendte han sig om mod den gamle Roland:

"Hør, hvad var det egentlig for noget med denne Maréchal? Var I meget fortrolige med ham?"

Roland, som i sin rus var begyndt at blive rørt, gav sig til at græde og svarede med snøvlende stemme:

"Han var som en broder … ser De … en af dem, som man aldrig træffer på mere … vi var aldrig fra hinanden … han spiste til middag hos os hver eneste dag og bagefter tog han os med i

teatret … Jeg kan ikke sige mere … ikke mere … ikke mere … Det var en ven … en sand ven … ikke sandt, Louise?"

Hans kone svarede ganske naturligt:

"Ja, han var en trofast ven."

Pierre så over på sin fader og sin moder, men da man straks begyndte at tale om andre ting, gav han sig atter til at drikke.

Om aftenens videre forløb havde han ikke nogen klar forestilling. Der blev drukket kaffe og likører, lét og spøget meget. Hen imod midnat kom han i seng med tungt hoved og omtågede tanker. Han faldt straks i en fast søvn og sov i én køre lige til klokken ni næste morgen.

4

Denne søvn, badet i champagne og chartreuse, havde formodentlig mildnet og beroliget ham, for da han vågnede, var han kommet i en ganske anden stemning. Medens han klædte sig på, analyserede, vejede og resumerede han de kriser, som han den foregående dag havde gennemgået, idet han bestræbte sig for klart og tydeligt at udrede deres virkelige, hemmelige, personlige årsager såvel som de rent ydre.

Det kunne være meget muligt, at opvartningspigen, da hun fik at vide, at den ene af Rolands sønner arvede en ubekendt, straks havde tænkt sig noget slet; hun var jo dog kun en skøge og den slags skabninger er altid parat til uden spor af grund at kaste en mistanke på enhver hæderlig kvinde. Kan man ikke, næsten hver gang de lukker munden op, høre dem håne og bagvaske alle de kvinder, som de aner er uangribelige? Hver gang der i deres nærværelse bliver talt om en kvinde, om hvem der intet ondt kan siges, bliver de vrede, som om det var en fornærmelse imod dem, og skriger:

"Å, pyt! Jeg ved bedre, hvad de gifte damer er for noget pak! De opfører sig såmænd nydeligt, kan du tro! De har flere elskere, end vi har, men de skjuler det bare, fordi de er vant til at hykle. Ja – det er skam nogle nette størrelser!"

Under alle andre omstændigheder ville han sikkert ikke have forstået, ja, ikke en gang tænkt sig muligheden af, at nogen kunne komme med en hentydning af den art til hans stakkels moder, der var så god, så ærlig og så sanddru. Men hans sjæl var omtåget af den skinsyge, der gærede i ham. Hans sind, der

var ophidset og imod hans vilje ligefrem stod på lur efter alt, hvad der kunne skade hans broder, havde måske tillagt pigens ord en hæslig betydning, som de slet ikke havde haft. Det kunne godt være, at hans indbildningskraft, denne indbildningskraft, som han ikke havde magten over, som bestandig undslap hans vilje for at gå sine egne dristige, eventyrlige og skumle veje ud i tankernes uendelige verden, hvorfra den undertiden vendte tilbage med tanker, så skændige, at han ikke turde tilstå dem for sig selv, men skjulte dem som tyvekoster på bunden af sin sjæl og i dens hemmeligste afkroge, – det kunne være, at denne indbildningskraft havde skabt og opdigtet hele den hæslige tvivl. Hans hjerte, hans eget hjerte, det følte han bestemt, havde hemmeligheder for ham. Og havde dette sårede hjerte ikke i denne afskyelige tvivl fundet et middel til at berøve broderen den arv, som han var skinsyg på? Nu var det sig selv, han mistænkte, og ligesom en god katolik rådspørger sin samvittighed, således forsøgte han at trænge ind i sine tankers inderste mysterium.

Skønt fru Rosémillys intelligens var temmelig indskrænket, så var hun dog sikkert alligevel i besiddelse af den takt og det skarpe instinkt, der er et særkende for alle kvinder. Og hende var tanken aldeles ikke faldet ind, siden hun med en så fuldkommen naturlighed havde drukket for Maréchals minde. Det ville hun absolut ikke have gjort, hvis blot den mindste mistanke havde strejfet hendes sjæl.

Nu tvivlede han heller ikke længere, det var hans ufrivillige ærgrelse over den formue, der var tilfaldet hans broder, i forbindelse med hans næsten hellige kærlighed til moderen, der

havde fremkaldt alle hans samvittighedsskrupler, som i og for sig var meget forståelige, men i høj grad overdrevne.

Da han var kommet til denne slutning, var han tilfreds, som når man har gjort en god gerning, og besluttede, at han ville vise sig elskværdig overfor de andre og til at begynde med overfor faderen, hvis fikse ideer, simple anskuelser, overfladiske meninger og alt for iøjnefaldende middelmådighed bestandig virkede irriterende på ham.

Han passede på, at han ikke kom for sent hjem til frokost, og han morede hele familien med sine indfald og sit gode humør.

Hans moder sagde henrykt:

"Du ved ikke, Pierrot, hvor du kan være vittig og fornøjelig, når du selv vil."

Han talte videre, fortalte anekdoter og fik dem til at le med sine pudsige og slående bemærkninger om deres venner. Særlig Beausire tjente ham til skive og en lille smule også fru Rosémilly, men på en meget diskret og ikke alt for ondskabsfuld måde. Og idet han så over på sin broder, tænkte han:

"Men så forsvar hende dog, dit tossehoved. Det hjælper dig såmænd ikke noget, at du er rig, jeg vil altid kunne sætte dig i skygge, hvad øjeblik jeg vil."

Ved kaffen sagde han til sin fader:

"Bruger du *Perlen* i dag?"

"Nej, min dreng."

"Kan jeg tage den sammen med Jean Bart?"

"Ja, lige så meget du vil."

I den første tobaksforretning, han kom forbi, købte han sig en god cigar, og med lette skridt gik han ned til havnen.

Han så på den klare, lysende himmel, der havde en let og frisk, blå farve, som om den var blevet renset af havvinden.

Matrosen Papagris, kaldet Jean Bart, lå og halvsov i bunden af båden, som han havde besked om at holde parat til at sejle hver dag klokken tolv, når der ikke havde været nogen fisketur om morgenen.

"Halløj, det er os to i dag!" råbte Pierre.

Han gik ned ad kajens jerntrappe og sprang over i fartøjet.

"Hvorledes er vinden?" Spurgte han.

"Stadig østlig, hr. Pierre. Der er god vind ude i rum sø."

"Det er godt, lad os så komme afsted."

De hejste storsejlet, halede ankeret op og båden, der var blevet fri, gled langsomt langs med molen hen over havnens rolige vand. Det svage vindpust, der kom inde fra gaderne, rundede den øverste del af sejlet så blidt, at man slet ikke mærkede det; *Perlen* syntes at være besjælet af sit eget liv, bådenes liv, og blive drevet frem af en hemmelighedsfuld kraft, som var skjult i den selv. Pierre havde taget roret og med cigaren mellem læberne, benene strakt lige frem for sig og øjnene halvt tillukkede under solens blændende stråler, sad han og så på bølgebrydernes store træbjælker, der syntes at glide forbi ham.

Da de var kommet forbi det yderste punkt af den nordlige mole, der gav dem læ, og stod ud i det åbne hav, slog en friskere brise mod doktorens ansigt og hænder; han åndede dybt som for at inddrikke den og lod den strømme ned i brystet. Og vinden fyldte det brune sejl og rundede det helt ud, så at *Perlen* lagde sig på skrå og løb hurtigere og spændstigere hen over bølgerne.

Jean-Bart rejste sig og hejste fokken, hvis trekant, da den fyldtes af vinden, lignede en vinge; så skrævede han med to lange skridt over i bagstavnen og løsnede papegøjesejlet, der var surret fast til sin mast.

Omkring båden, der nu pludselig lå helt på siden og fo'r afsted i fuld fart, lød der en skarp støj af skummende, flygtende vand.

Som et plovjern skar kølen gennem vandet, og de smidige, hvidtskummende bølger løftedes op, rundede sig og faldt tilbage ligesom pløjejorden brun og tung falder tilbage langs ploven.

Ved hver ny bølge – de var korte og fulgte lige efter hinanden – gik et ryk igennem *Perlen* lige ude fra fokken og til roret, der sitrede i Pierres hånd; og når vinden af og til blæste noget stærkere, skvulpede vandet op over rælingen, som om det ville overskylle båden. En kuldamper fra Liverpool lå for anker for at afvente højvande; de sejlede rundt omkring den og derefter omkring alle de øvrige fartøjer, som lå ude på rheden; så sejlede de lidt længere ud for at se hele kysten rulle sig op.

I tre timer vagabonderede Pierre rolig og tilfreds omkring på det glitrende vand. Han styrede hele tiden denne genstand af træ og lærred, der som et bevinget dyr pilede frem og tilbage og ved et tryk af hans fingre lystrede alle hans luner.

Han sad og halvdrømte, således som man kun drømmer på en hesteryg eller på dækket af en båd; han tænkte på sin fremtid, der ville blive smuk, og på det tiltalende ved at kunne føre en intelligent tilværelse. Straks næste dag ville han bede sin broder om at låne ham de femten hundrede francs, så at han

med det samme kunne flytte ind i den smukke lejlighed på Boulevard François Ier.

Pludselig sagde matrosen:

"Nu bliver det tåge, hr. Pierre, vi gør vist bedst i at vende næsen hjemefter."

Han så op og fik mod nord øje på en dyb og let, grå skygge, der, opslugende himlen og dækkende over havet, kom ilende henimod dem som en sky, der var faldet ned oppe fra.

Han vendte, fik vinden ind bagfra og styrede ind mod molen, fulgt af den hastige tåge, der vandt mere og mere ind på ham. Da den nåede *Perlen* og indhyllede den i sin umærkelige tæthed, løb en kold gysning langs Pierres lemmer, og en lugt af røg og mug, den underlige lugt, der er ved al tåge, som kommer fra havet, fik ham til at lukke munden for at slippe for den fugtige og isnende smag.

Da båden atter havde indtaget sin vante plads i havnen, lå hele byen allerede begravet under denne tynde damp, der uden at falde gennemblødte som en fin regn og som en rindende flod sivede ned over husene og gaderne.

Pierres fødder og hænder var iskolde og han skyndte sig hjem og kastede sig på sin seng for at sove, indtil de skulle spise til middag. Da han trådte ind i spisestuen, hørte han sin moder sige til Jean:

"Galleriet kan blive bedårende. Det skal være fuldt af blomster. Du skal bare se! Jeg skal nok påtage mig at passe dem og forny dem. Når du giver en eller anden fest, bliver det som et helt eventyr."

"Hvad er det, I taler om?" spurgte doktoren.

"Om en henrivende lejlighed, som jeg har lejet til din broder. Det er et rent fund, en mezzanin med to udgange til to forskellige gader. Der er to dagligstuer, et glasgalleri og en lille spisestue med en rund karnap – det passer aldeles for en ungkarl."

Pierre blev bleg og hans hjerte snørede sig sammen i vrede.

"Hvor ligger den lejlighed?" spurgte han.

"Boulevard François Ier."

Han tvivlede ikke længere, men satte sig ned, så rasende, at han havde mest lyst til at skrige:

"Nej, nu bliver det min salighed snart for galt! Han skal altså virkelig have alting!"

Hans moder, der strålede af glæde, blev ved med at snakke:

"Og tænk dig, jeg har fået den for to tusinde otte hundrede francs. De ville have tre tusinde for den, men jeg fik et afslag på to hundrede francs, når jeg ville leje for længere tid, tre, seks eller ni år. Din broder vil få det storartet der. En elegant lejlighed er tilstrækkeligt til at give en sagfører praksis. Den tiltrækker klienterne, tiltaler dem, holder fast på dem, indgyder dem respekt og får dem til at indse, at en mand, der bor så flot, må have sin ulejlighed godt betalt."

Hun tav nogle øjeblikke, så fortsatte hun:

"Vi må se at finde noget tilsvarende til dig, mere beskedent naturligvis, for du har jo ingenting, men alligevel pænt. Jeg er vis på, at det ville være meget nyttigt for dig."

Pierre svarede i en foragtelig tone:

"Å, hvad mig angår, så skal jeg nok komme frem, men det bliver gennem mit arbejde og min videnskab."

Hans moder trængte ind på ham:

"Ja, men jeg forsikrer dig, at en smuk lejlighed alligevel vil være nyttig for dig."

Midt under middagen spurgte han pludselig:

"Hvorledes lærte I denne Maréchal at kende?"

Den gamle Roland løftede hovedet og ledte i sin hukommelse:

"Lad mig se, jeg kan ikke rigtig huske det. Det er så længe siden. Jo, nu har jeg det! Det var din moder, som gjorde bekendtskab med ham i butikken, ikke sandt, Louise? Han var kommet for at købe noget og så blev han ved at komme igen. Vi kendte ham først som kunde, inden vi fik ham til ven."

Pierre, der sad og spiste grønne bønner, stak én for én på gaflen, som om han spiddede dem og spurgte videre:

"På hvilket tidspunkt omtrent var det, at I gjorde hans bekendtskab?"

Roland søgte på ny, men da han ikke kunne huske det, appellerede han til sin kone:

"Hvilket år var det, Louise? Du har sikkert ikke glemt det, du plejer at huske så godt. Lad mig se, det var i ... i ... i fem eller seks og halvtreds? Men herregud, så tænk dig dog om, du må jo vide det bedre end jeg."

Hun betænkte sig nogle øjeblikke, så sagde hun med en rolig og sikker stemme:

"Det var i otte og halvtreds, min ven. Pierre var den gang tre år gammel. Jeg er vis på, at jeg ikke tager fejl, for det var det år, han fik skarlagensfeber, og Maréchal, som vi endnu kun kendte lidt til, var os til stor hjælp."

Roland udbrød:

"Ja, det er sandt, han var storartet den gang! Da din moder ikke længere kunne holde sig oppe af træthed, og jeg var bundet til butikken, så var det ham, der gik hen på apoteket for at hente medicin til dig. Ja, han var minsandten et prægtigt menneske. Og da du så var blevet rask, kan du ikke forestille dig, hvor han var glad og fornøjet og hvor han kyssede dig! Det var fra det øjeblik, at vi blev så gode venner."

Som en kugle, der borer sig ind og sønderflænger, fo'r den tanke voldsomt og pludseligt igennem Pierre:

"Når han kendte mig først, når han var så opofrende for min skyld, når han holdt så meget af mig, hvorfor har han så efterladt sine penge til min broder og ikke til mig?"

Han stillede ikke flere spørgsmål, men blev siddende mørk og optaget som et bytte for en ny, endnu ubestemt uro, den hemmelige spire til en ny kval.

Han gik ud næsten straks efter middagen og gav sig til at flakke rundt i gaderne. De var begravede under tågen, der gjorde natten tung, tyk og kvalmende. Det var som en forpestet røg, der var slået ned over jorden. Man så den glide forbi gadelygterne, som den af og til syntes at have slukket. Brostenene blev glatte, som om der var faldet rimfrost, og fra husene, kældrene, rendestenene, kloakkerne og de fattige køkkener slog alle mulige dårlige uddunstninger ud og blandede sig med den drivende tåges hæslige lugt.

Med ryggen skuttet og hænderne boret ned i lommerne gik Pierre, der ikke kunne holde ud at blive ude i kulden, lige hen til Marowsko.

Som sædvanlig sad den gamle apoteker og sov under gasblusset, der vågede for ham. Da han genkendte Pierre, som

han holdt af med en trofast hunds kærlighed, rystede han sløvheden af sig og gik hen og hentede ribslikøren og to glas.

"Nå," spurgte doktoren, "hvor langt er De kommet med Deres likør?"

Polakken forklarede, at fire af byens største caféer havde indvilliget i at indføre den og at to af byens blade havde lovet at gøre reklame for den, mod at forskellige apotekervarer blev stillet til redaktionens rådighed.

Efter en længere pause spurgte Marowsko, om Jean nu definitivt var kommet i besiddelse af sin formue, og kom derefter med endnu to eller tre vage spørgsmål om det samme emne. Hans pirrelige hengivenhed for Pierre følte sig krænket over den forskel, der var gjort mellem de to brødre. Og Pierre havde en fornemmelse af, at han hørte, tænkte, gættede, forstod og læste i den andens undvigende øjne, i hans stemmes tøvende tonefald, de sætninger, som nåede op til hans læber, men som han ikke sagde – som han, der var så frygtsom og så forlegen, ikke ville sige.

Han tvivlede nu ikke længere, han var vis på, at den gamle tænkte:

"De skulle ikke have ladet ham tage imod den arv, som vil give anledning til sladder om Deres moder."

Måske troede han endog, at Jean var Maréchals søn. Ja, selvfølgelig troede han det! Hvorfor skulle han ikke tro det, det måtte jo synes så sandsynligt, så rimeligt, så soleklart! Han selv, han, Pierre, sønnen, havde han nu ikke i tre dage kæmpet af alle kræfter, med alle sit hjertes våben, for at skuffe sin forstand og overvinde den forfærdelige mistanke?

Og på ny følte han atter en pludselig bydende trang til at være alene for at kunne overveje, diskutere med sig selv, dristigt og uden skrupler stille sig ansigt til ansigt med denne afskyelige mulighed. Uden en gang at drikke sin likør rejste han sig derfor op, trykkede den forbløffede apotekers hånd og vandrede ud i tågen, der stadig lå lige tæt over gaderne.

Han sagde til sig selv:

"Hvorfor har Maréchal efterladt alle sine penge til Jean?"

Det var ikke længere skinsyge, der fik ham til at søge efter den dødes bevæggrund, det var ikke længere den medfødte, lave misundelse, som han vidste lå skjult i ham, og som han i tre dage havde gjort alt for at bekæmpe, men rædslen for noget forfærdeligt, rædslen for selv at komme til at tro, at Jean, at hans broder, var den mands søn!

Nej, han troede det ikke, han kunne ikke en gang stille sig selv et så forbryderisk spørgsmål. Derfor var det nødvendigt, at denne lette og så usandsynlige mistanke blev dræbt i ham, tilintetgjort for bestandig. Han måtte have lys, vished, han måtte have sikkerhed i sit hjerte, for hans moder var den eneste, han elskede i hele verden.

Og ganske alene, mens han flakkede rundt i mørket, ville han derfor gå til bunds i sin erindring og i sin fornuft, han ville anstille en række samvittighedsfulde efterforskninger, hvis resultat skulle blive den rene sandhed. Bagefter skulle det så være forbi, så ville han aldrig tænke på det mere. Han ville gå Lige hjem og lægge sig til at sove.

Han tænkte:

"Lad mig se, lad mig nu begynde med kendsgerningerne; derefter kan jeg så opfriske alt, hvad jeg ved om ham, hans

holdning overfor min broder og mig, og kan deraf udlede de grunde, som har bevæget ham til at gøre denne forskel på os … Han har set Jean komme til verden? Ja, men han kendte mig først. – Hvis han havde elsket min moder med en stum og tilbageholden kærlighed, så var det mig, som han ville have foretrukket, eftersom det var takket være mig, takket være min skarlagensfeber, at han blev en fortrolig ven af mine forældre. Han burde altså logisk have valgt mig, have følt mest for mig, med mindre han, efterhånden som han så Jean vokse op, instinktmæssigt følte sig mere tiltrukket af ham og derved kom til at nære en særlig forkærlighed for ham."

Med en fortvivlet tankeanspændelse og under højtryk af alle sine åndelige evner gav han sig til at lede i sin erindring for at kalde tilbage til livet, se for sig og trænge til bunds i den mand, som han i sine studieår i Paris havde kendt, men for hvem hans hjerte aldrig havde følt andet end ligegyldighed.

Men han mærkede, at gangen, den regelmæssige bevægelse ved hans skridt, forvirrede hans tanker en lille smule, forrykkede deres fasthed, svækkede deres rækkevidde og tilslørede hans hukommelse.

Hvis han skulle kunne kaste et skarpt blik tilbage over fortiden og dens ukendte begivenheder, et sådant blik, at intet kunne undgå det, så måtte han sidde ganske stille på et øde og vidt sted. Og han besluttede, at han ligesom forleden aften ville gå ud og sætte sig på molen.

Da han kom i nærheden af havnen, hørte han ude i retning af havet en uhyggelig og uheldsvarslende klage, der mindede om en tyrs brølen, men var mere langtrukken og

gennemtrængende. Det var skriget fra en sirene, skriget fra skibe, der ligger begravet i tåge.

En skælven løb igennem ham og hans hjerte krympede sig sammen; dette nødskrig havde genlydt så stærkt i hans sjæl og hans nerver, at han et øjeblik troede, at det var ham selv, der havde udstødt det. En lignende røst udsendte sin klynken et andet sted fra, noget længere borte, og så svarede, ganske nær, havnens sirene med et sønderrivende klageskrig.

Pierre gik med lange skridt ud på molen; han tænkte ikke længere på noget, han følte sig glad over at kunne forsvinde ind i det dystre, brølende mørke.

Da han var kommet ud til molens yderste spids, satte han sig ned og lukkede øjnene for hverken at se de elektriske, tågeslørede blus, der om natten viser vej ind til havnen, eller det røde lys fra fyrtårnet på den sydlige mole, der dog knapt kunne skelnes. Så drejede han sig halvt om, lagde albuerne på granitrampen og skjulte ansigtet i sine hænder.

Uden at hans læber udtalte ordet, blev hans tanke ved med at gentage: "Maréchal … Maréchal", som for at fremkalde og fremmane den dødes skygge. Og i mørket indenfor de lukkede øjenlåg så han ham pludselig, således som han havde kendt ham. Det var en mand på tresindstyve år med spidst, hvidt skæg og tætte, ligeledes helt hvide øjenbryn. Han var hverken høj eller lille, hans øjne var grå og blide, hans bevægelser afmålte, og han gjorde i hele sin fremtræden indtrykket af at være et ligefremt, naturligt og godt menneske. Han kaldte Pierre og Jean: "Mine kære børn," bad dem altid sammen til middag og havde tilsyneladende aldrig gjort den mindste forskel på dem.

Og med samme udholdenhed som en hund, der forfølger et bortdunstet spor, gav Pierre sig til at gennemforske ethvert ord, enhver bevægelse, enhver betoning og ethvert blik hos denne mand, der nu var forsvundet fra jorden. Lidt efter lidt genfandt han ham helt og holdent, således som han havde været, når han i sit hjem i Rue Tronchet modtog dem begge ved sit bord.

Han havde i sin tjeneste to gamle piger, som han havde haft meget længe, og som, formodentlig fra den tid de to brødre var små, havde vænnet sig til at kalde dem "hr. Pierre" og "hr. Jean".

Maréchal strakte gerne begge sine hænder ud imod de to unge mennesker for at sige goddag til dem, den ene fik den højre, den anden den venstre, eftersom tilfældet førte det med sig.

"Goddag børn," sagde han, "har I hørt fra jeres forældre? Mig skriver de såmænd aldrig til."

De passiarede venligt og fortroligt om dagligdags ting. Der var ikke noget som helst fremtrædende ved ham, men han var behagelig, vindende og elskværdig. Han havde ubetinget været en god ven for dem, en af den slags venner, som man ikke tænker noget videre på, fordi man føler, at de er sikre.

Nu strømmede minderne frem i Pierres sjæl. Maréchal havde flere gange lagt mærke til hans bekymrede ydre, og da han havde gættet sig til, at det som fattig student kneb for ham at slå sig igennem, havde han frivilligt tilbudt og lånt ham penge, nogle hundrede francs måske, som var blevet glemte fra begge sider og aldrig leveret tilbage. Med andre ord, Maréchal havde stadig holdt af ham og interesseret sig for ham, siden han således tænkte på, hvad han kunne trænge til … Ja, men så … hvorfor havde han så efterladt alle sine penge til Jean? Nej, han

havde aldrig på nogen måde vist sig mere kærlig overfor den yngste end overfor den ældste, mere omsorgsfuld, mere betænksom overfor den ene end overfor den anden. Ja, men så … men så måtte han jo have haft en hemmelig og mægtig grund til at give Jean – alt – og Pierre – intet!

Jo mere doktoren tænkte over det, jo mere han gennemlevede de sidste svundne år, des mere forekom den forskel, der var blevet gjort imellem dem, ham usandsynlig og utrolig.

En skærende smerte, en uudsigelig angst stemmede for hans bryst og fik hans hjerte til at svinge frem og tilbage som en viftende klud. Det var, som om dets fjedre var sprunget og blodet i strømme brusede igennem det og rystede det i stormende stød.

Og med halv stemme, som når man taler i drømme, mumlede han:

"Jeg må vide besked. Min Gud, jeg må."

Han søgte længere tilbage, til den tid, da hans forældre endnu boede i Paris. Men ansigterne gled fra ham og gjorde hans erindringer tågede. Han gjorde sig især umage for at genfinde Maréchal, inden han blev hvidhåret. Var han blond, brun eller sort? Han kunne ikke huske det, det sidste ansigt, gammelmandsansigtet, havde udslettet de andre. Han erindrede kun, at han havde været slankere, at hans hænder var bløde og at han tit, meget tit, kom med blomster, for hans fader gentog bestandig:

"Igen en buket! Men det er jo vanvid, kære, De ruinerer Dem jo i roser."

Maréchal svarede:

"Lad bare mig om det. Når det nu morer mig!"

Og pludselig huskede han sin moders tonefald, når hun smilede og sagde: "Tak, kære ven," så tydeligt, at han troede at høre hende sige det igen. Hun havde altså ofte udtalt disse tre ord, siden de således stod indgraverede i hendes søns erindring!

Maréchal, den rige mand, kunden, kom med blomster til den lille butikskone, til den beskedne juvelers hustru. Havde han elsket hende? Hvorledes skulle han være blevet ven med dem, hvis han ikke havde elsket konen? Han var en begavet mand, dannet og kultiveret. Hvor mange gange havde han ikke talt med Pierre om digtere og poesi. Han dømte ikke som kunstner, men som en begejstret dilettant. Doktoren havde ofte smilet over hans meninger, som han fandt lidt naive. Nu forstod han, at denne noget sværmeriske mand aldrig havde kunnet være en ven af hans fader, der var så prosaisk, så jordbunden og så tung, og for hvem ordet poesi betød det samme som tossestreger.

Denne Maréchal, som var ung, rig, fri og parat til ethvert føleri, var måske en dag rent tilfældig kommet ind i en butik, og havde lagt mærke til den unge og smukke kone. Han havde købt noget, var kommet igen, havde passiaret, var dag for dag blevet mere fortrolig og havde ved fortsatte talrige indkøb erhvervet sig retten til at komme hos dem, smile til den unge kone og trykke mandens hånd.

Og så derefter … derefter … åh, Gud … derefter? …

Han havde elsket og kærtegnet juvelerens første barn, lige indtil det andet var blevet født, så var han blevet ved at være uigennemtrængelig lige til sin død, og først da hans grav var lukket, hans legeme gået i forrådnelse, hans navn udslettet af de levendes tal, hele hans tilværelse visket ud for bestandig, da

han intet mere havde at skåne, intet at frygte og intet at skjule, havde han givet hele sin formue til det andet barn! … Hvorfor? Han var dog en klog mand … Han havde måttet kunne forstå og forudse, at det kunne, at det ufejlbarligt ville give anledning til en mistanke om, at dette barn var hans. Han bragte altså vanære over en kvinde? Hvorfor skulle han have gjort det, hvis Jean ikke var hans søn!

Og pludselig dukkede en bestemt, en skrækkelig erindring op i Pierres sjæl. Maréchal havde været lys ligesom Jean. Han huskede nu tydeligt et lille miniaturportræt, som han i fordums dage havde set på kaminen i deres dagligstue, og som senere var forsvundet. Hvor var det? Blevet borte eller gemt? Å, kunne han bare få fat på det, blot et sekund. Hans moder havde måske låset det inde i den ubekendte skuffe, hvor man gemmer sine elskovsrelikvier.

Hans hjerteangst blev ved denne tanke så sønderrivende, at han udstødte en klagen, et af den slags uvilkårlige udbrud, som en alt for skærende smerte river løs fra éns strube. Og på én gang, som om den havde hørt det, som om den havde forstået og gav sit svar, udsendte molens sirene sin hylen tæt ved ham. Denne klagen, der lød, som om den kom fra et overnaturligt uhyre, og som rungede som en torden, dette vilde og vældige brøl, der var skabt for at overdøve stormens og bølgernes larm, spredte sig i mørket ud over det usynlige hav, der lå begravet i tågen.

Og tværs gennem tågemuren hævede sig på ny, nær og fjern, lignende skrig i natten. De var skrækkelige, disse kaldende skrig fra de store, blinde dampere.

Så blev alt igen stille.

Pierre havde lukket øjnene op og set sig overrasket omkring, han vågnede af sit mareridt og havde glemt, hvor han var.

"Jeg er gal," tænkte han, "jeg mistænker min moder."

Og en bølge af kærlighed og rørelse, af anger, bøn og sorg overskyllede hans hjerte. Hans moder! Han, der kendte hende, som han gjorde, han havde kunnet mistænke hende! Var denne kvindes sjæl, var hele hendes liv ikke som hun selv, ærlig, kysk, hæderlig, lige så klart som vand? Hvem, der havde set hende og kendt hende, ville nogensinde tvivle om, at hun var uangribelig! Og det var ham, hendes søn, der havde tvivlet om hende! Å, bare han havde kunnet tage hende i sine arme i dette øjeblik, hvor ville han så ikke have kysset og kærtegnet hende, hvor ville han ikke have knælet for hende og bedt hende om tilgivelse!

Hun skulle altså have bedraget hans fader, hun? … Hans fader! Gudbevares, han var en brav mand, hæderlig og redelig i sine forretninger, men hans ånd var aldrig nået ud over hans butiks horisont. Hvorledes havde denne kvinde, som i sine unge dage havde været smuk, det vidste han og det kunne man se endnu, og som havde en kærlig, fintfølende og stemningsrig sjæl, kunnet gå hen og forlove sig og gifte sig med en mand, der var så forskellig fra hende selv?

Hvorfor skulle han søge efter grundene? Hun havde naturligvis giftet sig med ham, således som unge piger nu en gang gifter sig med den unge mand, som sidder i en god stilling, og som forældrene forestiller for dem. De havde straks installeret sig i forretningen i Rue Montmartre; og den unge kone, som havde kassen under sig, og som i høj grad var i besiddelse af denne sans for at holde sammen på hjemmet, denne hellige gåen op i de fælles interesser, der i størstedelen af

de parisiske forretningshjem erstatter kærligheden, havde med hele sin virksomme og forstandige intelligens givet sig til at arbejde på firmaets fremtidige velstand. Og således var hendes liv henrundet, ensformigt, roligt og hæderligt, uden kærlighed! …

Uden kærlighed? … Var det muligt, at en kvinde kunne leve sit liv uden at elske? Kunne en ung og smuk kvinde, der boede i Paris, læste bøger og klappede af de skuespillerinder, som på scenen dør af lidenskab, nå fra sin ungdom til sin alderdom uden at hendes hjerte en eneste gang blev berørt! Han ville ikke tro det om nogen anden – hvorfor skulle han så tro det om sin moder?

Selvfølgelig havde hun måttet elske ligesom enhver anden! For hvorfor skulle hun være forskellig fra enhver anden, fordi hun var hans moder?

Hun havde været ung og gennemlevet de samme romantiske stemninger, der forvirrer alle unge væsener. Indelukket og fanget som hun var i butikken sammen med en tarvelig mand, der aldrig talte om andet end forretninger, havde hun drømt om måneskin, om rejser og om kys, vekslet i aftenens skygge. Og så en dag var en ung mand kommet ind i butikken ligesom elskeren i romanerne og havde talt på samme måde.

Hun havde elsket ham. Hvorfor ikke? Det var hans moder! Ja, det var sandt nok, men skulle han være så blind og dum, at han forkastede noget, der var ganske soleklart, bare fordi det drejede sig om hans moder?

Havde hun givet sig hen til ham? … Ja, vist havde hun så, siden denne mand ikke havde haft nogen anden veninde; vist havde hun så, siden han var blevet ved at være hende tro, selv

efter at hun var blevet ældre og var kommet ham på afstand, vist havde hun så, siden han havde efterladt hele sine formue til hendes søn, deres søn! …

Pierre rejste sig, dirrende af et sådant raseri, at han havde lyst til at slå en eller anden ihjel! Hans udstrakte arm og hans vidt åbne hånd følte trang til at slå, myrde, knuse, kvæle! Hvem? Dem alle sammen, hans fader, hans broder, den døde, hans moder!

Han vendte rask om for at gå hjem. Hvad ville han gøre?

Da han gik forbi et lille tårn ved signalmasten, lød sirenens skingrende skrig ham lige ind i ansigtet. Hans overraskelse var så voldsom, at han var nær ved at falde, og han veg tilbage lige til granitbolværket. Han satte sig på det, for det var, som om denne rystelse havde taget alle hans kræfter fra ham.

Den damper, der først svarede, var ganske nær og gled i det samme ind igennem havneindsejlingen, for det var nu blevet højvande.

Pierre vendte sig om og fik øje på dens røde lys, der skinnede mat gennem tågen. Så tegnede en stor, sort skygge sig i det dæmrende skær fra havnens elektriske blus mellem de to moler.

Bagved ham råbte den vagthavende, en gammel pensioneret kaptajns rustne stemme:

"Skibets navn?"

Og i tågen svarede lodsen, der stod på kommandobroen, med en røst, der var lige så rusten:

"*Santa Lucia!*"

"Hvilket land?"

"Italien."

"Havn?"

"Neapel."

Og for sine forvirrede øjne troede Pierre at se Vesuvs flammende ildkrone, mens små lygter ved vulkanens fod flakkede omkring i Forrentes og Castellamares buskadser! Hvor mange gange havde han ikke drømt om disse navne, der til sidst var blevet ham så fortrolige, som om han kendte landskaberne ud og ind!

Å, gid han havde kunnet rejse, lige straks, lige meget hvorhen, og aldrig nogensinde komme tilbage, aldrig skrive, aldrig lade nogen vide, hvad der var blevet af ham! Men det kunne ikke lade sig gøre. Han var nødt til at gå hjem, hjem under det fædrene tag og krybe i sin seng.

Nej, han ville ikke gå hjem, så meget desto værre, han ville vente, indtil det blev dag. Sirenernes stemme tiltalte ham. Han rejste sig atter og gav sig til at gå frem og tilbage som en officer, der har vagt på dækket.

Et andet fartøj kom glidende bagefter det første, vældigt, hemmelighedsfuldt. Det var en englænder, der kom tilbage fra Indien.

Der kom endnu flere, det ene efter det andet dukkede frem af det uigennemtrængelige mørke. Men tågens fugtighed blev snart så uudholdelig, at Pierre atter begav sig på vej ind ad byen til.

Han var blevet så kold, at han gik ind i en sømandsknejpe for at drikke en toddy. Da han følte den varme krydrende drik løbe brændende ned gennem halsen, var det, som om et nyt håb fødtes i ham.

Han havde måske taget fejl? Han kendte jo så godt sin tøjlesløse fantasi! Han havde ganske sikkert taget fejl! Han

havde bunket beviserne op ovenpå hinanden, ligesom man opsætter et anklageskrift mod en uskyldig, der altid er let at dømme, når man vil tro ham skyldig. Når han først havde sovet, så ville han sikkert tænke ganske anderledes.

Så gik han hjem for at gå i seng og tvinge sig til at falde i søvn, hvad der omsider lykkedes ham.

5

Men doktorens legeme døsede knapt en time eller to i en urolig og febrilsk søvn. Da han vågnede i det varme og lukkede værelses mørke, følte han, endnu inden hans tanker vågnede til bevidsthed i ham, det smertelige tryk, det sjælelige ildebefindende, som en sorg, man har sovet på, efterlader i én. Det er, ligesom om det stød, der den foregående dag har ramt os, mens vi hvilede, er gledet over i vort kød, som det piner og trætter som en feber. På én gang fik han sin hukommelse tilbage, og han satte sig op i sengen.

Og langsomt, én for én, begyndte han forfra på alle de betragtninger, der ude på molen, mens sirenerne klagede sig, havde pint hans hjerte. Jo mere han tænkte over det, des mindre tvivlede han. Han følte sig ligesom af en hånd, der trækker og kvæler, draget med af sin logik henimod den uudholdelige vished.

Han var tørstig, han var varm og hans hjerte bankede. Han stod op for at gå hen og lukke et vindue op og få frisk luft. Da han gik over gulvet, hørte han en sagte støj, der lød ind gennem væggen.

Det var Jean, som sov roligt med en blid snorken. Ja, han sov! Han havde intet anet, intet gættet! En mand, der havde kendt hans moder, efterlod ham hele sin formue. Han tog pengene og fandt det ganske rimeligt og naturligt.

Han sov, rig og tilfreds, uden at vide, at hans broder våndede sig i angst og lidelse. Og vreden arbejdede sig op i Pierre imod dette ligeglade, ubekymrede og tilfredse, snorkende menneske!

Dagen forud ville han have banket på hans dør, være gået ind og sat sig ved hans seng, og sagt til broderen, når han, pludselig vækket, forvildet fo'r op af søvne:

"Jean, du kan ikke beholde de penge, det vil kaste mistanke på vor moder og vanære hende."

Men nu i dag kunne han ikke længere tale, han kunne ikke sige til Jean, at han ikke troede, at han var deres faders søn. Nu måtte han gemme, begrave hos sig selv den skam, som han havde opdaget, skjule for alle den plet, han havde fået øje på, og som ingen måtte afdække, ikke en gang hans broder, *især* ikke hans broder.

Han tænkte nu heller ikke længere på den offentlige menings ligegyldige agtelse. Han var ligeglad, om så hele verden anklagede hans moder, hvis bare han, han alene, havde vidst, at hun var uskyldig. Hvorledes skulle han kunne udholde at leve sammen med hende, dag ud og dag ind, og hver gang han så på hende, tænke på, at hun havde undfanget hans broder under en fremmeds kærtegn?

Hvor hun dog alligevel var rolig og ligevægtig, hvor sikker syntes hun ikke på sig selv? Var det muligt, at en kvinde som hun, med en ren sjæl og et retsindigt hjerte, kunne give efter for sin lidenskab og falde, uden at der bagefter viste sig det ringeste samvittighedsnag, uden at minderne forstyrrede hendes sjælsro?

Ja, samvittighedsnaget, samvittighedsnaget! Det måtte jo have pint hende i den første tid, senere var det visket ud, som alt viskes ud. Hun havde sikkert nok til at begynde med grædt over sin brøde, men lidt efter lidt havde hun næsten glemt den. Har ikke alle kvinder, alle, denne vidunderlige evne til at

glemme, der gør, at de, når der er gået nogle år, knapt nok genkender den mand, som de har givet deres mund og hele deres legeme? Kysset slår ned som lynet, elskoven driver over som et uvejr, så bliver livet atter roligt ligesom himlen og begynder forfra, som det var før. Husker man en sky?

Pierre kunne ikke blive i sit soveværelse. Dette hus, hans faders hus knugede ham til jorden. Han havde en fornemmelse af, at loftet tyngede på hans hoved, og at murene rykkede sammen og kvalte ham. Da han var meget tørstig, tændte han et lys for at gå ned og hente et glas koldt vand i køkkenet.

Han gik de to etager nedenunder, og da han atter steg op ad trappen med den fulde karaffel, satte han sig i bar skjorte på et af trappetrinene, hvor der var gennemtræk, satte karaflen for munden og drak i store slurke som en forpustet fodgænger. Da han havde drukket, blev han betaget af den stilhed, der herskede i huset. Så lidt efter lidt skelnede han forskellige lyde. Der var først uret i spisestuen, hvis tikken syntes at vokse fra sekund til sekund. Så hørte han på ny en snorken, en gammelagtig, besværlig og hård snorken, hans faders formodentlig; og det dirrede i ham, som om den tanke først nu var opstået i ham, at disse to mænd, der lå og snorkede under det samme tag, intet havde med hinanden at gøre. Intet som helst bånd, end ikke det tyndeste, forenede dem, og de vidste det ikke! De talte kærligt sammen, de kyssede hinanden og glædede sig og sørgede sammen over de samme ting, som om det samme blod randt i deres årer. Og to mennesker, der hver var født i sin ende af verden, kunne dog ikke være mere fremmede for hinanden end denne fader og denne søn. De troede, at de holdt af hinanden, fordi en løgn var vokset op

imellem dem. Det var en løgn, der havde skabt denne faderlige og sønlige kærlighed, en løgn, som det var umuligt at afsløre, og som ingen andre end han, den rigtige søn, nogensinde skulle lære at kende.

Og dog, og dog – hvis han tog fejl? Hvorledes skulle han få det at vide? Å, hvis der kunne findes en lighed, blot den mindste imellem hans fader og Jean, et af den slags hemmelighedsfulde lighedstræk, der går igen fra stamfaderen til alle efterkommerne og viser, at en hel slægt stammer direkte ned fra det samme favntag. For ham, der var læge, skulle der så lidt til for at finde et kendetegn, kæbens form, næsens bøjning, afstanden mellem øjnene, tænderne eller hårets natur, ja, mindre endnu, en bevægelse, en vane, en maner, en fælles smag, et eller andet tegn, der for et øvet øje ville være karakteristisk.

Han ledte, men han huskede intet, nej, intet. Men han havde kun set dårligt efter, ikke skærpet sin iagttagelse, da han ikke havde haft nogen som helst grund til at søge efter nogle af den slags halvt skjulte slægtskabstræk.

Han rejste sig for atter at gå op i sit sovekammer og gav sig langsomt og stadig grublende til at stige op ad trappen. Da han kom forbi sin broders dør, standsede han pludseligt og strakte uvilkårligt hånden ud for at åbne den. Der var kommet en bydende trang op i ham til straks at se Jean, til længe at betragte ham, til at overraske ham, mens han sov, mens hans ansigt var i ro og hans træk hvilede ud, efter at dagens grimasser var forsvundet. På denne måde ville han kunne gribe hans fysiognomis sovende hemmelighed og hvis der eksisterede blot den mindste lighed, ville den ikke kunne undslippe ham.

Men hvis Jean nu vågnede, hvad skulle han så sige? Hvorledes skulle han forklare sit natlige besøg?

Han blev stående med hånden krampagtigt knyttet om dørgrebet og ledte efter en grund, et påskud.

Han kom pludselig til at huske på, at han for en uges tid siden havde lånt sin broder en flaske opiumsdråber for at døve nogle tandsmerter. Det var meget naturligt, at han nu selv havde fået tandpine og kom for at forlange dråberne tilbage. Han gik altså ind, men forsigtigt og listende som en tyv.

Jean lå med munden halvt åben i en dyb og dyrisk søvn. Hans skæg og hans lyse hår dannede en gylden plet mod det hvide linned. Han vågnede ikke, men han hørte op med at snorke.

Pierre bøjede sig ned over ham og betragtede ham med et par ivrigt spejdende øjne. Nej, der var hos denne unge mand intet, der lignede Roland. Og for anden gang vågnede i hans erindring mindet om det lille portræt af Maréchal, der var forsvundet. Han måtte se at finde det igen! Når han så det, så ville han måske ikke tvivle længere.

Hans broder bevægede sig, han følte sig formodentlig generet af hans nærværelse eller af lysskæret, der trængte ind igennem hans øjenlåg. Doktoren blev bange for, at han skulle vågne, og han listede sig derfor på tåspidserne hen til døren, som han lydløst lukkede efter sig. Så gik han tilbage til sit sovekammer, men han gik ikke i seng.

Det varede længe, inden dagen brød frem. Timeslagene lød, det ene efter det andet, fra uret inde i spisestuen; klangen var dyb og højtidelig, som om den lille mekanisme havde slugt et helt tårnur. Og slagene rungede op ad den tomme trappe, ind

gennem væggene, ind i sovekamrene, hvor de døde mod de sovendes bevidstløse øren.

Pierre gav sig til at gå op og ned fra sengen og hen til vinduet. Hvad skulle han gøre? Han følte sig alt for oprørt til at kunne tilbringe dagen hjemme, hos de andre. Han ville blive ved med at være alene, i det mindste til den følgende dag, for at overveje, blive roligere og styrke sig til det daglige liv, som han var nødt til at genoptage.

Nu havde han det! Han ville tage til Trouville for at se det myldrende liv på strandbredden. Det ville adsprede ham, få hans tanker, til at skifte kulør og give ham tid til at forberede sig til det forfærdelige, som han havde opdaget.

Så snart det begyndte at gry, vaskede han sig og klædte sig på. Tågen havde spredt sig, og det var smukt, meget smukt vejr. Da båden til Trouville først gik fra havnen klokken ni, tænkte doktoren, at han, inden han tog afsted, ville gå ind for at sige farvel til sin moder.

Han ventede til det klokkeslæt, da hun plejede at stå op, så gik han neden under. Hans hjerte bankede så stærkt, da han rørte ved hendes dør, at han måtte stå stille for at trække vejret. Hånden, som han havde lagt på låsen, var slap og sitrende, næsten ude af stand til den lette kraftanstrengelse at dreje dørgrebet om. Han bankede på. Hans moders stemme svarede:

"Hvem er det?"

"Det er mig, Pierre."

"Hvad vil du?"

"Sige farvel til dig; jeg skal til Trouville sammen med nogle venner og bliver borte det meste af dagen."

"Ja, men jeg er endnu i seng."

"Nå, så må du endelig ikke lade dig forstyrre. Så venter jeg med at kysse dig, til jeg kommer hjem i aften."

Han håbede, at han kunne slippe afsted uden at se hende, uden at være nødt til på hendes kinder at trykke de falske kys, der på forhånd kvalmede ham.

Men hun svarede:

"Vent et øjeblik, så skal jeg lukke op for dig. Men du må blive udenfor, indtil jeg er kommet i seng igen."

Han hørte hendes nøgne fødder over gulvet og støjen af slåen, der blev skudt fra. Så råbte hun:

"Værs'go!"

Han gik ind. Hun sad op i sengen, mens Roland, der havde et silketørklæde om hovedet, lå vendt ind mod væggen og blev ved med at sove. Når man ikke rystede ham eller rykkede ham i armen, var der intet, som kunne vække ham. De dage, der var fisketur, var det pigen, som Papagris på den aftalte tid havde ringet op, der kom for at kalde på ham og med stort besvær fik sin herre trukket ud af hans uovervindelige søvn.

Idet Pierre gik hen til sin moder, så han på hende, og det forekom ham pludselig, at han aldrig før havde set hende.

Hun rakte ham sine kinder, han trykkede et kys på hver af dem og satte sig på en lav stol ved siden af sengen.

"Er den tur blevet bestemt i går aftes?" spurgte hun.

"Ja, det er den."

"Kommer du hjem til middag?"

"Det ved jeg ikke endnu. I hvert fald skal I ikke vente på mig."

Han undersøgte hende med en forbavset nysgerrighed. Var den kvinde hans moder! Dette ansigt, som han havde set lige fra sin barndom, lige fra det øjeblik, han begyndte at skelne,

dette smil, denne kendte og fortrolige stemme, alt dette forekom ham pludselig nyt og ganske anderledes, end det hidtil havde været for ham. Han forstod nu, at han havde elsket hende uden nogensinde at se rigtigt på hende. Det var alligevel hende, ingen af alle de små enkeltheder i hendes ansigt var ham fremmed, men det var første gang, at han rigtigt så dem. Den ængstelige spænding, hvormed han lod sit blik udgranske de elskede træk, fik ham til at se dem forskellige, med et udtryk, som han endnu ikke havde opdaget.

Han rejste sig for at gå, men gav pludselig efter for den uovervindelige trang til at få vished, der siden den foregående dag pinte hans hjerte:

"Hør, det er sandt, jeg er kommet i tanker om, at vi i gamle dage, i Paris, havde et billede af Maréchal i dagligstuen."

Hun betænkte sig et sekund eller to, i det mindste indbildte han sig, at hun tøvede, så sagde hun:

"Ja, det er rigtignok."

"Hvad er der blevet af det portræt?"

Hun kunne have svaret endnu hurtigere:

"Det portræt … vent lidt … det ved jeg skam ikke … jeg har det måske i min sekretær."

"Tror du ikke, at du kunne finde det?"

"Jo, jeg skal lede efter det. Hvorfor vil du have det?"

"Å, det er ikke til mig selv. Jeg har tænkt på, at det ville være rimeligt at give det til Jean, det ville sikkert glæde ham."

"Ja, du har ret, det er en smuk tanke. Jeg skal søge efter det, så snart jeg er stået op."

Han gik.

Dagen var blå uden et vindstød. Alle folk på gaden så glade ud, de handlende, der gik til deres forretninger, embedsmændene, der gik til deres kontor, og de unge piger, der gik til deres butik. Nogle af dem nynnede, sat i godt humør af det strålende solskin.

Passagererne var allerede i færd med at gå om bord i båden til Trouville. Pierre satte sig på en træbænk helt ude i bagstavnen.

Han spurgte sig selv:

"Ængstede mine spørgsmål om portrættet hende eller blev hun blot overrasket? Er det blevet borte for hende eller har hun gemt det? Ved hun, hvor det er, eller ved hun det ikke? Hvis hun virkelig har gemt det, hvorfor har hun så gjort det?"

Og hans tanker, der stadig fulgte den samme gang fra slutning til slutning, kom til følgende resultat:

Portrættet, vennens portræt, elskerens portræt var blevet stående fremme i dagligstuen lige til den dag, da hun, moderen, længe før nogen anden, havde opdaget, at det lignede hendes søn. Formodentlig havde hun allerede i lang tid gået og spejdet efter denne lighed. Da hun så opdagede den, så den fødes og forstod, at enhver anden en skøn dag ligeledes ville lægge mærke til den, havde hun en aften fjernet det lille farlige billede og havde skjult det uden at turde tilintetgøre det.

Og Pierre huskede nu meget godt, at billedet var forsvundet for længe siden, længe inden de var flyttet bort fra Paris! Det var forsvundet, troede han, på det tidspunkt, da Jeans skæg var begyndt at vokse og pludselig havde fået ham til at ligne den unge lyse mand, der smilede i rammen.

Båden begyndte at sejle og dens bevægelser forstyrrede hans tanker og adspredte dem. Han rejste sig op og så ud over havet.

Det lille fartøj nåede udenfor molerne, drejede til venstre og begav sig pustende, stønnende og dirrende, på vej over mod den fjerne kyst, der lige kunne skimtes i morgendisen. Hist og her lå en tung fiskerbåd med sit røde sejl ubevægelig på den glatte havflade som en stor klippe, der ragede op af vandet. Og Seinen, som kom oppe fra Rouen, lignede en bred havarm, der skar sig ind og delte landet i to dele.

På mindre end en time nåede damperen Trouvilles havn, og da det netop var badetid, gik Pierre ned til strandbredden.

På afstand så den ud som en have med pragtfulde, blændende blomster. Parasoller af alle farver, hatte af alle former og toiletter af alle nuancer, samlede i klynger foran badehusene eller i rækker langs med vandet på den lange gule sandstrækning fra de sorte klipper og hen til molen lignede virkelig uhyre buketter på en vældig eng. Og den forvirrede, nære og fjerne støj af stemmer, der perlede i den lette luft, af kalden, af skrig fra børn, som fik bad, og af klar kvindelatter samlede sig til en mild, vedvarende brusen, som blandede sig med den næsten umærkelige brise, og som man indåndede sammen med den.

Pierre gik midt imellem alle disse mennesker, mere alene, mere skilt fra dem, mere isoleret og mere druknet i sine kvalfulde tanker, end om han var blevet kastet ud i havet fra dækket af et fartøj fem mil ude i rum sø. Han strejfede badegæsterne, og uden at høre efter opfangede han hist og her nogle sætninger og uden at se så han mændene tale til kvinderne og kvinderne smile til mændene.

Men pludselig, som om han vågnede, så han dem virkelig, og han følte et had stige op imod dem, fordi de så ud til at være lykkelige og tilfredse.

Han gik tættere ind på grupperne og vandrede rundt omkring dem, grebet af nye tanker. Alle disse brogede toiletter, der dækkede sandet som et blomsterbed, de smukke stoffer, de prangende parasoller, de snørede taljers kunstige ynde, alle modens sindrige påhit, lige fra det fikse fodtøj til de ekstravagante hatte, den forførelse, der lå i hver bevægelse, hvert tonefald, hvert smil, kort sagt, hele det koketteri, som udbredte sig her på strandbredden foran ham, forekom ham pludselig at være en hel flora af kvindelig perversitet.

Alle disse pyntede kvinder ville behage, forføre og friste en eller anden. De havde gjort sig smukke for mændenes skyld, for alle mændene, undtagen for den ene, ægtemanden, som de ikke længere behøvede at erobre. De havde gjort sig smukke for den elsker, de havde i dag, og for den elsker, de ville få i morgen, for den ukendte, de havde mødt, lagt mærke til eller måske blot ventede på.

Og disse mænd, der sad ved siden af dem, med øjnene sænkede i deres øjne og munden talende tæt ved deres mund, de tragtede efter dem, attråede dem og jagede dem, ligesom jægeren jager det smidige og flygtende vildt, skønt byttet her syntes så nær og så let. Hele denne uhyre strandbred var altså kun et elskovstorv, hvor nogle kvinder solgte sig, andre skænkede sig, hvor nogle tingede om deres kærtegn og andre kun lovede dem. Alle disse kvinder tænkte kun på det samme: lade sig attrå og byde deres legeme frem, deres legeme, som de

allerede havde givet, allerede solgt, allerede lovet andre mænd. Og han tænkte, at over hele jorden var det stadig det samme.

Hans moder havde gjort som de andre, det var det hele! Som de andre? – nej! Der eksisterede undtagelser, mange, mange! De kvinder, som han her så omkring sig, var kun rige, elskovssyge luksuskvinder, som alle tilhørte galanteriets verden, det mondæne galanteri eller det betalte galanteri, for ved de store badesteder, hvor det vrimler af disse unyttige væsener, træffer man ikke den langt større mængde af hæderlige kvinder, som lever deres liv indenfor deres hjem.

Havet begyndte at stige og jog lidt efter lidt den første række badegæster op imod byen. Forskellige grupper rejste sig hastigt, tog deres stole og flygtede for det gule vand, der kom op imod dem, frynset med en lille skumknipling. Også de rullende badehuse, der var forspændte med en hest, blev trukket højere op. Og på promenadens bræddegulv, der kanter hele strandbredden fra den ene ende til den anden, gled nu et fortsat, tæt og langsomt bånd af elegante spadserende, der dannede to modsatte strømme, som mødtes og blandede sig med hinanden.

Pierre, der blev nervøs og irriteret over denne trængsel, skyndte sig bort, gik op igennem byen og standsede helt ude ved udkanten for at spise frokost i en lille tarvelig restaurant.

Da han havde drukket sin kaffe, strakte han sig ud på to stole foran døren, og da han ikke havde sovet noget videre om natten, faldt han i søvn i skyggen af et lindetræ.

Efter nogle timers hvile rystede han trætheden af sig og så på sit ur. Han havde lige tid til at nå båden, og han begav sig på vej, overvældet af en pludselig døsighed, der var kommet over ham,

mens han sov. Nu ville han tage hjem, han ville vide, om hans moder havde fundet Maréchals portræt. Ville hun først give sig til at tale om det eller måtte han spørge om det igen? Hvis hun ventede, indtil hun atter blev spurgt, så var det et bevis for, at hun havde en hemmelig grund til ikke at vise portrættet frem.

Men da han var kommet op i sit værelse, betænkte han sig på at gå ned til middagsbordet. Han led alt for meget. Hans forpinte hjerte havde endnu ikke haft tid til at komme i ro. Omsider besluttede han sig alligevel til det, og han trådte ind i spisestuen, just som de andre var i færd med at gå til bords.

De så alle ud til at være i strålende humør.

"Nå," spurgte Roland, "går det fremad med jeres indkøb? Men at I ved det, jeg vil ikke se noget af det, før det hele er i orden."

Hans kone svarede:

"Jo, det går udmærket. Kun må vi have tid til at tænke rigtigt over det for ikke at gøre dumheder. Spørgsmålet om møblerne volder os megen bekymring."

Hun havde tilbragt dagen med sammen med Jean at gå rundt hos tapetserere og møbelhandlere. Hun ville have rige, lidt pralende stoffer, som rigtig kunne fange blikket. Hendes søn ville derimod have noget enkelt, men fornemt. Derfor havde de betænkt sig foran alle de forskellige prøver, der var blevet lagt frem for dem, og de var ikke kommet til noget resultat, men var blevet ved at gentage deres bevisgrunde for hinanden.

Hun påstod, at det gjaldt om at gøre virkning på klienterne, så at de straks, når de kom ind i venteværelset, kunne få et indtryk af rigdom.

Jean derimod, som kun ønskede at drage de mere elegante og velhavende klienter til sig, ville erobre dem ved en beskeden,

men fin og sikker smag.

Og diskussionen, der havde varet hele dagen igennem, tog efter suppen atter fat.

Roland havde ikke nogen mening. Han gentog:

"Jeg vil ikke høre tale om noget som helst. Når det er færdigt, kommer jeg og ser på det."

Fru Roland appellerede til sin ældste søns mening:

"Lad os en gang høre, Pierre, hvad mener du?"

Hans nerver var så ophidsede, at han havde mest lyst til at svare med en ed. Alligevel sagde han i en tør tone, hvori hans irritation dirrede:

"Å, hvad mig angår, da er jeg af ganske samme mening som Jean. Jeg bryder mig kun om det enkle, der, når det drejer sig om smagen, kan sammenlignes med retsindighed, når det drejer sig om karakteren."

Hans moder indvendte:

"Ja, men husk på, at vi bor i en handelsby, hvor den gode smag ikke er klingende mønt."

Pierre svarede:

"Ja, hvad så? Er det en grund til at efterligne tåberne? Hvis mine landsmænd er dumme eller uredelige, behøver jeg derfor at følge deres eksempel? En kvinde begår da ikke et fejltrin ene og alene, fordi hendes naboersker holder elskere."

Jean gav sig til at le:

"Du kommer med sammenligninger, der tager sig ud, som om de var plukket ud af en samling moralske tankesprog."

Pierre svarede ikke. Hans moder og hans broder begyndte igen at tale om betræk og lænestole.

Han så på dem, således som han havde set på sin moder om morgenen, førend han tog af sted til Trouville; han så på dem som en fremmed, der iagttager, og han havde i virkeligheden også indtrykket af, at han pludselig var kommet ind i en ukendt familie.

Især faderen forbavsede hans øjne og hans tanke. Denne tykke, oppustede, tilfredse og skikkelige mand, var det virkelig hans fader? Nej, nej, Jean lignede ham ikke i nogen retning.

Hans familie! For to dage siden havde en ukendt og ondsindet hånd, en død mands hånd, flået og revet over, ét for ét, alle de bånd, der bandt disse fire mennesker til hinanden. Det var forbi, det var bristet. Han havde ikke mere nogen moder, for da han ikke kunne ære hende med den ubetingede, ømme og hellige ærbødighed, som en søns hjerte kræver, kunne han ikke længere elske hende som før; han havde ikke mere nogen broder, eftersom denne broder var en fremmeds søn; det eneste, han havde tilbage, var en fader, denne tykke mand, som han, skønt han gerne ville, ikke kunne holde af.

Og pludselig udbrød han:

"Hør, det er sandt, mor, har du fundet det portræt?"

Hun spilede overrasket øjnene op:

"Hvilket portræt?"

"Maréchals portræt."

"Nej ... det vil sige jo ... jeg har ikke fundet det, men jeg tror, at jeg ved, hvor det er."

"Hvad er det for noget?" spurgte Roland.

Pierre sagde til ham:

"Et lille portræt af Maréchal, der i gamle dage stod i dagligstuen i Paris. Jeg tænkte, at Jean ville være glad ved at eje

det."

Roland udbrød:

"Ja vist så, ja vist så, det husker jeg udmærket, det er jo ikke længere siden end i slutningen af forrige uge, at jeg har set det igen. Din moder fandt det i sin sekretær, da hun ordnede sine papirer. Det var torsdag eller fredag. Det kan du da nok huske, Louise? Jeg var i færd med at barbere mig, da du tog det frem af en skuffe og lagde det på en stol ved siden af dig sammen med en bunke breve, hvoraf du brændte halvdelen. Var det forresten ikke løjerligt, at du skulle få fat på det portræt knapt to eller tre dage før Jeans arv? Hvis jeg troede på varsler, ville jeg sige, at det var et!"

Fru Roland svarede roligt:

"Ja, ja, jeg ved, hvor det er; om lidt skal jeg gå ind og hente det."

Hun havde altså løjet! Hun havde løjet, da hun den samme morgen havde svaret sønnen, der spurgte hende om, hvad der var blevet af det lille billede:

"Det ved jeg ikke rigtigt ... måske har jeg det i min sekretær."

Hun havde set det, rørt ved det, haft det i sine hænder og betragtet det for nogle dage siden, så havde hun atter skjult det i sin hemmelige skuffe sammen med brevene, sine breve fra ham.

Pierre så på sin moder, der havde løjet. Han så på hende med den fortvivlede vrede, en søn føler, når han bedrages og skuffes i sin helligste følelse, og med samme skinsyge som en mand, der længe har været blind og endelig opdager et skammeligt forræderi. Hvis han, hendes barn, havde været denne kvindes mand, så ville han have grebet hende om håndleddene, ved

skuldrene eller i håret, og kastet hende om på gulvet, slået hende, trampet på hende, knust hende! Men han kunne intet sige, intet gøre, intet vise, intet afsløre. Han var hendes søn, *han* havde intet at hævne, *han* var ikke blevet bedraget.

Jo, alligevel, hun havde bedraget ham, bedraget ham i hans kærlighed, bedraget ham i hans fromme ærbødighed. Det var hendes pligt overfor ham at holde sig brødefri, således som det er alle mødres pligt overfor deres børn. Hvis det raseri, der gennembævede ham, næsten nåede op til had, så var det, fordi han betragtede hende som mere brødefuld overfor ham end selv overfor hans fader.

Kærligheden mellem mand og kvinde er en frivillig pagt, hvor den, som svigter, kun gør sig skyldig i troløshed; men når en kvinde er blevet moder, er hendes pligter blevet større, for naturen har betroet hende en hel slægt. Hvis hun da bukker under, er hun fej, uværdig og skamløs.

"Det er lige meget," sagde pludselig Roland, idet han strakte benene fra sig under bordet, således som han hver aften plejede, når han slubrede sit glas solbærrom i sig, "det er slet ikke så galt at leve, når man ingenting har at bestille og sidder nogenlunde lunt inden vægge. Jeg håber, at Jean nu vil give os nogle ekstragode små middage. Skidt med, om jeg så en gang imellem får en smule ondt i maven."

Han vendte sig om mod sin kone:

"Gå så ind og hent det portræt, min skat, du er jo færdig med at spise. Det vil også glæde mig at se ham igen."

Hun rejste sig, tog et lys og gik ud. Efter en fraværelse, der forekom Pierre lang, skønt den ikke havde varet tre minutter,

kom hun smilende tilbage med et billede i en forgyldt ramme af gammeldags form i hånden.

"Her er det," sagde hun, "jeg fandt det næsten lige straks."

Doktoren var den første, der havde rakt hånden ud. Han tog portrættet, holdt det langt ud fra sig og undersøgte det opmærksomt. Så, da han følte, at hans moder så på ham, løftede han sine øjne og fæstede dem på broderen som for at sammenligne. Han var lige ved at lade sig rive med af sin heftighed og sige: "Tænk, det ligner Jean!" Men selv om han ikke turde udtale disse frygtelige ord, viste han dog tydeligt sin tanke ved den måde, hvorpå han sammenlignede det levende ansigt med det malede.

De havde ganske vist flere fælles træk, det var det samme skæg og den samme pande, men der var ikke noget tilstrækkeligt bestemt, til at man kunne erklære: "Det er faderen, og det er sønnen!" Det var snarere en ubestemmelig familielighed, den beslægtethed i fysiognomierne, der fremstår gennem det samme blod. Men hvad der for Pierre var endnu mere afgørende end slægtskabet mellem disse to ansigter, var, at hans moder havde rejst sig og havde vendt ryggen til for med overdreven langsomhed at lukke sukkeret og solbærrommen ind i vægskabet.

Hun havde forstået, at han vidste besked eller i det mindste, at han nærede mistanke.

"Ræk mig det," sagde Roland.

Pierre rakte billedet over til sin fader, der trak lyset hen til sig for bedre at kunne se. Så mumlede han med rørt stemme:

"Stakkels fyr! Ja, sådan så han ud den gang, da vi lærte ham at kende. Herregud, hvor det går hurtigt! Han så alligevel godt

ud på det tidspunkt, og så var han så velopdragen, ikke sandt, Louise?"

Da hans kone ikke svarede, fortsatte han:

"Og hvilken ligelig karakter! Jeg har aldrig set ham i dårligt humør. Nå, nu er det alt sammen forbi, der er ikke mere noget tilbage … uden det, som han har efterladt Jean. Ja, man kan da ikke nægte, at han har vist sig som en god og trofast ven lige til det sidste. Selv på sin dødsseng glemte han os ikke."

Nu strakte Jean også armen ud for at tage portrættet, han så nogle øjeblikke på det, så sagde han bedrøvet:

"Jeg kan slet ikke kende ham igen. Jeg husker ham kun med hans hvide hår."

Og han rakte billedet til sin moder. Hun kastede et blik, der hastigt, ligesom frygtsomt gled til side, på det, så sagde hun med sin naturlige stemme:

"Nu tilhører det dig, lille Jean, du er jo hans arving. Vi kan tage det med hen i den nye lejlighed."

Og da de i det samme gik ind i dagligstuen, stillede hun portrættet fra sig på kaminhylden ved siden af uret, hvor det havde stået i gamle dage.

Roland stoppede sin pibe, Pierre og Jean tændte cigaretter. Når de røg deres cigaret efter middagen, plejede den ene af dem at gå frem og tilbage i stuen, mens den anden borede sig ned i en lænestol og slog benene overkors. Faderen satte sig altid overskrævs på en stol og spyttede langspyt ind i kaminen.

Fru Roland havde sin plads på en lav stol ved siden af et lille bord, lampen stod på; hun broderede, strikkede eller navnede linned.

Den aften begyndte hun på et broderi, som var bestemt til Jeans sovekammer. Det var et vanskeligt og indviklet arbejde, der i begyndelsen lagde beslag på hele hendes opmærksomhed. Af og til så hendes øjne, der talte stingene, dog op fra broderiet og listede sig, hastigt og skjult, over på den dødes portræt, der stod lænet op til uret. Men hver gang mødte doktoren, der med hænderne på ryggen og cigaretten mellem læberne med en fire-fem skridt nåede fra den ene ende af dagligstuen til den anden, sin moders blik.

Det så ud, som om de udspejdede hinanden, som om en kamp var udbrudt mellem dem; og en smertelig kval, en uudholdelig kval, sammensnørede Pierres hjerte. Forpint og alligevel tilfreds sagde han til sig selv:

"Hvor må hun lide i dette øjeblik, hvis hun ved, at jeg har gennemskuet hende!"

Og hver gang, han kom forbi kaminen, standsede han nogle sekunder for at betragte Maréchals lyse ansigt og derved vise, at han plagedes af en bestemt tanke. Og dette lille portræt, der ikke var så stort som en åben hånd, var som et levende, ondsindet og skrækindjagende væsen, der pludselig havde fået indpas i dette hjem, i denne familie!

På én gang ringede det på gadedøren. Fru Roland, der ellers altid var så rolig, fo'r op med et sæt, der viste doktoren, hvor ophidsede hendes nerver var.

Så sagde hun:

"Det må være fru Rosémilly."

Og hendes blik vandrede endnu en gang, fuldt af angst, over mod kaminen.

Pierre forstod, eller troede at forstå, hendes spænding og hendes frygt. Kvindernes blik er gennemtrængende, deres tanker snare, og deres sind mistænksomt. Når den kvinde, der nu ville komme ind af døren, fik øje på det ukendte billede, ville hun måske straks ved første blik opdage ligheden mellem dette ansigt og Jeans. Og med det samme ville hun vide og forstå alt. Han blev grebet af angst, en pludselig angst for, at denne skam skulle blive afsløret, og da døren, gik op, vendte han sig om, tog det lille portræt og lod det glide ind under uret, uden at hans fader eller broder så det.

Han mødte på ny sin moders øjne, der forekom ham forandrede, forvildede og rædselsslagne.

"Goddag," sagde fru Rosémilly, "jeg kommer for at bede Dem give mig en kop te."

Men mens de andre trængte sig sammen om hende for at spørge hende om, hvorledes hun havde det, forsvandt Pierre ud igennem døren, der var blevet stående åben.

Da de opdagede, at han var gået, blev de meget forbavsede.

Jean, der var misfornøjet, fordi han var bange for, at den unge enke skulle føle sig krænket, mumlede:

"Hvilken bjørn!"

Fru Roland svarede:

"Du må ikke være vred på ham, han er ikke rigtig rask i dag og desuden er han træt oven på turen til Trouville."

"Det er lige meget," erklærede Roland, "det er ingen grund til at rende sin vej som en gal mand."

Fru Rosémilly ville glatte over det og sagde:

"Nej, vist ikke nej, han har bare listet sig stille bort, det har man lov til, det gør man altid i selskaber, når man føler sig træt

og vil tidligt hjem."

"Ja," svarede Jean, "det er meget muligt, at man gør det, når man er i selskab, men man behandler ikke sin familie på den måde. Min broder er virkelig blevet meget hensynsløs i den sidste tid."

6

I en uge eller to hændte der intet hos Rolands. Faderen fiskede, Jean ordnede sin nye lejlighed, hjulpet af sin moder, og Pierre, der var i meget dårligt humør, viste sig kun ved måltiderne.

En aften spurgte faderen ham:

"Hvorfor pokker går du rundt med et sådant begravelsesansigt? Du har jo været rent utålelig i den sidste tid!"

Doktoren svarede:

"Det er, fordi livet tynger så forfærdeligt på mig."

Det kunne den skikkelige mand slet ikke forstå, og med en ærgerlig mine erklærede han:

"Det er min salighed snart for galt. Siden vi har haft den lykke med arven, er det, ligesom om I alle sammen er blevet ulykkelige. Man skulle tro, at der var hændt os noget skrækkeligt, at vi gik og græd over én eller anden!"

"Jeg græder også over nogen," svarede Pierre.

"Gør du! Hvem er det?"

"Å, det er én, som du ikke har kendt, men som jeg holdt alt for meget af."

Roland bildte sig ind, at det drejede sig om et elskovseventyr, om en letlevende, lille dame, som sønnen havde gjort kur til, og han spurgte:

"Det er formodentlig en kvinde?"

"Ja, det er en kvinde."

"Er hun død?"

"Nej, det, der er værre: jeg har mistet hende."

"Nå, således!"

Skønt Roland var forbavset over denne uforudsete fortrolighed, der oven i købet blev vist ham i hans kones nærværelse, og over den løjerlige tone, hans søn talte i, trængte han ikke mere ind på ham, for han var af den mening, at den slags ting ikke vedkommer tredjemand.

Fru Roland havde øjensynlig intet hørt; hun så ud til at være syg og var meget bleg. Allerede flere gange havde hendes mand, der blev overrasket ved at se hende sætte sig, som om hun faldt ned på stolen, og ved at høre hende puste, som om hun ikke længere kunne få vejret, sagt til hende:

"Hør, Louise, du ser dårlig ud. Du overanstrenger dig vist med Jeans lejlighed! Herregud, hvil dig dog en smule! Det har intet hastværk, drengen er rig nok, han kan jo vente."

Hun rystede på hovedet uden at svare.

Hendes bleghed var den dag blevet så fremtrædende, at Roland på ny lagde mærke til den.

"Nej, ved du hvad," sagde han, "dette her går slet ikke, stakkels lille du! Du må gøre noget for det."

Han vendte sig om imod sin søn:

"Du kan da også nok se, at din moder er dårlig. Har du ikke en gang undersøgt hende?"

Pierre svarede:

"Nej, jeg har ikke lagt mærke til, at der var noget i vejen med hende."

Roland blev vred:

"Det er da for fanden tydeligt nok! Må jeg spørge: Hvad kan det nytte, at du er doktor, når du ikke en gang lægger mærke til, at din egen moder er dårlig! Men, herregud, så se da på hende!

Nej, man kunne såmænd godt krepere lige foran næsen af den herre, uden at han anede det mindste om det!"

Fru Roland havde givet sig til at snappe efter vejret og var blevet så ligbleg, at hendes mand udbrød:

"Men hun besvimer jo!"

"Nej ... nej, vist ikke nej ... det er ingenting ... det går nok over ... det er ingenting ..."

Pierre var gået hen til hende og så stift på hende.

"Så, så, hvad er der da i vejen med dig?" sagde han.

Hun gentog med sagte, afværgende stemme:

"Ingenting ... Det er ingenting ... Jeg forsikrer dig ... Det er ingenting."

Roland var gået ud for at hente noget eddike; han kom tilbage og rakte flasken til sønnen.

"Der ... Men så hjælp hende dog! Har du hørt på hendes hjerte i det mindste?"

Pierre bøjede sig over hende for at føle hendes puls, men hun trak sin hånd tilbage med en så brysk bevægelse, at den stødte mod en stol, der stod ved siden af hende.

"Nej, ved du hvad," sagde han i en kold tone, "når du er syg, må du virkelig lade dig pleje."

Hun rejste sig halvt op og rakte ham sin arm. Hendes hud brændte og pulsen slog stormende og uregelmæssigt.

Han mumlede:

"Det lader virkelig til at være temmelig alvorligt. Du må tage nogle beroligende midler, nu skal jeg skrive dig en recept."

Han satte sig til at skrive, men da han sad bøjet over papiret, fik en let støj, et undertrykt suk, en kort stønnen og et

krampagtig tilbageholdt åndedræt ham til pludselig at vende sig om.

Hun sad med begge hænder for ansigtet og græd. Roland, der blev aldeles forfjamsket, spurgte:

"Louise, Louise, hvad er der i vejen med dig, men hvad er der dog i vejen med dig?"

Hun svarede ikke, men så ud, som om hun sønderreves af en dyb og skrækkelig sorg.

Hendes mand ville tage hendes hænder for at fjerne dem fra hendes ansigt, men hun gjorde modstand og gentog:

"Nej, nej, nej!"

Han vendte sig om mod sønnen:

"Men hvad går der af hende? Jeg har aldrig set hende således."

"Det er ingenting," sagde Pierre, "blot en lille nervøs krise."

Han havde en fornemmelse af, at det gjorde hans hjerte godt at se hende så forpint, at hendes smerte lettede hans egne kvaler og formindskede hendes brøde overfor ham. Han så på hende som en dommer, der er tilfreds med sit arbejde.

Men pludselig rejste hun sig, styrtede hen imod døren med en sådan fart, at de andre ikke en gang fik tid til at tænke på at standse hende, og løb ovenpå og lukkede sig inde i sovekammeret.

Roland og doktoren blev stående og så forbløffet på hinanden.

"Forstår du noget af dette her?" spurgte faderen.

"Ja," svarede sønnen, "det stammer simpelthen fra et lille nervøst tilfælde, som er ret hyppigt hos kvinder i moders alder. Hun vil sandsynligvis få mange flere af den slags anfald."

Det slog til. Næsten hver dag fik hun et anfald, og det så ud, som om det var Pierre, der blot med et ord fremkaldte det, som om han sad inde med hemmeligheden til hendes løjerlige og ukendte sygdom. Han spejdede på hendes ansigt efter ethvert udtryk, der kunne tyde på, at hun var faldet lidt til hvile, og med en inkvisitors snedighed genopvakte han med et eneste ord den for et øjeblik neddæmpede lidelse.

Han selv led lige så meget som hun! Han led forfærdeligt over ikke længere at kunne elske hende og over ikke længere at kunne respektere hende. Og han led ved at pine hende! Når han rigtigt havde revet op i det blodige sår, som han havde åbnet i dette kvinde- og moderhjerte, når han rigtig følte, hvor fortvivlet og elendig hun var, så gik han alene ud i byen, så pint af samvittighedsnag, så rørt af medlidenhed og så trøstesløs over således at have knust hende under sin sønlige foragt, at han havde lyst til at kaste sig i havet, til at drukne sig for at få en ende på det.

Å, hvor gerne ville han nu ikke have tilgivet! Men han kunne ikke, for han var ude af stand til at glemme. Hvis han blot kunne lade være med at lade hende lide, men det kunne han heller ikke, da han stadig led selv! Han kom hjem til måltiderne, opfyldt af godsindede beslutninger, men så snart han fik øje på hende, så snart han så hendes blik, der tidligere var så lige og så ærligt, vige frygtsomt og flakkende til side, måtte han mod sin vilje lade stå, til, han kunne ikke standse de ubarmhjertige sætninger, der steg op til hans læber. Den skændige hemmelighed, som kun de to alene kendte, hidsede ham op imod hende. Det var en gift, som var gået over i hans blod og gav ham lyst til at bide som en gal hund.

Intet hindrede ham længere i bestandig at sønderrive hende, for Jean boede nu næsten helt i sin nye lejlighed, han kom kun hjem om aftenen for at spise til middag og overnatte hos familien.

Han lagde ofte mærke til broderens bitterhed og heftighed, som han tilskrev udslag af skinsyge. Han lovede sig selv at foreholde ham hans opførsel og en gang ved lejlighed at give ham en ordentlig lektion, for disse stadige scener gjorde det daglige liv yderst pinefuldt. Men da han levede så meget for sig selv, led han mindre under Pierres brutalitet, og hans angst for at få vrøvl drev ham til at være tålmodig. Pengene havde desuden beruset ham, og hans tanker kredsede for det meste kun om ting, der havde en direkte interesse for ham selv. Når han kom hjem, var han optaget af en mængde små nye bekymringer, snart var det snittet på en jakke, snart formen af en filthat og snart den passende størrelse af hans visitkort, der beskæftigede ham. Han drøftede omstændeligt alle enkelthederne i husets indretning; der skulle hylder i vægskabet i hans soveværelse, hvor han ville gemme sit linned, slås knagerækker op i forstuen og anbringes en elektrisk klokke på entrédøren, så at ingen kunne liste sig ind uden at blive hørt.

Det var blevet bestemt, at de i anledning af den nye lejligheds indvielse skulle foretage en udflugt til Saint-Jouin; de skulle spise til middag ude og afslutte dagen med om aftenen at drikke te hos Jean. Roland ville sejle derhen, men da der var temmelig langt og man kunne risikere at få modvind, blev det overstemt og der blev lejet en char-à-banc.

De kørte klokken ti for at kunne være der ved frokosttid. Den støvede landevej snoede sig gennem det normanniske landskab,

som de bølgende marker og gårdene, der var helt omgivet af træer, fik til at ligne en endeløs park. De to svære heste travede af sted i sindigt trav og inde i vognen sad familien Roland, fru Rosémilly og kaptajn Beausire tavse og døsige af støjen fra hjulene. De lukkede øjnene for at undgå støvet, der stod som en sky omkring dem.

Det var lige ved høsttid. Ved siden af de mørkegrønne kløvermarker lå de skingrende grønne roemarker, mens det gule korn kastede et lyst og gyldent skær over landskabet. Det så ud, som om det havde inddrukket sollyset, der dryssede ned over det. Hist og her var man allerede begyndt at høste og på de marker, hvor leerne var kommet i virksomhed, sås høstkarle, der svingede sig frem, idet de lod den store vingeformede klinge glide langs med jorden.

Da de havde kørt i to timer, drejede char-à-banc'en af til venstre og kom forbi en vindmølle, der melankolsk drejede rundt, et halvråddent, dødsdømt, trist, gråt vrag, en af de sidste overlevende af de gamle møller. Så svingede vognen ind i en smuk gård og standsede foran en koket bygning, en kro, der var berømt på hele egnen.

Værtinden, som gik under navnet "den kønne Alphonsine", kom smilende ud for at tage imod selskabet og rakte hånden ud til de to damer, der ængsteligt betænkte sig på at stige ned ad det høje vogntrin.

Under et telt ved kanten af en eng, der var overskygget af æbletræer, sad allerede nogle gæster og spiste frokost. Det var parisere, der var kommet fra Étretat. Inde fra huset lød stemmer, latter og støj af service.

De måtte spise i et gæsteværelse, da alle spiseværelserne var optaget. Pludselig fik Roland øje på nogle rejenet, der hang på væggen.

"Hoho," skreg han, "kan man fiske rejer her?"

"Ja," svarede Beausire. "Det er oven i købet det sted, hvor der er flest på hele kysten."

"Det var min salighed storartet. Skal vi ikke gå ud og prøve efter frokost?"

Det traf sig netop så heldigt, at det var lavvande ved tretiden, og de bestemte derfor, at de alle skulle tilbringe eftermiddagen ude mellem klipperne for at lede efter rejer.

De spiste kun lidt, for at blodet ikke skulle stige dem til hovedet, når de gik med fødderne i det kolde vand. De ville desuden gemme appetitten til middagen, som skulle være særlig flot, og som blev bestilt at stå færdig klokken seks, når de kom tilbage.

Roland kunne næsten ikke styre sin utålmodighed. Han ville absolut købe de særlige apparater, som bruges til denne fangst, og som meget ligner de ketsjere, man benytter til at fange sommerfugle med.

Det er små netposer, der er gjort fast til en rund træring, som er fæstet på enden af en lang stok. Men Alphonsine, der stadig smilede, lånte dem sine. Derpå hjalp hun de to damer med at gøre et improviseret toilette, for at deres kjoler ikke skulle blive ødelagte. Hun gav dem nogle grove skørter, tykke uldstrømper og seglgarnstøfler. Herrerne tog deres strømper af og købte tøfler og træsko hos stedets skomager.

Så begav de sig på vej med nettet over skulderen og en fiskekurv på ryggen. Fru Rosémilly tog sig overordentlig nydelig

ud i denne dragt, som fik hende til at ligne en lille, frejdig bondepige.

Skørtet, som krokonen havde lånt hende, og som var koket løftet op og hæftet med et sting, så at hun uden frygt kunne løbe og springe om mellem klipperne, blottede anklen og det nederste af læggen, en lille, smidig og stærk kvindelæg. Hun havde taget korsettet af for at kunne bevæge sig uden tvang, og til hovedet havde hun fundet en mægtig gartnerhat af gult strå med en kæmpeskygge, som hun havde smækket op på den ene side og fæstet med en tamariskgren; denne hovedbedækning gav hende et dristigt, officersagtigt tilsnit.

Siden Jean havde fået sin arv, havde han hver dag spurgt sig selv, om han skulle gifte sig med hende eller ikke. Hver gang han så hende, følte han sig fast besluttet på at gøre hende til sin kone, men så snart han var alene, tænkte han, at når man ser tiden an, så forhaster man sig ikke. Hun var nu mindre rig end han, for hun havde kun en tolv tusinde francs i årlig indtægt, men hendes penge var solidt anbragt i gårde og i grunde, der vendte ud imod Havres havnebassiner, og alt det kunne senere stige betydelig i værdi. – Deres formue var altså omtrent lige stor, og han var ikke i tvivl om, at han syntes overordentlig godt om den unge enke.

Da han så hende gå der foran sig, tænkte han:

"Nå, jeg må vel tage en rask beslutning. Jeg er sikker på, at jeg ikke kan finde noget bedre!"

De fulgte en lille dal, der fra landsbyen løb skråt ned mod klinten, og klinten, som lå ved enden af denne dal, var firsindstyve meter over havets overflade. Langt nede, indrammet af de grønne bakker, der skrånede ned til højre og

til venstre, skinnede en stor trekant vand som blåt sølv i sollyset, og et næppe synligt sejl tog sig helt dernede ud som et lille insekt. Den blå himmel gik til den grad i ét med vandet, at det var umuligt at sige, hvor himlen hørte op og havet begyndte; og mod denne lyse horisont aftegnede sig skarpt omridsene af de to damer, der gik foran de tre herrer.

Jean så med et tindrende blik på fru Rosémillys tynde ankel, fine ben, smidige hofter og store, udfordrende hat, der flygtede foran ham. Og denne flugt hidsede hans attrå og drev ham til en af den slags afgørende beslutninger, som frygtsomme og tøvende mennesker på én gang kan tage. Den lune luft, der blandede sig med duften fra kysten, tjørnene, kløveren og græsset, og havlugten fra de nøgne klipper gjorde ham endnu mere oprømt og fyldte ham med en mild beruselse. Og han bestemte sig lidt mere for hvert skridt, for hvert sekund, for hvert blik, som han kastede på den unge kvindes spændstige skikkelse. Han besluttede, at han ikke længere ville betænke sig, han ville sige hende, at han elskede hende, og at det var hans højeste ønske at få hende til hustru. Han kunne benytte sig af fiskeriet, der ville gøre det let for ham at blive alene med hende; det ville desuden være en smuk ramme, et passende sted at tale om kærlighed, når de sad med fødderne i det klare vand og så rejerne med deres lange skæg smutte om mellem tangen.

Da de kom til den anden ende af dalen ved kanten af kløften, fik de øje på en lille sti, der snoede sig ned ad klinten, og under dem, omtrent halvvejs mellem havet og bjergets fod, et overraskende kaos af uhyre, sammenstyrtede, væltede klipper, der var dynget op ovenpå hinanden på en slags græsklædt og bølgeformet eng, som var dannet af tidligere

sammenstyrtninger, og som strakte sig, så langt øjet nåede, mod syd. På dette lange bånd af krat og grønsvær, der så ud, som om det var gennemrystet af vulkanske trækninger, lignede de nedfaldne klipper ruinerne af en stor, forsvunden stad, der en gang i gamle dage havde set ud over havet med den endeløse klints hvide mur som baggrund.

"Nej, hvor det er smukt," sagde fru Rosémilly og standsede.

Jean havde indhentet hende og med bankende hjerte bød han hende hånden for at hjælpe hende ned ad den smalle trappe, der var hugget ind i kløften.

De gik i forvejen, mens Beausire, som gjorde sine korte ben ganske stive for bedre at stå imod, galant rakte sin arm til fru Roland, der var helt bedøvet af det tomme rum foran hende.

Roland og Pierre kom sidst, og doktoren måtte næsten slæbe faderen, der var så betaget af svimmelhed, at han havde sat sig ned og lod sig glide på bagdelen fra trin til trin.

De to unge mennesker, som var i spidsen, kom hurtigt af sted, og de fik snart tæt ved stien øje på en lille træbænk, der indbød til hvile ved siden af en lille stribe klart vand, som vældede ud fra et lille hul i klinten. Den faldt først ned i et bassin, så stort som en kumme, som den selv havde udhulet, så brusede den i et vandfald af knap to fods højde længere ned, flygtede tværs over stien, hvor et tæppe af vandgræs var skudt frem, og forsvandt derpå i tjørnene og græsset ude i den bølgende slette mellem de ophobede, sammenstyrtede klipperester.

"Å, hvor jeg er tørstig!" udbrød fru Rosémilly.

Men hvorledes skulle hun bære sig ad med at drikke? Hun forsøgte at øse op i sin hule hånd, men vandet slap bort mellem

fingrene på hende. Jean fik en idé. Han lagde en sten midt på vejen, og hun knælede på den for med sine læber, der på denne måde kom i den rette højde, at drikke af selve kilden.

Da hun atter løftede hovedet, var hun helt dækket med små glimrende dråber, som i tusindvis var sået ud over hendes ansigt, hendes hår, hendes øjenvipper og hendes kjoleliv. Jean, der stod bøjet over hende, mumlede:

"Hvor De er smuk!"

Hun svarede i samme tone, hvori man skænder på et barn:

"Vil De værs'go tie stille!"

Det var de første lidt galante ord, som blev vekslet mellem dem.

"Nå," sagde Jean meget forvirret, "det er vist bedst, at vi kommer videre, inden de andre indhenter os."

Han havde lige tæt ved dem fået øje på kaptajn Beausires ryg. Kaptajnen gik baglæns for med begge hænder at kunne støtte fru Roland. Noget højere oppe kom Roland, som stadig lod sig glide ned på den bageste del af sine bukser, idet han kravlede med hænder og fødder som en skildpadde, mens Pierre gik foran ham og passede på ham.

Stien blev nu mindre stejl og blev fra en trappe til en smal, nedadskrånende gang, der snoede sig ud og ind mellem de uhyre blokke, som i sin tid var styrtet ned fra klinten. Fru Rosémilly og Jean gav sig til at løbe og var snart nede på rullestensbredden, som de skyndte sig over for at nå ud mellem skærene. De ragede op over en lang, flad strækning, som var helt dækket med grøn tang, hvori der glimtede talløse vandpytter. Havet var gået sin vej og sås langt, langt borte bag ved denne blanke, sortgrønne tangmark.

Jean smøgede sine benklæder op til knæene og sine ærmer til albuerne for uden frygt at kunne plaske ud i vandet. Så sagde han: "Fremad!" og sprang resolut ud i den første pyt.

Den unge enke, som var mere forsigtig, skønt også hun var fast bestemt på om lidt at vade ud i vandet, trippede frygtsomt omkring pytten, for hun gled på de slimede planter.

"Ser De noget?" spurgte hun.

"Ja, jeg ser Deres ansigt, som spejler sig i vandet."

"Hvis De ikke ser andet, så får De virkelig en sløj fangst."

Han mumlede i en smægtende tone:

"Å, kunne jeg blot få en sådan fangst, så ønskede jeg mig ingen anden."

Hun lo:

"Så forsøg – De skal se, hvor pænt det slipper gennem Deres net."

"Det gik måske alligevel – hvis De vil?"

"Jeg vil se Dem fange rejer og intet mere … for øjeblikket."

"De er ubarmhjertig … Men lad os så komme længere bort, her er ingenting."

Han rakte hende sin hånd, for at hun ikke skulle falde på de fedtede klipper. Hun støttede sig lidt ængsteligt til den og pludselig følte han sig gennemstrømmet af kærlighed, gennembævet af attrå og længsel efter hende, som om den elskovssygdom, der spirede i ham, havde ventet på denne dag for helt at udfolde sig.

De kom snart til en dybere sænkning i havbunden, hvor der under det glitrende vand, som gennem en usynlig revne rislede ud mod det fjerne hav, bølgede et væld af tynde og fine,

ejendommeligt farvede planter, lange rosenrøde og lysegrønne hår, der syntes at svømme.

Fru Rosémilly udbrød:

"Se, se, der er én! En stor én, dernede!"

Nu fik han også øje på den og steg resolut ned i hullet, skønt vandet nåede ham til bæltestedet.

Men dyret virrede med sine lange skæghår og veg langsomt tilbage foran nettet. Jean drev det henimod tangen, hvor han var vis på at fange det. Da det følte sig helt spærret inde, gled det i et pludseligt sæt hen over nettet, skød som en pil gennem pytten og forsvandt.

Den unge enke, som dirrende af spænding havde fulgt jagten, kunne ikke tilbageholde et skrig:

"Å, klodrian!"

Han blev ærgerlig og med en uvilkårlig bevægelse trak han sit net gennem en fordybning, der var helt fuld af tang. Da han atter tog det op til overfladen, lå der midt i det tre store, klare rejer, som han i blinde havde fanget i deres usynlige skjul.

Han viste dem triumferende til fru Rosémilly, der ikke turde røre ved dem af angst for den skarpe og takkede spids, deres hoved er bevæbnet med.

Endelig tog hun en rask beslutning, greb med to fingre om et af de lange skæghår og smed dyrene, det ene efter det andet, op i sin kurv sammen med en smule tang for at holde dem i live. Da hun lidt efter fandt en vandpyt, der ikke var så dyb, vovede hun sig tøvende ud i den. Da det kolde vand slog op om hendes fødder, blev hun et øjeblik stående for at snappe efter vejret; så gav hun sig selv til at fiske. Hun var listig og behændig, hendes hånd var smidig, og hun havde det rette jægerinstinkt. Næsten

hver gang hun havde ladet sit net slæbe gennem vandet, kom det op fuldt af rejer, der havde ladet sig narre og overliste af den beregnede, tilsyneladende langsomhed i hendes forfølgelse.

Jean fangede ikke flere, men han fulgte bagefter hende, skridt for skridt, rørte ved hende, bøjede sig ned over hende, fremhyklede en dyb fortvivlelse over sin kejtethed og ville have, at hun skulle lære ham, hvorledes han skulle bære sig ad.

"Å, vis mig det, vis mig det en gang!" sagde han.

Deres hoveder afspejlede sig ved siden af hinanden i det klare vand mod tangplanternes mørke baggrund, og Jean smilede til dette ansigt, der kiggede op på ham, og kunne ikke bare sig for af og til på spidsen af sine fingre at kaste et kys ned til det.

"Uf, hvor De er kedelig," sagde den unge frue, "ved De ikke, at man aldrig skal gøre to ting på én gang?"

Han svarede:

"Jeg gør heller ikke mere end én. Jeg elsker Dem."

Hun rettede sig op og sagde i en alvorlig tone:

"Hør, hvad er der gået af dem i de sidste ti minutter? Har De rent tabt hovedet?"

"Nej, jeg har ikke tabt hovedet. Jeg elsker Dem og jeg drister mig endelig til at sige det til Dem."

De stod lige midt i den salte vandpyt, der gjorde dem våde helt op ad benene, og med hænderne, som vandet drev af, støttet på deres net. De så hinanden dybt ind i øjnene.

I en halvt spøgende, halvt ærgerlig tone svarede hun:

"Hvor det er ugalant af Dem at tale til mig om sådan noget i dette øjeblik! Kunne De ikke have ventet til en anden dag i stedet for at ødelægge fornøjelsen ved at fiske for mig?"

Han hviskede:

"Tilgiv mig, men jeg kunne ikke længere tie. Jeg har længe elsket Dem, men i dag har De beruset mig, så jeg er lige ved at gå fra forstanden."

Det så ud, som om hun med ét tog sit parti og fandt sig i at give afkald på sin fornøjelse og tale om forretninger.

"Lad os sætte os hen på den klippe," sagde hun, "der kan vi tale roligt sammen."

De kravlede op på en lidt højere liggende klippe, og da de havde sat sig til rette midt i solskinnet, side om side, med benene hængende ned, fortsatte hun:

"Kære ven, De er ikke længere noget barn, og jeg er ikke nogen ung pige. Vi ved begge to fuldt vel, hvad det er, det drejer sig om, og vi er i stand til at veje alle følgerne af vore handlinger. Når De i dag har bestemt Dem til at erklære mig Deres kærlighed, så formoder jeg, som naturligt er, at De ønsker at gifte Dem med mig."

Han havde ikke ventet sig en så klar udredning af situationen og svarede lidt flov:

"Ja, selvfølgelig."

"Har De talt med Deres fader og moder om det?"

"Nej, jeg ville først vide, om De ville have mig."

Hun rakte ham sin endnu våde hånd, og da han betaget lagde sin i den, sagde hun:

"Ja, jeg vil. Jeg tror, at De er et godt og et ærligt menneske. Men De må ikke glemme, at jeg ikke for alt i verden vil gøre Deres forældre imod."

"Å, kan De virkelig tro, at min moder ikke skulle have forudset noget, og at hun ville holde af Dem, som hun holder af

Dem, hvis det ikke var hendes ønske, at vi to skulle få hinanden?"

"Det er sandt, jeg er noget forvirret."

De tav. Han undrede sig tværtimod over, at hun kunne være så lidt forvirret, så fornuftig. Han havde ventet sig en slags galant leg, små afslag, der i virkeligheden var et samtykke, en hel lille elskovskomedie, blandet med fiskeriet og vandets plasken. Og nu var det afgjort! Med en snes ord følte han sig bundet, gift. De havde ikke mere noget at sige hinanden, eftersom de var enige, og de sad begge to lidt forlegne over, hvad der så hurtigt var foregået mellem dem, og tillige en smule flove; de turde ikke tale sammen, de turde ikke mere fiske, de vidste ikke, hvad de skulle gøre.

Rolands stemme reddede dem:

"Kom herhen! Kom herhen, børn! Kom, skal i se Beausire. Han plyndrer minsandten hele havet!"

Kaptajnen gjorde en vidunderlig fangst. Han var gennemblødt lige op til livet, men han ænsede det ikke; han vandrede fra pyt til pyt, så med et eneste øjekast, hvor der var et godt sted, og drog med en sikker og langsom bevægelse sit net gennem alle de skjulte hulninger under tangen.

Og de smukke, gennemsigtige, gråblonde rejer sprællede i hans hånd, når han med et rask tag tog dem op af nettet for at kaste dem op i sin kurv.

Fru Rosémilly blev overrasket og begejstret og veg ikke mere fra ham, men efterlignede ham, så godt hun kunne, og glemte næsten sit løfte og Jean, som drømmende traskede lige bag efter hende, for ganske at hengive sig til den barnlige glæde at overraske dyrene under den drivende tang.

Pludselig udbrød Roland:

"Der kommer skam mor!"

Fru Roland var først blevet tilbage på strandbredden sammen med Pierre, for ingen af dem havde lyst til at løbe rundt mellem klipperne og plaske omkring i vandpytterne, men alligevel var de betænkelige ved at være alene med hinanden. Hun var bange for sønnen og han var bange for hende og for sig selv, bange for sin grusomhed, som han ikke formåede at holde i tømme.

De satte sig ikke desto mindre ved siden af hinanden på rullestenene.

Og i solskinnet, der mildnedes af den friske havvind, foran den vide horisont med det stille blå, sølvglitrende vand, tænkte de begge på samme tid:

"Hvor vi ville have haft det rart her i gamle dage!"

Hun turde ikke tale til Pierre, da hun vidste, at han ville svare hende med en ondskabsfuldhed, og han turde ikke tale til sin moder, da han på sin side også godt vidste, at han mod sin vilje ville gøre det på en måde, der pinte hende.

Med spidsen af sin stok stødte han til de runde sten, fik dem til at trille og slog på dem. Hun havde taget tre eller fire småsten og kastede dem med en langsom, mekanisk bevægelse fra den ene hånd til den anden, mens hun med et tomt blik stirrede frem for sig. På én gang fik hun ude mellem skærene øje på sin søn, Jean, der fiskede sammen med fru Rosémilly, og hun blev ved at følge dem, udspejdende deres bevægelser. Med sit moderlige instinkt havde hun forstået, at de talte anderledes sammen, end de plejede. Hun så dem snart side om side bøje sig forover for at se på hinandens spejlbillede i vandet og snart stå stille lige overfor hinanden, som om de udspurgte

hinandens hjerter; til sidst klatrede de op og satte sig på klippen for at give hinanden det bindende løfte.

Deres omrids, der tegnede sig klart og skarpt og syntes at være ganske ene midt i horisonten, fik i det vide rum, som kun begrænsedes af himlen, havet og klipperne, et storladent og symbolsk anstrøg.

Pierre havde ligeledes siddet og iagttaget dem og pludselig banede en kort, tør latter sig vej over hans læber.

Uden at vende sig om imod ham spurgte fru Roland:

"Hvad går der af dig?"

Han lo stadig hånligt:

"Jeg sidder og lærer. Jeg tager undervisning i, hvorledes man forbereder sig til at blive hanrej."

Det gav et sæt i hende af vrede og harme; hun følte sig stødt over udtrykket og rasende over, hvad hun troede at forstå:

"Hvem er det, du hentyder til?"

"Til Jean selvfølgelig! Det er meget pinligt at se dem således."

Hun mumlede med en lav stemme, der skælvede af bevægelse:

"Å, Pierre, hvor du er grusom! Den kvinde er hæderligheden selv. Din broder kunne ikke finde nogen bedre."

Han slog en støjende og beregnet latter op:

"Ha, ha, ha! Hæderligheden selv! Alle kvinder er hæderligheden selv, og deres mænd er alle sammen – hanrejer. Ha, ha, ha!"

Uden at svare rejste hun sig, gik hurtigt ned over de skrånende rullesten og med fare for at glide eller falde i et af hullerne, der var skjult under tangen, og brække en arm eller et

ben, næsten løb hun, uden at se hverken til højre eller til venstre og tværs igennem vandpytterne, ned til sin anden søn.

Da Jean så hende komme, råbte han til hende:

"Nå mor, har du alligevel bestemt dig til at være med?"

Uden at svare greb hun om hans arm, som om hun ville sige:

"Frels mig! Forsvar mig!"

Han så hendes forvirring og spurgte meget overrasket:

"Hvor du er bleg! Hvad er der i vejen?"

Hun stammede:

"Jeg var lige ved at falde. Jeg blev bange mellem klipperne."

Jean støttede hende, hjalp hende og forklarede hende fangsten, for at hun skulle få interesse for den. Men da hun ikke hørte videre opmærksomt efter, og da han følte en heftig trang til at betro sig til nogen, trak han hende lidt længere bort og sagde med dæmpet stemme:

"Kan du gætte, hvad jeg har gjort?"

"Nej ... nej ... hvor skulle jeg vide det?"

"Gæt nu."

"Nej, det ... det kan jeg ikke."

"Nå, så skal du høre: jeg har sagt til fru Rosémilly, at det var mit højeste ønske at få hende til min hustru."

Hun svarede ikke straks; det summede i hendes hoved og hun var så rådløs og forpint, at hun knapt nok forstod de ord, der blev sagt til hende. Omsider gentog hun:

"Til din hustru?"

"Ja, har jeg handlet rigtigt? Hun er henrivende, ikke sandt?"

"Ja henrivende ... Du har båret dig fornuftigt ad."

"Så er du altså enig med mig?"

"Ja, ... jeg er enig med dig."

"Du siger det så underligt. Det er, ligesom om du … du ikke var glad ved det?"

"Jo, vist så … jeg er … meget glad over det."

"Er det sandt?"

"Ja, det er."

Og for at vise ham det, tog hun ham ind til sig og gav ham to varme, moderlige kys.

Da hun havde tørret sine øjne, som tårerne var steget op i, fik hun højere oppe på strandbredden øje på et menneske, der lå på maven, ligesom et lig med ansigtet ned mod stenene. Det var den anden, Pierre, som lå og grublede.

Så trak hun sin lille Jean endnu længere bort, helt ud imod vandet, og de talte længe sammen om dette giftermål, der opfyldte hendes hjertes ønske.

Havet begyndte atter at stige og jog dem tilbage til de fiskende, som måtte søge ind til land. De vækkede Pierre, der lod, som om han var faldet i søvn, og middagen blev meget lang og vinen flød rigeligt.

7

På hjemvejen i char-à-banc'en sov alle herrerne med undtagelse af Jean. Beausire og Roland faldt hvert femte minut ned mod deres sidemands skulder, der stødte dem tilbage med et ryk. De rettede sig i sædet, hørte op med at snorke, lukkede øjnene halvt op og mumlede: "Storartet vejr!", men et øjeblik efter begyndte de igen at falde sammen til den anden side.

Da de kørte ind i Havre, var deres døsighed blevet så stor, at de kun med det største besvær formåede at ryste den af sig, og Beausire afslog endog at gå med op hos Jean, hvor teen ventede på dem. De måtte holde og sætte ham af udenfor hans dør.

Den unge sagfører skulle for første gang sove i sit nye hjem. Han følte sig pludselig overstrømmende, lidt barnlig glad, over netop samme aften at skulle vise sin tilkommende hustru det hjem, hun snart skulle flytte ind i.

Pigen var gået, for fru Roland havde erklæret, at hun nok selv skulle varme vandet og servere teen; hun var altid ængstelig for at lade tyendet sidde oppe, da hun mente, at der let kunne opstå ildløs.

Ingen uden hun, hendes søn og håndværkerne havde hidtil fået lov til at komme ind, for at overraskelsen skulle være så fuldstændig som mulig, når de andre så, hvor smukt der var.

Da de var kommet ind i entreen, bad Jean dem om at vente lidt. Han ville først tænde alle lysene og lamperne og han lod fru Rosémilly, sin fader og sin broder blive stående i mørket. Endelig råbte han: "Værs'go'!" og smækkede fløjdøren op på vid gab.

Glasgalleriet, der oplystes af en lysekrone og kulørte lamper, som var skjult mellem palmetræer, gummitræer og blomster, tog sig ved første øjekast ud som en teaterdekoration.

Der blev et øjebliks forbavselse. Roland, som var ganske betaget over denne luksus, mumlede: "Det var satans," og havde lyst til at klappe i hænderne ligesom af et tableau.

Derfra kom de ind i den første stue, som var lille og tapetseret med et mat, gulligt stof, der svarede til betrækket på stolene. Det store konsultationsværelse ved siden af var meget enkelt, holdt i en bleg, rød laksfarve, og tog sig fornemt ud.

Jean satte sig i lænestolen foran skrivebordet, som var overlæsset med bøger, og begyndte med en alvorlig, lidt forceret stemme:

"Ja, frue, lovens ord er på dette punkt ikke til at tage fejl af og giver mig, under forudsætning af, at De følger mine råd, en ubetinget sikkerhed for, at den affære, vi her har drøftet, inden der er gået tre måneder vil have fået en lykkelig afslutning."

Han så på fru Rosémilly, som smilede og så over på fru Roland, der tog hendes hånd og trykkede den.

Jean var strålende, han gjorde et hop som en skoledreng og udbrød:

"Hør, hvor stemmen lyder godt herinde. Her ville det være storartet at holde en forsvarstale."

Han gav sig til at deklamere:

"Hvis det kun var det rent menneskelige, den naturlige medfølelse, som vi alle nærer overfor enhver lidelse, der skulle være drivfjederen til den frikendelse, som vi håber på, så ville vi, mine herrer edsvorne, appellere til Deres hjerter som ægtemænd og familiefædre; men vi har retten på vor side og det

er ene og alene dette spørgsmål om retten, som jeg vil gennemgå for dem …"

Pierre så sig om i dette hjem, der kunne have været hans, og ærgrede sig over sin broders barnagtigheder. Han forekom ham virkelig at være for pjanket og for tarveligt begavet.

Fru Roland åbnede en dør til højre.

"Her er sovekammeret," sagde hun.

Hun havde opbudt al sin moderlige kærlighed for at gøre det så smukt som muligt. Det var helt betrukket med Rouenercretonne, en efterligning af gammelt normannisk lærred. Mønstret, som var i Ludvig den Femtendes stil, – en hyrdinde i en medaljon, som lukkedes af to duer, der satte næbbene sammen – gav væggene, gardinerne, sengen og stolen et indtagende, smægtende og landligt anstrøg.

"Næ, hvor det er bedårende!" sagde fru Rosémilly, som var blevet lidt alvorlig, idet hun trådte ind i værelset.

"Synes De om det?" spurgte Jean.

"Ja, det gør jeg rigtignok."

"Hvis De vidste, hvor det glæder mig!"

De så et øjeblik, kærligt og tillidsfuldt, hinanden dybt ind i øjnene.

Ikke desto mindre følte hun sig lidt forlegen og lidt skamfuld ved at stå i dette soveværelse, der skulle være hendes brudekammer. Da hun kom ind, havde hun straks lagt mærke til, at sengen var meget bred, en rigtig ægteseng; den var blevet valgt af fru Roland, som åbenbart havde forudset og ønsket sønnens forestående giftermål. Denne moderlige omtanke glædede alligevel fru Rosémilly, for den syntes at sige hende, at hun var ventet og ville være velkommen i familien.

Da de var kommet tilbage til dagligstuen, lukkede Jean pludselig døren til venstre op og de så ind i den runde spisestue med dens tre vinduer. Den var dekoreret i japansk stil, og moderen og sønnen havde her udfoldet al den fantasi, som de var i besiddelse af. Dette værelse med sine bambusmøbler, sine dukker, krukker, pailletbroderede silkestoffer, gennemsigtige forhæng, gennemrislet af glasperler, der lignede vanddråber, og vifter, som var sømmet fast til væggene for at holde draperierne oppe, med sine skærme, sabler, masker og udstoppede fugle, med alle sine mange nipsting af porcelæn, træ, papir, elfenben, perlemor og bronze, havde det affekterte og prætentiøse anstrøg, som ukyndige hænder og uvidende øjne giver ting, der fordrer den største takt, smag og kunstneriske finfølelse. Ikke desto mindre var det det, som blev beundret mest. Kun Pierre kom med et par kølige bemærkninger, hvis bitre ironi sårede hans broder.

På bordet hævede sig pyramider af frugter og stabler af kager.

De var ikke videre sultne og de nøjedes derfor med at smage på kagerne og pille lidt ved frugterne, uden at man kunne sige, at de spiste. Da der var gået en time, bad fru Rosémilly om tilladelse til at trække sig tilbage.

Det blev bestemt, at den gamle Roland skulle følge hende hjem med det samme, mens fru Roland, da pigen var fraværende, ville blive lidt længere for at kaste et sidste moderblik på alting og se efter, at sønnen ikke kom til at mangle noget.

"Skal jeg komme tilbage for at hente dig?" spurgte Roland.

Hun betænkte sig lidt, så svarede hun:

"Nej, min ven, Pierre og jeg kan jo følges ad."

Så snart de var gået, pustede hun lysene ud og lukkede kagerne, sukkeret og vinen inde i et skab, som hun gav Jean nøglen til. Derefter gik hun ind i sovekammeret for at tage tæppet af sengen og se efter, om der var frisk vand i karaflen og om vinduet var rigtigt lukket.

Pierre og Jean var blevet i den lille stue. Jean var endnu krænket over den måde, hvorpå broderen havde kritiseret hans smag, og Pierre ærgrede sig mere og mere over at se sin broder hjemme i disse stuer.

De sad i nogen tid og røg uden at tale sammen. Pludselig rejste Pierre sig.

"Det var svært, hvor enken så medtaget ud i aften," sagde han, "den slags udflugter forskønner hende ikke."

Jean følte sig pludselig gennemstrømmet af den ubeherskede og rasende hidsighed, som på én gang kan gribe skikkelige mennesker, når deres hjerte såres. Hans bevægelse var så stærk, at han måtte snappe efter vejret, og han stammede:

"Jeg forbyder dig for fremtiden at sige "enken", når du taler om fru Rosémilly!"

Pierre vendte sig om imod ham og sagde hovent:

"Jeg tror, at du giver mig befalinger? Må jeg spørge, om du er blevet gal?"

Jean var også sprunget op:

"Nej, jeg er ikke blevet gal, men jeg har fået nok af dine manerer overfor mig."

Pierre lo hånligt:

"Imod dig? Er du måske en del af fru Rosémilly?"

"Du må vide, at fru Rosémilly skal være min hustru."

Den anden lo endnu stærkere:

"Ha, ha, det er meget godt. Nu forstår jeg, hvorfor jeg ikke længere må kalde hende for "enken". Men du har en underlig måde at meddele mig dit ægteskab på."

"Jeg forbyder dig at gøre nar … hører du … jeg forbyder dig det!"

Jean var gået tæt hen til ham, han var bleg og hans stemme skælvede i raseri over denne ironi, der forfulgte den kvinde, som han elskede, og som han havde valgt.

Men Pierre var ligeledes pludselig blevet rasende. Al den afmægtige vrede, det indestængte nag, den undertrykte harme og den tavse fortvivlelse, der i den senere tid havde dynget sig op i ham, steg ham nu til hovedet og gjorde ham svimmel:

"Hvad for noget? … Du vover? … Du vover? … Nej, det er mig, der befaler dig at tie … Forstår du? … Jeg befaler dig det!"

Jean, der blev overrasket over denne voldsomhed, tav nogle sekunder og ledte i sine tanker, som i raseriet var blevet rystet sammen til en forvirret klump, efter en ting, en sætning, et ord, der rigtig kunne såre broderen, i hjertet.

Så sagde han, idet han anstrengte sig for at beherske sig for bedre at ramme og tale så roligt som muligt for at gøre sine ord skarpere:

"Ja, jeg har længe vidst, at du var skinsyg på mig, lige fra den dag, da du begyndte at sige "enken", fordi du forstod, at det gjorde mig ondt."

Pierre lo på den korte og skærende måde, der var ham egen:

"Ha, ha, ha! … Å, Gud! … Skinsyg på dig! … Jeg? … jeg? … jeg? … Og på hvad … min Gud, på hvad? På dit ydre eller på din begavelse?"

Men Jean følte godt, at han havde rørt ved det ømme sted i den andens sjæl:

"Ja, du er skinsyg på mig, du har været det, lige siden vi var børn; og du blev rasende, da du så, at fru Rosémilly foretrak mig og ikke ville vide noget af dig."

Pierre stammede, ude af sig selv af raseri over denne formodning:

"Jeg ... jeg ... jeg skulle være skinsyg på dig for det fruentimmers, den lille dumme gås' skyld?"

Jean, der så, at hans slag ramte, fortsatte:

"Og den dag i *Perlen*, da du prøvede på at ro stærkere end jeg! Og alt, hvad du siger, når hun er til stede, bare for at tage dig ud! ... Tror du ikke, man kan se det; du er jo bristefærdig af skinsyge! Og fra det øjeblik, jeg fik de penge, har du været rasende, og du afskyr mig, og du viser det på alle mulige måder. Vi har alle måttet lide under det, du har ikke kunnet lade en time gå hen uden at udspy al den galde, der kvæler dig."

Pierre knyttede rasende sine hænder med en uimodståelig lyst til at kaste sig over broderen og gribe ham i struben:

"Nu *skal* du tie stille, hører du! Tal ikke om de penge!"

Men Jean lod sig ikke standse:

"Kære, skinsygen står dig jo ud af halsen! Du kan ikke sige et ord hverken til far, mor eller mig, uden at den skinner igennem. Du lader, som om du foragter mig, fordi du er skinsyg! Du gør dig umage for at komme op at skændes med os alle sammen, ligeledes fordi du er skinsyg. Og nu, da jeg er blevet rig, kan du ikke længere styre dig, du er fuld af edder og forgift, og du piner mor, som om det var hendes skyld!"

Pierre var veget tilbage helt hen til kaminen; hans mund stod halvt åben. Hans øjne var unaturligt opspilede og han var et bytte for et af den slags ustyrlige anfald af raseri, der får folk til at begå forbrydelser.

Med en sagtere, men stønnende stemme gentog han:

"Men så ti, så ti dog!"

"Nej, jeg har allerede i lang tid villet sige dig min ærlige mening. Nu giver du mig anledning til det, så meget desto værre for dig selv. Jeg elsker en kvinde! Du ved det og du taler spottende om hende til mig, du driver mig til det yderste … så meget desto værre for dig selv! Men jeg skal nok få dine gifttænder trukket ud, kan du tro! Jeg skal tvinge dig til at have respekt for mig."

"Have respekt for dig?"

"Ja, netop for mig."

"Respektere dig … dig … som har vanæret os alle sammen med din griskhed?"

"Hvad er det, du siger? Gentag det, om du tør … gentag det …"

"Jeg siger, at man ikke tager imod en mands penge, når man går for at være en anden mands søn."

Jean blev stående ubevægelig, han forstod ikke, hvad broderen mente, men følte sig ganske forvildet overfor den beskyldning, som han havde en dunkel anelse om, at den andens ord indeholdt:

"Hvad for noget? … Hvad er det, du siger … sig det en gang til."

"Jeg siger kun, hvad alverden hvisker i krogene og hvad alverden løber rundt med, at du er en søn af den mand, som har efterladt dig sin formue. Og det forekommer mig, at en

hæderlig mand ikke kan tage imod de penge, som vanærer hans moder."

"Pierre … Pierre … Pierre … hvor kan du tro sådan noget? … Er det dig … er det virkelig dig, der kan komme med noget så skændigt?"

"Ja, det er mig … det er mig. Har du da ikke set, at jeg i en hel måned har været lige ved at forgå af sorg, at jeg tilbringer mine nætter uden at sove og mine dage med at skjule mig som et jaget dyr, at jeg ikke længere ved, hverken hvad jeg siger eller hvad jeg gør eller hvad der skal blive af mig, så forpint som jeg er af lidelse, så vanvittig som jeg er af skam og smerte, for først gættede jeg og nu *ved* jeg."

"Pierre … ti stille, hører du … Mor er inde i stuen ved siden af! Tænk på, at hun kan høre os, at hun hører os!"

Men Pierre *måtte* udøse sit hjerte! Og han fortalte det alt sammen, sin mistanke, sine følgeslutninger, sine kampe, sin vished og historien om portrættet, der endnu en gang var forsvundet.

Han talte i korte, afbrudte sætninger, næsten uden sammenhæng, som en hallucineret.

Det lod til, at han fuldstændig havde glemt både Jean og moderen inde ved siden af. Han talte, som om ingen hørte på ham, fordi han måtte tale, fordi han havde lidt alt for meget, stængt alt for meget inde og lukket for sit sår. Det var svulmet op som en byld, og nu gik der hul på bylden og materien sprøjtede ud over dem alle.

Han havde givet sig til at gå op og ned, således som han plejede; han stirrede stift ud for sig, gestikulerede voldsomt i fanatisk fortvivlelse med gråd i halsen og med hadefulde udfald

imod sig selv. Han talte som om han skriftede både sin og de andres usselhed, som om han kastede sin sorg fra sig ud i den tunge og usynlige luft, hvori hans ord døde hen.

Jean, som var ude af sig selv og næsten pludselig overbevist ved broderens blinde energi, havde stillet sig hen med ryggen op mod døren, bag hvilken han gættede, at deres moder havde hørt dem.

Hun kunne ikke slippe ud, uden at hun gik igennem stuen, hvor de var. Hun var ikke kommet tilbage, det var altså, fordi hun ikke havde turdet.

På én gang afbrød Pierre sig selv, stampede i gulvet og skreg:

"Å, jeg er et asen, at jeg har sagt det til dig!"

Og barhovedet flygtede han ud på trappen.

Støjen af den tunge gadedør, der blev slået i med et rabalder, vakte Jean op af den dybe døs, han var faldet i. Nogle sekunder var henrundet, længere end timer, og hans sjæl var stivnet i en slags idiotisk sløvhed. Han følte godt, at han om et øjeblik måtte tænke og handle, men han ventede i fejhed, angst og svaghed uden en gang at ville forstå og tænke på, hvad der var foregået. Han hørte til den slags mennesker, som altid skal have tid, som altid opsætter til den næste dag, og selv når han lige på stedet var nødt til at tage en beslutning, søgte han endnu instinktivt at vinde nogle øjeblikke.

Men den dybe stilhed, der nu omgav ham ovenpå Pierres stormende udbrud, denne væggenes og møblernes pludselige stilhed i det skarpe skær fra lamperne og de seks lys, gjorde ham med ét så forskrækket, at han fik lyst til også at løbe sin vej.

Så ruskede han op i sine tanker og i sit hjerte og prøvede på at samle sig og overveje.

Han havde aldrig før i sit liv stødt på nogen vanskelighed. Han var af den art mænd, der lader sig drive afsted med strømmen. I skolen havde han været flittig for ikke at blive straffet, og han havde regelmæssigt og samvittighedsfuldt ført sine studier til ende, fordi hans tilværelse var rolig. Alt, hvad der foregik i verden, forekom ham naturligt uden på nogen måde at vække hans særlige opmærksomhed. Af naturen holdt han af orden, fornuft og fred, for der var ingen krinkelkroge i hans tanker. Derfor stod han nu overfor denne katastrofe som en mand, der falder i vandet uden nogensinde at have lært at svømme.

Han prøvede først på at tvivle om det, han havde fået at vide. Hans broder kunne have løjet af had og af skinsyge?

Men alligevel – ville det ikke være utænkeligt, at han kunne sige noget sådant om deres moder, hvis han ikke selv var blevet vildledt af fortvivlelse? Og desuden havde Jean endnu i sit øre, i sit blik, i sine nerver, lige ind i sit allerinderste, enkelte af Pierres ord, skrig, betoninger og bevægelser, som var så smertelige, så lidelsesfyldte, så uimodsigelige, så uomstødelige, at de blev til ét med visheden.

Han var alt for sønderknust til at gøre en bevægelse eller til at have en vilje. Hans sjælenød blev uudholdelig; og han følte, at der, bagved døren, var hans moder, som havde hørt alt, og som ventede.

Hvad gjorde hun? Ikke en bevægelse, ikke en skælven, ikke et åndepust, ikke et suk røbede, at der bag ved disse brædder befandt sig et levende væsen. Skulle hun være flygtet? Men

hvilken vej? Hvis hun var flygtet … så måtte hun være flygtet ud af vinduet, ned på gaden!

En så pludselig og altbeherskende skræk skød op i ham, at han snarere sprængte end åbnede døren og styrtede ind i sovekammeret.

Det så ud til at være tomt. På kommoden stod et eneste tændt lys.

Jean fo'r hen til vinduet, det var lukket og skodderne var trukket for. Han vendte sig om og spejdede med et ængsteligt blik rundt i de mørke kroge, så opdagede han, at sengegardinerne var lukket til. Han løb derhen og trak dem til side. Hans moder lå på sengen med ansigtet boret ned i hovedpuden, som hun med begge hænder holdt krampagtigt trykket ned over ørene for ikke at høre mere.

Han troede først, at hun var kvalt. Han tog hende om skuldrene og vendte hende om, uden at hun slap hovedpuden, som skjulte hendes ansigt, og som hun bed i for ikke at skrige.

Idet han berørte dette stivnede legeme og de krampagtigt sammenknugede arme, var det, som om hendes grænseløse kval forplantede sig til ham. Den energi og den kraft, hun med sine tænder og med sine fingre holdt det med fjer fyldte vår fast ned over sine øjne, sin mund og sine øren med, for at han ikke skulle se hende og ikke tale til hende, lod ham gennem den medfølelse, han følte med hende, ane, til hvilken grad man kan lide. Og hans hjerte, hans godmodige, enfoldige hjerte blev sønderrevet af medlidenhed. Han var ikke en dommer, ikke en gang en barmhjertig dommer, han var kun et svagt menneske og en kærlig søn. Han huskede intet af, hvad den anden havde sagt til ham, han ræsonnerede ikke og diskuterede ikke, han

rørte kun med begge sine hænder ved moderens næsten livløse legeme og da det ikke lykkedes ham at rive hovedpuden fra hendes ansigt, skreg han, idet han kyssede hendes kjole:

"Mor, mor, stakkels mor, se på mig!"

Man kunne godt have troet, at hun var død, hvis ikke en næsten umærkelig skælven, som en dirren af en spændt streng, havde gennemrystet alle hendes lemmer. Han gentog:

"Mor, mor, hør på mig. Det er ikke sandt. Jeg ved godt, at det ikke er sandt."

Der gik som en krampetrækning igennem hende og det var, ligesom om hun skulle kvæles, så begyndte hun pludselig at hulke inde i hovedpuden. Denne hulken slappede hendes nerver, hendes stivnede muskler blev atter bløde, hendes fingre løsnede taget i pudevåret og han afdækkede hendes ansigt.

Hun var ganske bleg, helt hvid og store vanddråber randt ud under hendes lukkede øjenlåg. Han havde taget hende om halsen og han kyssede langsomt hendes øjne med store, trøstesløse kys, der blev våde af hendes tårer, mens han blev ved at gentage:

"Mor, kære lille mor, jeg ved jo godt, at det ikke er sandt. Græd ikke, jeg ved det jo! Det er ikke sandt!"

Hun rettede sig op, satte sig op i sengen, så på ham, opbød alt sit mod, som man gør, når man vil dræbe sig selv, og sagde:

"Nej, det *er* sandt, mit barn!"

De så på hinanden uden ord. I nogle øjeblikke var hun atter lige ved at kvæles og hun lod hovedet falde bagover, så at halsen spændtes, for at få vejret; så fik hun på ny herredømmet over sig selv og fortsatte: "Det er sandt, mit barn. Hvorfor skulle jeg lyve? Det er sandt. Du ville ikke tro mig, hvis jeg løj."

Hun lignede en vanvittig. Betaget af rædsel faldt han på knæ ved siden af sengen og mumlede:

"Ti stille, mor, ti stille."

Hun stod ud af sengen og med en skrækindjagende, besluttet energi sagde hun:

"Jeg har heller ikke mere at sige dig."

Og hun gik henimod døren.

Men han slog begge armene om hende og skreg:

"Hvad gør du, mor? Hvor går du hen?"

"Det ved jeg ikke … hvor skulle jeg vide det? … Jeg har intet mere at gøre … jeg er jo ganske alene."

Hun slog om sig for at slippe løs og for at holde hende tilbage fandt han kun på det ene ord, som han blev ved med at gentage:

"Mor … Mor … Mor."

Hun anstrengte sig stadig for at gøre sig løs af hans favntag:

"Nej … nej … jeg er ikke mere din moder, jeg er slet intet mere for dig nu, der er ingen, jeg mere er noget for, ingen, ingen! Du har hverken fader eller moder mere, mit stakkels barn … Farvel. "

Han forstod lige med ét, at hvis han lod hende gå, så ville han aldrig få hende at se mere, og han løftede hende op og bar hende hen til en lænestol, som han med magt tvang hende ned i. Så lagde han sig på knæ foran hende og dannede med sine arme en lænke, så at hun ingen vegne kunne komme:

"Du får ikke lov til at gå herfra, mor; jeg elsker dig og jeg vil beholde dig. Jeg vil altid beholde dig, du er min mor."

Hun hviskede med overvældet stemme:

"Nej, min stakkels dreng, det er ikke længere muligt. I aften græder du, men i morgen vil du selv kaste mig bort. Du vil

heller ikke kunne tilgive mig."

Han svarede i et sådant udbrud af oprigtig kærlighed: – "Å, jeg! jeg! Hvor du kender mig lidt!" – at hun udstødte et skrig, tog hans hoved mellem sine hænder, trak ham heftigt ind til sig og dækkede hans ansigt med en strøm af kys.

Så blev hun siddende ubevægelig med sin kind imod sønnens og gennem hans skæg følte hun varmen fra hans hud. Endelig sagde hun ganske sagte, tæt ind i øret på ham:

"Nej, lille Jean. Du vil ikke kunne tilgive mig i morgen. Du tror det, men du tager fejl. Du har tilgivet mig i aften og din tilgivelse har frelst mit liv, men du må ikke mere se mig."

Han gentog, idet han omfavnede hende:

"Å, mor, sig ikke det!".

"Jo min ven, jeg må gå min vej. Jeg ved ikke, hvor jeg skal gå hen, hvorledes jeg skal bære mig ad, eller, hvad jeg skal sige, men jeg må bort! Jeg ville ikke længere hverken kunne se på dig eller kysse dig, kan du ikke forstå det?"

Han svarede, ligeledes hviskende, tæt ind til hende:

"Kære, lille mor, du skal blive, fordi jeg vil have det og fordi jeg trænger til dig. Og du skal love, at du vil lystre mig, nu lige med det samme."

"Nej, Jean."

"Å, mor, du må, du skal, hører du, du skal."

"Nej, mit barn, det kan ikke lade sig gøre. Det ville være at fordømme os alle til et helvede. Jeg ved, hvad en sådan kval vil sige, jeg har vidst det i en hel måned. Nu er du rørt, men når det er gået over, vil du se på mig ligesom Pierre, hver gang du kommer til at huske på, hvad jeg har sagt dig … Å … lille Jean, husk på … husk på, at jeg er din moder!"

"Jeg vil ikke have, at du forlader mig, mor. Jeg har jo kun dig."

"Men tænk dog på, at vi ikke længere vil kunne se på hinanden uden at rødme, uden at jeg får en følelse af, at jeg må dø af skam, og uden at dine øjne tvinger mine mod jorden."

"Det er ikke sandt, mor."

"Jo, jo, jo, det er sandt! Å, jeg har forstået alt, hvad din stakkels broder har kæmpet og stridt, alt, lige fra den første dag. Nu, så snart jeg hører hans skridt på trappen, banker mit hjerte, så at mit bryst er lige ved at sprænges, og så snart jeg hører hans stemme, har jeg en fornemmelse af, at jeg skal falde om og besvime. Dig havde jeg dog endnu, men nu har jeg dig ikke mere. Å, lille Jean, hvor tror du, at jeg kunne leve mellem jer to?"

"Jo, mor, det kan du. Jeg skal holde så meget af dig, at du ikke tænker på det mere."

"Å, å, som om det var muligt!"

"Jo, det er muligt."

"Hvorledes skulle jeg kunne lade være med at tænke på det mellem dig og din broder? Vil I ikke selv blive ved med at tænke på det?"

"Jeg ikke, det sværger jeg dig til."

"Du ... du vil tænke på det hver time på dagen."

"Nej ... det sværger jeg dig til. Og nu skal jeg sige dig noget: hvis du går din vej, så lader jeg mig gøre til soldat og lader mig dræbe."

Hun blev så forfærdet over denne barnlige trussel, at hun slog armene om ham og kærtegnede ham lidenskabeligt. Han fortsatte:

"Jeg holder mere af dig, end du tror, meget, meget mere. Hør, nu skal du være fornuftig. Prøv bare på at blive otte dage. Vil du love mig, at du bliver i otte dage? Det kan du da ikke nægte mig?"

Hun lagde begge sine hænder på hans skuldre og holdt ham langt ud fra sig:

"Jean … lad os forsøge at være fornuftige og ikke lade rørelsen løbe af med os. Lad mig først sige dig noget. Hvis jeg en eneste gang hører fra dine læber, hvad jeg nu i en måned har hørt i din broders mund, hvis jeg en eneste gang kommer til at læse i dine øjne, hvad jeg til stadighed læser i hans, hvis jeg, blot ved et ord, blot ved et blik, får en anelse om, at jeg er dig lige så modbydelig, som jeg er ham … så er jeg en time efter … hører du, en time efter, … gået min vej for bestandig."

"Mor, jeg sværger dig …"

"Lad mig tale ud … i en måned har jeg lidt alt, hvad en menneskelig skabning kan lide. Fra det øjeblik, da jeg forstod, at din broder, at min anden søn mistænkte mig, at han fra minut til minut gættede sig til sandheden, fra det øjeblik har hele mit liv været et eneste martyrium, som det er mig umuligt at beskrive dig."

Hendes stemme var så smertelig, at hendes kval smittede Jean, hvis øjne fyldtes med tårer.

Han ville kysse hende, men hun stødte ham tilbage:

"Der er mere endnu … Du må høre mig færdig … der er så meget, jeg må sige dig, for at du rigtigt kan forstå mig … skønt du vil alligevel ikke kunne forstå det … hvis jeg skulle blive … så måtte … så måtte … Nej, jeg kan ikke!"

"Ja, mor, sig det, sig det bare."

"Nå, ja, så har jeg i det mindste været ærlig imod dig … Du vil have, at jeg skal blive hos dig, ikke sandt? For at jeg skal kunne gøre det, for at vi kan blive ved med at se hinanden, tale sammen og mødes hele dagen der hjemme, hvor jeg ikke længere tør lukke en dør op, fordi jeg er bange for at finde din broder bagved den, så må du ikke alene tilgive mig, – der er intet, der gør så ondt som en tilgivelse, men du må ikke nære uvilje imod mig for det, som jeg har gjort … du må kunne føle stærkt nok og forskelligt nok fra alle andre til uden at rødme over det og uden at foragte mig at kunne sige til dig selv, at du ikke er Rolands søn! … Jeg har lidt nok … jeg har lidt alt for meget, jeg kan ikke mere, nej, jeg kan ikke mere! Og det er ikke alene nu, det går langt, langt tilbage, kan du tro … men det vil du nu aldrig kunne komme til at forstå! For at vi to skal blive ved at leve sammen og holde af hinanden, så må du rigtig sige til dig selv, lille Jean, at selv om jeg har været din faders elskerinde, så har jeg endnu mere været *hans* hustru, hans rette hustru, at jeg på bunden af mit hjerte ikke skammer over det, at jeg intet fortryder, at jeg elsker ham endnu, skønt han er død, at jeg altid vil blive ved med at elske ham, at jeg aldrig har elsket andre end ham, at han har været hele mit liv, hele min glæde, alt mit håb og al min trøst, alt, alt har han været for mig, i lange, lange år! Hør mig, mit barn: foran Gud, der hører mig, skal du vide, at hvis jeg ikke havde mødt ham, så havde jeg aldrig kendt noget smukt i mit liv, aldrig vidst, hvad kærlighed og hvad lykke ville sige, aldrig haft en eneste af de timer, der får os til at sørge over, at vi bliver gamle! Intet ville jeg have haft! Ham skylder jeg alt! Jeg har kun haft ham her i verden, og så jer to, din broder og dig. Uden jer tre ville det have være tomt, sort og tomt som

natten. Jeg ville aldrig have elsket noget, aldrig kendt noget; aldrig ønsket noget, jeg ville ikke en gang have grædt, for jeg har grædt, lille Jean. Jeg havde givet mig så helt hen til ham, både med legeme og sjæl, for alle tider og jeg var så lykkelig ved det. Og i over ti år har jeg været hans hustru, ligesom han var min ægtefælle foran Gud, der havde skabt os for hinanden. Men så forstod jeg, at han holdt mindre af mig. Han var stadig god og venlig imod mig, men jeg var ikke længere det for ham, som jeg tidligere havde været. Det var forbi! Å, hvor jeg græd! … Hvad livet er for et usselt mummespil! … Der er intet, som varer ved … Så kom vi hertil, og jeg så ham aldrig mere, han kom aldrig … Han lovede det i alle sine breve! … Jeg ventede ham bestandig! … Men jeg så ham ikke mere! … Og nu er han død! … Men han holdt dog endnu af os, eftersom han tænkte på dig. Og jeg vil blive ved med at elske ham til mit sidste åndedræt, jeg vil aldrig fornægte ham, og jeg elsker dig, fordi du er hans søn, og jeg ville aldrig overfor dig kunne skamme mig over ham! Forstår du? Det ville jeg aldrig kunne! Hvis du vil have, at jeg skal blive, så må du gøre dig fortrolig med den tanke, at du er hans søn, du må finde dig i, at vi sommetider taler om ham, du må holde lidt af ham, og vi må tænke på ham, når vi ser på hinanden. Hvis du ikke vil det, eller hvis du ikke kan, så farvel, Jean, så er det umuligt, at vi nu bliver sammen! Jeg vil gøre, hvad du bestemmer."

Jean svarede i en blid tone:

"Bliv, mor."

Hun trykkede ham i sine arme og gav sig atter til at græde, så fortsatte hun med sin kind imod hans:

"Ja, men Pierre? Hvad skal det blive til med ham og os?"

Jean mumlede:

"Vi finder nok på råd. Du kan ikke blive ved at leve sammen med ham."

Tanken om den ældste søn fik hende til at krympe sig i angst:

"Nej, det kan jeg ikke mere, nej! nej!"

Og hun kastede sig ind til Jean og udbrød i sin sjæls nød:

"Frels mig fra ham, hører du, mit barn, frels mig, gør et eller andet … jeg ved ikke, hvad det skulle være … men du må finde på noget … frels mig!"

"Ja, mor, jeg skal nok klare det."

"Men det skal være straks … nu, lige med det samme … forlad mig ikke! Jeg er så bange for ham … så bange!"

"Ja, jeg skal nok finde en udvej, det lover jeg dig."

"Å, men hurtigt, hurtigt! Du kan ikke forstå, hvad der foregår i mig, når jeg ser ham."

Og ganske sagte hviskede hun ham ind i øret:

"Behold mig her, hos dig."

Han tøvede, tænkte sig lidt om og forstod med sit sunde omdømme faren ved dette forslag.

Men han måtte tale længe med hende, diskutere og med klare fornuftgrunde bekæmpe hendes forvirring og angst.

"Blot i aften," sagde hun, "blot i aften. Du kan i morgen sige til Roland, at jeg var blevet dårlig."

"Det kan ikke lade sig gøre, da Pierre jo er kommet hjem. Nu må du virkelig tage mod til dig. Jeg skal nok ordne det alt sammen, det lover jeg dig, allerede i morgen skal det blive gjort. Klokken ni kommer jeg hjem til dig. Tag nu din hat på, så skal jeg følge dig."

"Jeg skal gøre alt, hvad du vil," sagde hun med barnlig, frygtsom og taknemmelig underkastelse.

Hun prøvede på at rejse sig, men rystelsen havde været for stærk, og hun kunne endnu ikke stå på sine ben.

Han gav hende lidt sukkervand, lod hende lugte til lidt lavendelsalt og badede hendes tindinger med eddike.

Hun lod ham gøre alt, hvad han ville, hun følte sig sønderknust og lettet som efter en forløsning.

Endelig blev hun i stand til at gå og tog hans arm. Klokken slog tre, da de gik forbi rådhuset.

Da de var kommet til hendes gadedør, kyssede han hende og sagde:

"God nat, mor, vær nu ved godt mod!"

Hun listede sig ængsteligt op ad den stille trappe og ind i sovekammeret, klædte sig hurtigt af og lod sig i samme stemning som i gamle dage, da det brødefulde forhold endnu bestod, glide ned ved siden af den snorkende Roland.

Kun Pierre, som var den eneste i hele huset, der ikke sov, havde hørt hende komme tilbage.

8

Da Jean atter var kommet hjem, lod han sig synke ned på en divan, for mens sorger og bekymringer gav broderen lyst til at løbe sin vej, til at flygte, virkede de på en helt anden måde på hans søvnige natur. Det var, ligesom om hans arme og ben var sønderbrudte, han følte sig så slap, at han ikke mere kunne gøre en bevægelse, ikke en gang havde kræfter til at gå ind i seng, slap på legeme og sjæl, knust og trøstesløs. Han var ikke således som Pierre blevet ramt i sin sønlige kærligheds renhed, i den hemmelige værdighed, som danner et hylster om alle stolte hjerter, men han var overvældet af et skæbnens slag, der på samme tid truede hans kæreste interesser.

Da hans sjæl endelig var blevet roligere og hans tanke ligesom et oppisket og gennemrodet vand atter var blevet klar, stillede han sig ansigt til ansigt med den situation, som var blevet afsløret for ham. Hvis han på en helt anden måde havde fået hemmeligheden ved sin fødsel at vide, så var han sikkert blevet oprørt og havde følt en dyb sorg, men efter striden med broderen, efter den voldsomme og brutale angivelse, der havde rystet hans nerver, og efter bevægelsen over moderens hjerteskærende skriftemål ejede han ikke længere den fornødne energi til at oprøres. Det stød, hans følsomhed havde fået, havde været så stærkt, at det uimodståeligt havde kuldkastet alle fordomme og alle den naturlige morals, hellige skrupler. Han var desuden ikke nogen kampens mand. Han holdt ikke af at kæmpe imod nogen og endnu mindre imod sig selv; han resignerede derfor. Og af instinktmæssig tilbøjelighed, af

medfødt kærlighed til ro og fred, gav han sig straks bekymret til at tænke på de forviklinger, som ville opstå omkring ham, og som også ville nå ham. Han følte, at de var uundgåelige og for at skyde dem til side bestemte han sig til at udfolde overmenneskelige anstrengelser i retning af energi og virksomhed. Lige straks, allerede i morgen, måtte vanskeligheden klares, for han havde i øjeblikket den bydende trang til at finde en umiddelbar løsning, som udgør én styrke hos alle svage mennesker, der ellers ikke i længere tid er i stand til at ville noget.

I sin egenskab af jurist var han i øvrigt vant til at udrede og studere alle indviklede situationer, alle de intime, vanskelige spørgsmål, der kan opstå i en familie, og han havde derfor straks øje for de nære følger, som kunne affødes af hans broders sjælstilstand. Mod sin vilje undersøgte han alle konsekvenserne fra et næsten professionelt synspunkt, som om han efter en moralsk katastrofe skulle ordne nogle klienters fremtidige forhold. Et fortsat samliv med Pierre blev umuligt, det var ganske afgjort. Han kunne nok med lethed undgå ham ved at holde sig hjemme hos sig selv, men det var endnu mere uantageligt, at moderen skulle blive ved at leve under tag sammen med den ældste søn.

Han grublede længe, ubevægelig mellem puderne, han fandt på udveje og forkastede dem igen uden at kunne træffe på nogen, der tilfredsstillede ham.

Men pludselig fo'r en tanke ham igennem hovedet: – de penge, han havde fået, kunne han som en hæderlig mand forsvare at beholde dem?

Han svarede først: "Nej!" og besluttede at give dem til de fattige. Det var hårdt, men det fik være. Han ville sælge sine møbler, arbejde som enhver anden, således som enhver begynder arbejder sig fremad. Denne mandige, men smertelige beslutning skærpede hans mod; han rejste sig og gik hen og støttede panden imod ruden. Han havde været fattig, han blev atter fattig, det døde han såmænd ikke af.

Han stirrede på gaslygten, der brændte lige overfor på den anden side af gaden. Men da en forsinket kvinde i det samme gik forbi på fortovet, kom han til at tænke på fru Rosémilly, og han fik lige i hjertet et af de stød, som en pludselig og grusom tanke bibringer én. Alle de fortvivlede følger, som hans beslutning ville drage efter sig, viste sig på én gang tydeligt for ham. Han måtte give afkald på at gifte sig med hende, give afkald på lykken, give afkald på alt. Kunne han handle således, nu da han havde forpligtet sig overfor hende? Hun havde taget ham, men hun vidste, at han var rig. Selv om han blev fattig, ville hun måske alligevel tage ham, men havde han ret til at forlange det af hende, til at pålægge hende dette offer? Var det ikke bedre, at han beholdt pengene som midler, der var ham betroet, og som han senere skulle give tilbage til de trængende?

Og i hans sjæl, hvori egenkærligheden skjulte sig bag hæderlighedens maske, kæmpede og stred alle disse mere eller mindre forklædte interesser. De første skrupler veg pladsen for snedige fornuftgrunde, dukkede atter op og udslettedes på ny.

Han gik tilbage til divanen og satte sig ned for at finde en afgørende grund, et altrammende påskud, der kunne gøre en ende på hans betænkeligheder og besejre hans medfødte redelighed. Allerede snese af gange havde han stillet sig selv

dette spørgsmål: "Når jeg nu er denne mands søn, når jeg ved det, og når jeg har accepteret det, er det så ikke naturligt, at jeg også tager imod arven efter ham?" Men denne bevisførelse kunne ikke hindre det "nej", som hans inderste samvittighed fremhviskede.

Pludselig tænkte han:

"Når jeg ikke er en søn af den, som jeg havde troet var min fader, så kan jeg ikke tage imod noget af ham, hverken så længe han lever eller når han er død. Det ville hverken være værdigt eller retfærdigt. Det ville være at bestjæle min broder."

Denne nye synsmåde lettede ham og beroligede hans samvittighed, og han gik atter tilbage til vinduet.

"Ja," sagde han til sig selv, "jeg må give afkald på min fædrenearv og helt og holdent overlade den til Pierre, da jeg ikke er et barn af hans fader. Det er retfærdigt. Men er det så ikke også retfærdigt, at jeg beholder min faders penge?"

Da han således havde erkendt, at han ikke havde ret til at nyde godt af Rolands formue og havde bestemt sig til ganske at give afkald på den, samtykkede han og fandt sig i at beholde Maréchals, for hvis han tilbageviste alle pengene, ville han komme til at stå som en ren tigger.

Da denne delikate sag således var ordnet, kom han tilbage til spørgsmålet om Pierres nærværelse i hjemmet. Hvorledes skulle man få ham bort? Han var lige ved i fortvivlelse at opgive muligheden for at finde en praktisk løsning, da den skingrende fløjten fra en damper, som sejlede ind i havnen, syntes at tilkaste ham et svar og indgive ham en idé.

Så strakte han sig helt påklædt på sin seng og sov lige til daggry.

Henimod klokken ni gik han ud for at forvisse sig om, at hans plan kunne gennemføres. Efter at have foretaget forskellige skridt og aflagt forskellige visitter gik han hjem til forældrene. Hans moder havde lukket sig inde i sovekammeret og ventede på ham.

"Hvis du ikke var kommet," sagde hun, "så havde jeg aldrig turdet gå nedenunder."

I det samme lød Rolands stemme, der skreg ude på trappen:

"Skal vi ingen mad have mere her i dette hus?"

Der var ingen, der svarede, og han hylede:

"Joséphine, for satan! Hvad bestiller De?"

Pigens røst lød op fra kælderens dybder:

"Her er jeg, herre, hvad skal jeg?"

"Hvor er min kone?"

"Fruen er ovenpå sammen med hr. Jean."

Han løftede hovedet og skrålede op i retning af den øverste etage:

"Louise!"

Fru Roland lukkede døren halvt op og svarede:

"Hvad er der, min ven?"

"Skal vi da for fanden ikke have noget mad?"

"Jo, jo, min ven, nu kommer vi."

Og hun gik ned, fulgt af Jean.

Da Roland fik øje på den unge mand, udbrød han:

"Nå, så der er du! Keder du dig allerede i dit nye hjem?"

"Nej, men jeg havde noget, jeg skulle tale med moder om nu til morgen."

Jean gik med fremstrakt hånd henimod den gamle, og da han følte hans faderlige håndtryk lukke sig over hans fingre, blev

han betaget af en underlig, uforudset og bevæget stemning, den samme stemning, hvori man siger et farvel uden håb om nogensinde at komme tilbage.

Fru Roland spurgte:

"Er Pierre ikke kommet ned?"

Hendes mand trak på skuldrene:

"Nej, men det kan også være det samme, han kommer altid for sent. Lad os bare begynde uden ham."

Hun vendte sig om imod Jean:

"Du skulle gå op og hente ham, min dreng, det krænker ham, når vi ikke venter på ham."

"Ja, mor, nu skal jeg gå."

Og den unge mand gik.

Han steg op ad trappen med den samme feberagtige beslutsomhed som en ængstelig mand, der skal ud at slås.

Da han bankede på døren, svarede Pierre:

"Kom ind."

Han gik ind.

Den anden sad og skrev, bøjet over bordet.

"God morgen," sagde Jean.

Pierre rejste sig:

"God morgen."

Og de trykkede hinandens hænder, som om der slet intet var foregået.

"Kommer du ikke ned til te?"

"Jo ... jo ... jeg havde egentlig noget at gøre."

Den ældstes stemme skælvede, og han så spændt på den yngste som for at spørge ham, hvad han skulle gøre.

"De venter på dig."

"Så ... så ... er ... er mor dernede?"

"Ja, det var hende, som bad mig om at gå op og hente dig."

"Nå, ja, ... så kommer jeg."

Foran døren til spisestuen betænkte han sig på at gå først ind, men så åbnede han den med en rask beslutning og så faderen og moderen sidde lige overfor hinanden ved bordet.

Han gik først hen til hende og uden at se op og uden at sige et ord bøjede han sig ned over hende og rakte hende sin pande til kys, hvad han i den sidste tid havde vænnet sig til i stedet for som tidligere at kysse hende på begge kinder. Han gættede, at hun nærmede sin mund til ham, men han følte ikke hendes læber mod sin hud og efter dette skin af et kærtegn rettede han sig op med bankende hjerte.

Han spurgte sig selv:

"Hvad har de sagt til hinanden, da jeg var gået?"

Jean gentog kærligt "mor" og "kære mor", var opmærksom mod hende, sørgede for, at hun intet manglede og skænkede i for hende. Pierre forstod da, at de havde grædt sammen, men han kunne ikke gennemtrænge deres tanker! Troede Jean, at hans moder var brødefuld eller at hans broder var en skurk?

Og alle de forfærdelige bebrejdelser, han havde gjort sig selv over, at han havde sagt dette skrækkelige, stormede på ny ind på ham, sammensnørede hans strube, lukkede hans mund og hindrede ham i at spise og i at tale.

Han blev overvældet af en uudholdelig trang til at flygte, til at forlade dette hjem, der ikke mere var hans, og disse mennesker, som for fremtiden kun følte sig knyttet til ham ved betydningsløse bånd. Allerhelst ville han være gået med det samme, lige meget hvorhen, for han mærkede, at det var forbi,

at han ikke mere kunne leve sammen med dem, at han bestandig, imod sin vilje, ville blive ved med at pine dem, om ikke andet så ved sin blotte nærværelse, og at de uophørligt ville få ham til at lide de mest uudholdelige kvaler.

Jean talte; han passiarede med Roland, men Pierre forstod intet og hørte ikke, hvad der blev sagt. Pludselig var det dog, som om han i broderens stemme mærkede en bestemt hensigt, og han gav sig til at lytte for at fange meningen af hans ord.

Jean sagde:

"Det lader til, at det bliver det smukkeste skib i hele selskabet. De snakker noget om seks tusinde fem hundrede tons. Det skal ud på sin første rejse næste måned."

Roland blev forbavset:

"Allerede! Jeg troede ikke, at det ville blive færdigt til at gå til søs i sommer."

"Jo, tværtimod; arbejdet er af al magt blevet fremskyndet, for at det kunne gøre sin første rejse inden efteråret. Jeg var i morges oppe på selskabets kontor og talte med en af de ledende mænd."

"Så … med hvem af dem?"

"Med Marchand, en speciel ven af formanden for bestyrelsesrådet."

"Kender du ham? Det vidste jeg ikke."

"Jo, jeg gør. Jeg havde netop en lille tjeneste at bede ham om."

"Å, kan du så ikke skaffe mig tilladelse til at komme ombord og se *Lothringen*, så snart den kommer ind i havnen?"

"Det kan jeg meget nemt!"

Jean syntes at tøve, som om han ledte efter ord eller søgte en overgang, han havde ondt ved at finde. Omsider fortsatte han:

"I og for sig er det et meget rart liv, man fører ombord på disse store oceandampere. Halvdelen af tiden er man i land i de to prægtige byer, Havre og New York og den øvrige del undervejs sammen med elskværdige mennesker. Man kan tilmed blandt passagererne skaffe sig bekendtskaber, som er yderst behagelige og senere hen i livet kan blive nyttige, ja, meget nyttige. Tænk dig, at kaptajnen, når han forstår at spare på kullene, kan nå op til fem og tyve tusinde francs om året om ikke mere ..."

Roland fremstødte et: "Det var satans!", efterfulgt af en fløjten, der vidnede om en dyb respekt både for summen og for kaptajnen.

Jean vedblev:

"Proviantmesteren kan skaffe sig en indtægt på ti tusinde og lægen ombord har en gage på fem tusinde med kost, lys, varme, opvartning osv. alt frit. Det vil sige, at det svarer til ti tusinde – det er dog ganske anstændigt."

Pierre, som havde løftet øjnene fra sin tallerken, mødte broderens blik og forstod ham.

Efter en kort betænkning spurgte han:

"Er det meget vanskeligt at opnå stillingen som læge ombord på sådan en atlanterhavsdamper?"

"Ja og nej. Det afhænger alt sammen af omstændighederne og af den protektion, man har."

Der blev en længere pause, så tog doktoren atter ordet:

"Er det næste måned, *Lothringen* skal afsted?"

"Ja, den syvende."

Så tav de.

Pierre overvejede. Ja, det ville ganske vist være en løsning, hvis han kunne komme med som læge der ombord. Senere kunne han se tiden an og måske atter forlade skibet. I mellemtiden tjente han, hvad han behøvede til livets ophold, uden at være nødt til at bede familien om noget. Den foregående dag havde han måtte sælge sit ur, for han kunne ikke længere bekvemme sig til at strække hånden ud imod moderen. Men derudover havde han absolut ingen hjælpekilder, han så ingen udvej til at spise andet brød end brødet i det hjem, der var blevet ham ubeboeligt, og til at sove i en anden seng under et andet tag.

Endelig sagde han, en lille smule tøvende:

"Hvis det kunne lade sig gøre, så havde jeg egentlig nok lyst til at tage med."

Jean spurgte:

"Hvorfor skulle det ikke kunne lade sig gøre?"

"Fordi jeg ikke kender en sjæl i hele selskabet."

Roland var blevet aldeles forbløffet:

"Og alle dine smukke planer om at skaffe dig en fremtid her i Havre, hvad bliver der af dem?"

Pierre mumlede:

"Der gives øjeblikke, hvor man må vide at ofre alt og give afkald på de bedste forhåbninger. Det er desuden kun en begyndelse, et middel til at samle mig nogle tusinde francs for bagefter at kunne nedsætte mig."

Roland blev straks overbevist:

"Ja, det er sandt. I løbet af to år kan du lægge seks eller syv tusinde til side, og dem kan du komme langt med, hvis de bliver rigtig anvendt. Hvad mener du, Louise?"

Med lav, næsten uhørlig stemme svarede hun:

"Jeg synes, at Pierre har ret."

Roland udbrød:

"Jeg kan jo tale med Poulin om det, ham kender jeg rigtig godt! Han er dommer ved Handelsretten og har en del at gøre med selskabets affærer. Så er der også Lenient, du ved, rhederen, som er en god ven af en af direktørerne."

Jean spurgte sin broder:

"Vil du have, at jeg endnu i dag skal føle mig for hos Marchand?"

"Ja, det ville være rart."

Pierre grundede nogle øjeblikke, så fortsatte han:

"Det bedste middel ville dog måske være at skrive til mine professorer, der satte stor pris på mig. Det er ofte temmelig middelmådige størrelser, som bliver ansat på de både. Et par varme breve fra professorerne Mas-Roussel, Rémusot, Flache og Borriquel ville straks på timen stille min ansøgning højt over alle de andres med deres mere eller mindre tvivlsomme anbefalinger. Du kan jo sagtens få din ven Marchand til at fremlægge brevene for bestyrelsesrådet."

Jean gav ubetinget sit bifald til kende:

"Ja, det var en udmærket idé, en glimrende idé!"

Og han smilede. Han følte sig beroliget, næsten tilfreds; desuden var han ude af stand til at være i dårligt humør længe ad gangen.

"Men du skulle skrive til dem endnu i dag," sagde han.

"Ja, det vil jeg også. Undskyld, at jeg rejser mig, jeg vil skrive lige med det samme. Jeg vil helst være fri for kaffe, jeg er alt for nervøs."

Han rejste sig og gik.

Jean vendte sig om mod sin moder:

"Hvad har du for, mor?"

"Jeg? – Det ved jeg ikke … ingenting."

"Vil du gå med hen til fru Rosémilly?"

"Ja … ja … med største glæde."

"Du ved nok … jeg må absolut derhen i dag."

"Ja … ja … det er sandt."

"Hvorfor skal du absolut hen til hende?" spurgte Roland, som i øvrigt var vant til aldrig at forstå, hvad der blev talt om i hans nærværelse.

"Fordi jeg har lovet hende det."

"Nå, sådan … ja, det er en anden sag."

Han gav sig til at stoppe sin pibe, mens moderen og sønnen gik op ad trappen for at hente deres hatte.

Da de var kommet ud på gaden, spurgte Jean:

"Vil du ikke have min arm, mor?"

Han bød hende ellers aldrig armen, de plejede blot at gå ved siden af hinanden. Hun tog den og støttede sig til ham.

De gik lidt uden at tale sammen, så sagde han:

"Der ser du, Pierre var straks villig til at rejse bort."

Hun mumlede:

"Stakkels dreng!"

"Hvorfor kalder du ham "stakkels dreng"? Han får det jo rigtig godt ombord i *Lothringen*."

"Ja … det ved jeg nok, men jeg tænker på så meget."

Hun grublede længe med bøjet hoved, mens hun instinktmæssigt holdt trit med sønnen. Så sagde hun i det

ejendommelige tonefald, man pludselig afslutter en lang, hemmelig tankerække med:

"Hvor livet er stygt! Når man endelig en gang træffer på noget lykkeligt, så er det en brøde at give sig hen til det og senere får man lov til at betale det dyrt."

Han sagde, meget sagte:

"Tal ikke om det, mor."

"Hvorledes skulle jeg kunne lade være? Jeg tænker jo på det hele tiden."

"Du må prøve på at glemme det."

Hun tav atter lidt, så sagde hun i inderlig fortrydelse:

"Å, hvor jeg kunne have været lykkelig, hvis jeg var blevet gift med en anden mand!"

Hun var pludselig blevet optændt af raseri imod Roland og kastede hele ansvaret for sin brøde og sin ulykke på hans grimhed, hans dumhed, hans kejtethed, hans åndelige træghed og hans hele tarvelige fremtræden. Der lå ulykken, det var denne mands simpelhed, der var skyld i, at hun havde bedraget ham, gjort den ene af sine sønner fortvivlet og for den anden måttet aflægge det smerteligste skriftemål, som nogensinde har fået en moders hjerte til at bløde.

Hun mumlede:

"Det er skrækkeligt for en ung pige at blive gift med en sådan mand."

Jean svarede ikke. Han tænkte på ham, som han lige til nu havde troet var hans fader; det var måske den tågede fornemmelse, han i længere tid havde haft om faderens middelmådighed, broderens stadige ironi, andres overlegne ligegyldighed og selv den foragt, pigen viste for sin herre, der

havde forberedt hans sjæl til moderens forfærdelige tilståelse. Det kostede ham mindre at vide sig en andens søn, og hvis han ovenpå den store rystelse dagen forud ikke havde følt det tilbageslag af oprør, harme og forargelse, som hans moder havde frygtet, så var det sikkert, fordi han allerede i lang tid ubevidst havde lidt under at være et barn af denne godmodige, men plumpe tyksak.

De var kommet til fru Rosémillys hus.

Hun boede i Rue Sainte-Adresse på anden sal i en stor ejendom, der tilhørte hende selv. Fra hendes vinduer var der udsigt over hele havnen og rheden.

Da fru Rosémilly fik øje på fru Roland, der trådte først ind, løb hun hende i møde og omfavnede hende i stedet for at række hende sine hænder, for hun gættede straks grunden til hendes besøg.

Møblementet i dagligstuen var betrukket med presset fløjl, men gemt under et beskyttende overtræk. På væggene, der var tapetseret med blomstret tapet, hang fire skilderier, som hendes første mand, kaptajnen, havde købt. På det første sås en fiskers kone, der stod oppe på en bakke og viftede med et lommetørklæde ud imod horisonten, hvor et sejlskib med manden ombord var lige ved at forsvinde. På det andet lå den samme kvinde på knæ på den samme bakke og vred sine hænder, mens hun stirrede op imod himlen, som gennemkrydsedes af lyn over et hav med nogle usandsynligt høje bølger, hvori mandens skib var nær ved at gå under.

De to andre billeder forestillede to lignende scener, men hentet fra en højere samfundsklasse.

En ung, lyshåret kvinde står lænet til rælingen af en stor udvandrerbåd, der er i færd med at sejle bort. Med tårefyldte blikke skuer hun længselsfuldt tilbage mod den allerede fjerne kyst.

Hvem har hun ladet blive tilbage der?

På det sidste billede sidder den samme kvinde i en lænestol foran et åbent vindue, hvorigennem der er udsigt ud over havet. Hun er besvimet og et brev er faldet fra hendes skød ned på tæppet.

Han er altså død – hvor sørgeligt!

De besøgende blev i almindelighed rørte og bevægede over den vemodige godtkøbsstemning i disse let gennemsigtige og poetiske emner. Man forstod dem lige straks, der behøvedes ingen forklaring, ingen anstrengelse, og man beklagede de to stakkels kvinder, skønt man ikke rigtig var på det rene med, hvilken sorg, det var, der havde ramt den mere elegante af dem. Men denne tvivl gav kun drømmene yderligere fart. Hun havde måttet miste sin forlovede! Lige så snart man kom ind i stuen, blev éns øje uimodståeligt tiltrukket og holdt fast som i en fortryllelse af disse fire billeder. Selv om det løsrev sig fra dem, måtte det stadig vandre tilbage igen og på ny betragte de to kvinder, der lignede hinanden som to søstre. Både fra billederne selv, der var klare, sirlige, slikkede og sødladne som en modetegning, og fra de skinnende rammer spredte der sig ud over stuen et indtryk af renlighed og korrekthed, der yderligere understregedes af den øvrige del af møblementet.

Stolene stod i ubrydelig orden, nogle af dem op ad væggene og andre ordnet omkring midterbordet. De hvide, ulastelige gardiner hang i så lige og regelmæssige folder, at man

uvilkårligt følte lyst til at krølle dem en lille smule, og aldrig fandtes der så meget som et støvgran på glaskuplen, hvorunder det forgyldte taffelur i empirestil i en globus, båret af en knælende Atlas, lignede en stuemelon, som var i færd med at modnes.

Idet de to damer satte sig, rykkede de stolene lidt bort fra deres vante plads.

"Har De ikke været ude i dag?" spurgte fru Roland.

"Nej, jeg må indrømme, at jeg var lidt træt."

Og som for at takke Jean og hans moder for fisketuren gav hun sig til at tale om, hvor godt hun havde moret sig.

"Ved De hvad," sagde hun, "jeg har allerede spist mine rejer nu til morgen. De var glimrende. Hvis de har lyst, så synes jeg, at vi skulle gøre den tur om igen en anden gang ..."

Den unge mand afbrød hende:

"Førend vi gør turen om, må vi da først have den færdig."

"Hvad mener De? Den er da færdig?"

"Å, nej, frue, jeg for mit vedkommende har i skærene ved Saint-Jouin fundet en fangst, som jeg gerne først vil have sikkert hjem."

Hun smilede skalkagtigt:

"Har De? Hvad kan det være? Hvad er det, De har fundet?"

"Det er en kvinde! Og mor og jeg er netop kommet for at spørge Dem, om hun ikke i dag har skiftet mening."

Hun smilede atter:

"Nej, jeg skifter aldrig mening."

Denne gang var det ham, der rakte hende hånden, og med en hurtig og besluttet bevægelse lagde hun sin i den.

Han spurgte:

"Så snart som muligt, ikke sandt?"

"Når De vil."

"Om seks uger?"

"Det har jeg ingen mening om. Hvad synes min fremtidige svigermoder?"

Fru Roland svarede med et lidt vemodigt smil:

"Å, jeg synes slet ingenting. Jeg takker Dem bare, fordi De vil have Jean, for jeg er vis på, at De vil gøre ham meget lykkelig."

"Jeg skal gøre, hvad der står i min magt, mor."

For første gang lidt rørt rejste fru Rosémilly sig, slog begge armene om fru Roland og kyssede hende længe og kærligt som et barn. Under dette nye kærtegn svulmede den stakkels kvindes syge hjerte i en mægtig betagelse. Hun ville ikke have kunnet sige, hvad hun følte. Det var på samme tid sørgeligt og lykkeligt. Hun havde mistet en søn, en voksen søn og nu fik hun i stedet en datter, en voksen datter.

Da de igen sad lige overfor hinanden på deres stole, tog de hinandens hænder og blev ved med at se smilende på hinanden, som om de næsten helt havde glemt Jean.

Så gav de sig til at tale om en hel masse ting, der skulle tænkes på og ordnes i anledning af brylluppet; da alt var bestemt og bragt i orden kom fru Rosémilly på én gang i tanker om en lille biomstændighed og spurgte:

"De har vel talt med hr. Roland om det?"

Den samme rødme dækkede pludselig både moderens og sønnens kinder. Det var moderen, der svarede:

"Å, nej, det er ganske overflødigt."

Hun betænkte sig lidt, men da hun følte, at en forklaring var nødvendig, tilføjede hun:

"Vi plejer altid at indrette alt uden at spørge ham. Det er tidsnok, at han får det at vide, når det hele er bestemt."

Fru Rosémilly blev på ingen måde overrasket, hun smilede og fandt det ganske naturligt, at den skikkelige mand havde så lidt at sige.

Da fru Roland atter stod nede på gaden sammen med sin søn, sagde hun:

"Skal vi ikke gå hjem hos dig? Jeg ville gerne hvile mig lidt."

Hun følte sig uden ly, uden tilflugtssted, for hun havde en rædsel for at komme hjem.

De gik op til Jean.

Så snart hun hørte døren blive lukket efter sig, udstødte hun et dybt suk, som om hun nu var kommet i sikkerhed; så, i stedet for at hvile sig, som hun havde sagt, gik hun hen og lukkede skabene op og gav sig til at tælle linnedet, lommetørklæderne og sokkerne efter. Hun lavede om på den orden, hvori det lå, for at finde et mere harmonisk arrangement, der endnu mere tiltalte hendes husmoderblik, og da alt var lagt til rette, håndklæderne i stabler, underbenklæder og skjorter hver på sin hylde og alt linnedet delt i tre dele, kroplinnedet, sengetøjet og dækketøjet, gik hun nogle skridt tilbage for at betragte sit værk og sagde:

"Jean, kom en gang herhen, skal du se, hvor det ser pænt ud."

Han rejste sig og beundrede det for at glæde hende.

Da han atter havde sat sig, listede hun sig pludselig bagfra hen til hans lænestol, og idet hun lagde sin højre arm om hans hals og kyssede ham på panden, lagde hun på kaminhylden en lille i hvidt papir indsvøbt genstand, som hun havde i den anden hånd.

Han spurgte:

"Hvad er det?"

Da hun ikke svarede, forstod han, hvad det var, og genkendte også formen af rammen.

"Giv mig det," sagde han.

Men hun lod, som om hun intet havde hørt, og vendte tilbage til sine skabe. Han rejste sig, tog hurtigt den smertelige relikvie, gik ind i sit arbejdsværelse og låsede den inde i skrivebordsskuffen.

Hun tørrede med spidsen af sine fingre en tåre bort fra sine øjne og sagde med en lidt rystende stemme:

"Jeg vil gå ud for at se efter, hvorledes din pige holder sit køkken. Da hun er ude i øjeblikket, er det bedst, jeg benytter lejligheden til at undersøge det alt sammen."

9

De anbefalingsskrivelser, som professorerne Mas-Roussel, Rémusot, Flache og Borriquel i de mest smigrende udtryk havde affattet for deres elev, dr. Pierre Roland, var af Marchand blevet forelagt bestyrelsesrådet for det transatlantiske dampskibsselskab og ansøgningen var yderligere blevet støttet af Poulin, dommer ved Handelsretten, den store rheder, Lenient, og Marival, tilforordnet hos mairen i Havre og en særlig god ven af kaptajn Beausire.

Tilfældigvis var der endnu ikke antaget nogen læge ombord i *Lothringen* og Pierre var derfor så heldig næsten straks at blive udnævnt.

Brevet, hvori han fik underretningen om sin udnævnelse, blev af pigen, Joséphine bragt ham en morgen, da han var i færd med at vaske sig.

Hans første indtryk var det samme som en dødsdømts, der får meddelelse om, at hans straf er blevet formildet. Det var, ligesom om hans lidelser straks blev lidt lindret ved tanken om afrejsen og det rolige liv ombord, vugget af det stadigt skvulpende, stadigt strømmende, stadigt flygtende vand.

Han levede nu i hjemmet som en tavs og tilbageholden fremmed. Lige siden den aften, da han overfor broderen havde ladet den skændige hemmelighed, som han havde opdaget, undslippe sig, havde han følt, at han havde brudt de sidste bånd mellem sig og sine. Han pintes uophørlig af samvittighedsnag over at have sagt det til Jean. Han kaldte sig selv ond, ufin, afskyelig, men alligevel var han lettet over at have talt.

Han mødte aldrig mere hverken sin moders eller sin broders blik. Deres øjne havde fået en overraskende bevægelighed og udfoldede den samme snedighed som fjender, der er angst for at krydses.

Han blev ved at spørge sig selv:

"Hvad har hun kunnet sige til Jean? Har hun tilstået eller har hun nægtet? Hvad tror min broder? Hvad tænker han om hende og hvad tænker han om mig?"

Han kunne ikke gætte sig til det og var rasende over det. Han talte i øvrigt næsten slet ikke mere til dem, undtagen når Roland var til stede, for at undgå deres spørgsmål.

Da han havde fået brevet, der forkyndte ham hans antagelse, viste han det endnu samme dag til familien. Faderen, som var mest tilbøjelig til at glæde sig over alt, klappede i hænderne. Jean svarede i en alvorlig tone, men inderst inde umådelig tilfreds:

"Jeg lykønsker dig af mit ganske hjerte, for jeg ved, at du havde mange konkurrenter. Det er sikkert brevene fra dine professorer, som du kan takke for det."

Hans moder bøjede hovedet og mumlede:

"Jeg er også meget glad over, at det er lykkedes dig."

Efter frokost gik han hen på selskabets kontor for at skaffe sig en hel mængde oplysninger. Han spurgte om navnet på lægen ombord i *Picardiet*, der skulle sejle næste morgen, for hos ham at få besked om alle enkelthederne ved det nye liv og om de særlige ejendommeligheder, han måtte være forberedt på.

Doktor Pirette var allerede på skibet og Pierre gik derfor ombord og blev i en lille kahyt modtaget af en ung, lysskægget

herre, der mindede stærkt om Jean. De passiarede længe sammen.

Nede fra det vældige fartøjs rungende dybder lød en vedholdende og forvirret larm, hvori faldet af varerne, der blev stablet sammen i lasten, blandede sig med skridt, stemmer, bevægelsen af kranerne, som indladede kasserne, bådsmændenes fløjter og larmen af jernkæder, der af dampens pustende ånde, som fik hele det store skibs skrog til at sitre, blev slæbt afsted eller rullet om bradspillene.

Men da Pierre havde sagt farvel til sin kollega og atter befandt sig på landjorden, blev han pludselig betaget af et nyt tungsind, der sænkede sig over ham og svøbte sig om ham ligesom de tåger, der kommer ilende frem over havet og i deres vigende skød bærer med sig noget hemmelighedsfuldt og urent som et forpestet åndedræt fra fjerne, usunde lande.

Selv i de timer, hvor han havde gennemgået de største lidelser, havde han aldrig på denne måde følt sig nedsænket i et sådant dyb af elendighed. Det var, fordi det sidste bånd var blevet skåret over; han havde intet mere at holde sig til. Selv da han havde revet alle følelsesrødder ud af sit hjerte, havde han ikke mærket denne dødsangst, denne fornemmelse af at være en herreløs hund, som nu pludselig havde bemægtiget sig ham.

Det var ikke længere en stikkende, åndelig smerte, det var en panik som hos et dyr uden tilflugtssted, en materiel angst som hos en vagabond, der ikke mere har noget tag over hovedet og overvældes af storm og uvejr, alle tilværelsens brutale magter. Da han satte foden på dette skib, da han var trådt ind i denne kahyt, der vuggedes på bølgerne, havde det legemlige menneske i ham, manden, som altid havde sovet i en seng, der

stod rolig og fast, gjort oprør imod alle de kommende dages utryghed. Indtil nu havde dette legeme følt sig beskyttet af den solide mur, som stod plantet fast i jorden, og af visheden om en hvile på det samme sted under et tag, der kunne modstå blæsten. Nu skulle alt det, som man holder af at trodse, når man sidder lunt inden vægge, blive en fare, en stadig, vedvarende lidelse.

Han skulle ikke mere føle det faste land under sine fødder, men havet, havet, der ruller, brummer og opsluger. Ikke mere have plads omkring sig til at spadsere, løbe, finde nye veje, men kun nogle meter planker til som en dødsdømt at kunne gå frem og tilbage midt imellem andre fanger.

Ingen træer mere, ingen haver, ingen gader, ingen huse, intet andet end vand og skyer. Og bestandig skulle han føle skibet bevæge sig under sine fødder. Når det var uvejr, måtte han støtte sig til skillevæggene, klynge sig til dørene og klamre sig til kanten af den smalle køje for ikke at rulle ud på gulvet. Og når det var stille, ville han høre skruens snorkende rysten og føle båden, der bar ham, glide afsted i en fortsat, regelmæssig, nervepirrende flugt.

Og han var blevet dømt til dette tvungne vagabondliv, bare fordi hans moder havde givet sig hen til en mands kærtegn!

Han blev ved at gå lige frem, næsten svimmel af den trøstesløse melankoli, der griber folk, som står i begreb med at udvandre.

Han følte ikke mere i sit hjerte den tidligere hovne foragt og det overlegne had for de ubekendte, der gik forbi ham, men en bedrøvet lyst til at tale til dem, til at fortælle dem, at han skulle forlade Frankrig, og blive hørt på og trøstet. Inderst inde følte

han sig som en fattig, der skammer sig, men er nødt til at række hånden ud, han længtes på samme tid stærkt og ængsteligt efter at træffe én, som ville lide ved hans afrejse.

Han tænkte på Marowsko. Den gamle polak var den eneste, der holdt nok af ham til virkelig at føle nogen sorg ved at skilles fra ham, og han bestemte sig straks til at gå hen til ham.

Da han trådte ind i butikken, fo'r en let skælven igennem apotekeren, som var i færd med at støde noget til pulver i en gammel marmormorter, men som straks forlod sit arbejde.

"Man ser aldrig mere noget til Dem?" sagde han.

Den unge mand forklarede, at han havde været nødt til at foretage en del vigtige skridt, uden at han dog afslørede grundene til dem. Så satte han sig og spurgte:

"Nå hvorledes går det med forretningerne?"

Det gik slet ikke med forretningerne. Konkurrencen var forfærdelig og de syge sjældne og fattige i dette arbejderkvarter. Der kunne kun sælges den allerbilligste medicin og lægerne foreskrev ikke her de mere sjældne og sammensatte midler, man kan tjene indtil fem hundrede procent på.

Den stakkels mand sluttede:

"Hvis det bliver ved tre måneder til på samme måde, så bliver jeg nødt til at lukke butikken. Hvis jeg ikke stolede på Dem, min gode doktor, så havde jeg for længst givet mig til at være skopudser."

Pierre følte sit hjerte snøres sammen og han bestemte sig til straks at føre slaget, da det dog alligevel skulle falde:

"Å, jeg ... jeg ... jeg kan ikke længere være nogen hjælp for Dem. Jeg forlader Havre i begyndelsen af næste måned."

Marowsko tog sine briller af, så stærk var hans bevægelse:

"De ... De ... hvad er det, De siger?"

"Jeg siger, at jeg rejser min vej, min stakkels ven."

Den gamle stod som lamslået, det var hans sidste håb, der styrtede sammen. Og pludselig følte han sig oprørt imod denne mand, som han havde fulgt, som han holdt af, som han havde haft tillid til, og som nu således forlod ham.

Han stammede:

"Vil De ... vil De virkelig også forråde mig?"

Pierre følte sig så rørt, at han havde lyst til at omfavne ham:

"Jeg forråder Dem ikke. Jeg har blot ikke kunnet finde noget at bestille her og derfor tager jeg som læge ombord på en atlanterhavsdamper."

"Å, hr. Pierre, De havde så sikkert lovet mig, at De ville hjælpe mig til mit udkomme!"

"Ja, men hvad skal jeg gøre? Jeg må jo først selv leve. Jeg ejer ikke en rød øre."

Marowsko gentog:

"Det er stygt af Dem, meget stygt, hvad De der gør. Så er der ikke andet tilbage for mig, end at lægge mig til at dø af sult. Når man først er kommet i min alder, så er det forbi. Det er stygt af Dem; De forlader en fattig gammel mand, som havde stolet på Dem og fulgt med Dem, det er stygt.".

Pierre ville forklare, protestere, give sine grunde, bevise, at han ikke havde kunnet handle anderledes, men polakken hørte ikke efter, han var oprørt over at blive ladet i stikken og han endte med at sige, idet han formodentlig hentydede til nogle politiske begivenheder:

"Franskmændene holder heller aldrig deres løfter."

Pierre rejste sig; nu var han blevet krænket, og i en lidt hovmodig tone sagde han:

"De er uretfærdig, Marowsko. Der skal vægtige grunde til at tage en beslutning som den, jeg har taget, og det burde De forstå. Farvel. Jeg håber, at jeg næste gang finder Dem mere fornuftig."

Og han gik.

"Det lader til," tænkte han, "at ikke én vil savne mig for min egen skyld."

Hans tanker ledte, de vandrede rundt til alle dem, han havde kendt, og til sidst standsede han blandt de ansigter, der gled forbi i hans erindring, ved opvartningspigen, som havde været den første, der havde fået ham til at mistænke moderen.

Han betænkte sig lidt, for instinktmæssigt var han blevet ved med at bære nag til hende, men pludselig bestemte han sig, idet han tænkte:

"Hun havde jo forresten ret."

Og han drejede om i retning af hendes gade.

Tilfældigvis var caféen fuld af mennesker og fuld af tobaksrøg. Gæsterne, borgere og arbejdere, for det var helligdag, kaldte, skreg, råbte, og værten selv måtte hjælpe med at servere; han løb fra bord til bord og erstattede de tomme glas med nye, fyldt med skummende øl.

Da Pierre havde fundet en plads ikke langt fra disken, satte han sig stille ned og ventede i det håb, at ingen skulle få øje på ham og genkende ham.

Men med en koket vrikken i hofterne løb hun frem og tilbage foran ham uden at skænke ham et øjekast.

Omsider bankede han med en sølvmønt i bordet. Hun kom farende:

"Herren ønsker?"

Hun så ikke på ham, hendes tanker var helt optaget af at regne ud hvor mange glas øl, hun havde serveret.

"Er det på den måde," spurgte han, "at man siger goddag til sine venner?"

Hun fæstede sine øjne på ham og svarede i en travl tone:

"Å, er det Dem? Har De det godt? Jeg har ikke tid i dag. De vil vel have et glas øl?"

"Ja, tak."

Da hun kom med det, fortsatte han:

"Jeg er kommet for at sige farvel til dig, jeg skal rejse."

Hun svarede ligegyldig:

"Så? Hvor skal De hen?"

"Til Amerika."

"Nå, det skal være sådan et smukt land."

Ikke et ord mere. Det var virkelig også meningsløst at ville snakke med hende på sådan en dag, når der var så mange mennesker i caféen.

Pierre rejste sig og gik ned ad havnen til. Da han kom til molen, så han *Perlen* komme ind med hans fader og kaptajn Beausire. Papagris roede og de to herrer sad i bagstavnen og røg deres pibe med et udtryk af lykkeligt velvære. Doktoren tænkte, idet han så dem glide forbi:

"Salige er de fattige i ånden!"

Og han satte sig på en af molens bænke for at prøve på at synke hen i en sløv døsighed.

Da han kom hjem til middag, sagde hans moder uden at turde se op på ham:

"Du skal jo have en masse ting til din rejse og jeg ved ikke rigtig besked. Jeg har allerede bestilt dit linned og jeg har talt med skrædderen, men er der ikke noget andet, du trænger til? Noget, jeg ikke kender til?"

Han åbnede munden for at sige: "Tak, jeg behøver ingenting," men så faldt det ham ind, at han i det mindste måtte finde sig i at blive anstændigt udstyret, og han svarede derfor i en rolig tone:

"Det ved jeg endnu ikke, jeg skal forhøre mig på kontoret."

Han forhørte sig og fik udleveret en liste over de ting, som var uundværlige. Da han gav den til moderen, så hun for første gang i lang tid op på ham og i hendes øjne lå der det samme ydmyge, blide, bedrøvede og bønfaldende udtryk som hos en hund, der har fået prygl og beder om tilgivelse.

Den første oktober kom *Lothringen* fra Saint-Nazaire og lagde ind i havnen for den syvende i samme måned at afgå til New York, og Pierre tog den lille flydende kahyt, hvori hans liv fremtidig skulle holdes fangent, i besiddelse.

Da han den næste morgen gik ud, mødte han på trappen moderen, der med en næppe hørlig stemme mumlede:

"Skal jeg ikke hjælpe dig med at indrette dig ombord?"

"Nej, tak, det er allerede i orden."

Hun hviskede:

"Jeg ville så gerne se din kahyt."

"Det er ikke umagen værd, den er meget grim og meget lille."

Han gik videre og lod hende blive stående. Hun var blevet gusten i ansigtet og måtte støtte sig til væggen for ikke at falde.

Roland, der samme dag aflagde et besøg på *Lothringen*, kunne ved middagsbordet ikke blive træt af at rose det prægtige skib og ytrede sin forbavselse over, at hans kone ikke havde haft lyst til at se det, da hendes søn dog skulle med.

I de påfølgende dage så de ikke meget til Pierre, men når han var hjemme, var han nervøs, pirrelig og hård og syntes at ville snerte dem alle med sine brutale bemærkninger. Men dagen før sin afrejse var han pludselig forandret og meget mildere stemt. Da han kyssede sine forældre, inden han gik, for han skulle for første gang sove ombord, spurgte han:

"I kommer vel ud for at sige farvel til mig i morgen på skibet?"

Roland udbrød:

"Ja, naturligvis, naturligvis, ikke sandt, Louise?"

"Jo, det er en selvfølge," svarede hun ganske sagte.

Pierre fortsatte:

"Vi sejler klokken elleve præcis, så I må være der senest halv ti."

"Hør," udbrød faderen, "jeg får en idé! Når vi går fra dig, så skynder vi os ombord i *Perlen* og så sejler vi ud udenfor molerne for at se dig endnu en gang. Ikke sandt, Louise?"

"Ja, det var morsomt."

Roland vedblev:

"På den måde bliver vi ikke borte i den trængsel, der altid er på molen, når en af atlanterhavsdamperne skal afsted. Det er umuligt at få øje på den, man vil vinke farvel til. Hvad synes du om det?"

"Det synes jeg udmærket om, det er altså en aftale."

Og en time senere lå han ombord i sin lille køje, der var smal og lang som en ligkiste. Han blev liggende længe med åbne øjne og tænkte på alt, hvad der i de sidste to måneder var foregået i hans liv, og især i hans sjæl. Han havde selv lidt så meget og fået andre til at lide så meget, at hans angrebslystne og hævnsyge smerte var sløvet som en stump klinge. Han havde næsten ikke længere mod til at nære uvilje imod nogen som helst eller noget som helst i verden, og han lod sin harme drive bort med vandets skvulpen ligesom sin tilværelse. Han følte sig så træt af at kæmpe, så træt af at slå, så træt af at hade, så træt af alt, at han ikke kunne mere, men blot forsøgte at døve sit hjerte i glemsel, ligesom man døver sine tanker i søvnen. Rundt omkring sig hørte han de nye lyde fra skibe, svage, næsten umærkelige lyde i havnens stille nat, og i såret, der lige til nu havde pint ham så grusomt, følte han kun af og til de smertelige trækninger, som kan komme i et gammelt sår, der er i færd med at læges.

Han havde sovet dybt, da matrosernes larm vækkede ham. Det var dag, og morgentoget fra Paris havde bragt en mængde passagerer til kajen.

Han drev rundt på skibet midt imellem de mange travle og ængstelige mennesker, der ledte efter deres kahytter, kaldte på hinanden, spurgte og svarede hinanden i den påbegyndte rejses forfjamskelse. Efter at han havde sagt godmorgen til kaptajnen og trykket et par af officerernes hænder, gik han ned i spisesalonen, hvor nogle englændere allerede sad og sov i hjørnerne. Det store rum med sine hvide med guldlister indrammede marmorvægge forlængede sig i de mange spejle til et uendeligt perspektiv med lange borde, flankerede af to

uendelige rækker drejestole, betrukket med mørkerødt fløjl. Det var fuldstændig typen for den mægtige, flydende, kosmopolitiske hal, hvori kapitalister fra alle lande i fællesskab indtager deres måltider. Det var den samme ødsle luksus som i store hoteller, teatre og andre offentlige steder, den imponerende og banale luksus, som tilfredsstiller millionærøjne.

Doktoren ville lige til at gå over i den del af skibet, der var reserveret 2. klasses passagererne, da han kom i tanker om, at der aftenen forud var kommet en stor flok emigranter ombord, og han gik i stedet for ned på mellemdækket. En kvalmende lugt af fattige og snavsede mennesker, en stank af nøgne legemer, endnu mere ram end stanken af dyrs skind eller uld, slog ham i møde. I en slags lav og mørk kælder, der lignede en minegang, fik han øje på et hundrede mænd, kvinder og børn, som enten lå lagvis ovenpå hinanden eller kravlede i bunker om på gulvet. Han kunne ikke skelne ansigterne, men fik et ubestemmeligt indtryk af en samling elendige og fortvivlede mænd, som livet havde udslidt og udtømt, og som nu med en skindmager kone og forsultne børn drog over til et ukendt land, hvor de håbede, at de i det mindste ikke kom til at dø af sult.

Ved tanken om alt det arbejde, der var gået forud, om alt det spildte arbejde, om de unyttige anstrengelser, om den seje kamp, som hver dag forgæves var blevet taget op på ny, om al den energi, der var blevet bortødslet af disse usle stakler, som atter, uden at vide hvor, skulle begynde forfra på denne hæslige og elendige tilværelse, fik doktoren lyst til at råbe til dem:

"Men så smid jer dog hellere i vandet med samt jeres kvinder og jeres unger!"

Og hans hjerte snørede sig til den grad sammen af medlidenhed, at han måtte gå sin vej, for han kunne ikke længere udholde synet af dem.

Hans fader, hans moder, hans broder og fru Rosémilly ventede allerede på ham i hans kahyt.

"Så tidligt!" sagde han.

"Ja," svarede fru Roland med bævende stemme, "vi ville have tid til at være lidt sammen med dig."

Han så på hende. Hun var helt sortklædt, som om hun var i sorg, og han lagde pludselig mærke til, at hendes hår, der endnu i forrige måned havde været gråt, var blevet fuldstændig hvidt.

Med stort besvær fik han skaffet siddepladser, til dem alle i den lille kahyt og satte sig selv op i køjen. Gennem døren, der var blevet stående åben, sås en mængde, så talrig som på en helligdag, strømme frem og tilbage, for alle de bortdragendes venner og en hærskare af almindelige nysgerrige havde oversvømmet det vældige skib. De slentrede rundt i gangene, i salonerne, over alt, og af og til blev endog enkelte hoveder stukket ind i kahytten, mens stemmer mumlede udenfor: "Der bor doktoren!"

Pierre skubbede døren til, men så snart han følte sig lukket inde med familien, fik han lyst til atter at lukke den op, for røret udenfor havde brudt deres forlegenhed og gjorde tavsheden mindre påfaldende.

Endelig tog fru Rosémilly ordet.

"Der kan da ikke komme meget luft ind gennem de små vinduer," sagde hun.

"Det er et koøje," svarede Pierre. – Han viste dem tykkelsen, der satte glasset i stand til at modstå selv de stærkeste stød, og forklarede dem omstændeligt lukningssystemet.

Roland spurgte:

"Har du også dit apotek her?"

Doktoren åbnede et skab og lod dem se et helt regiment flasker med latinske navne på firkantede stykker hvidt papir.

Han tog en af dem for at fortælle, hvilken medicin den indeholdt, og hvad den kunne hjælpe for, så en anden og så en tredje; det blev en hel videnskabelig forelæsning, som de tilsyneladende lyttede til med den største opmærksomhed.

Roland blev ved at gentage, mens han rystede på hovedet:

"Nej, hvor det dog er interessant!"

Der blev banket sagte på døren.

"Kom ind!" råbte Pierre.

Det var kaptajn Beausire.

Han sagde, idet han strakte hånden ud:

"Jeg kommer med vilje lidt sent, fordi jeg ikke ville genere."

Han måtte ligeledes sætte sig på køjen. Og tavsheden begyndte forfra.

Men pludselig strakte kaptajnen hals for at lytte. Han havde opfanget nogle kommandoord igennem væggene, og han erklærede:

"Det er på tide, at vi trækker os tilbage, hvis vi skal nå at få *Perlen* klar og være ude i rum sø, inden skibet står ud af havnen, så at vi ser Dem endnu en gang."

Roland, der var meget ivrig efter at komme afsted, formodentlig for at kunne gøre indtryk på passagererne ombord i *Lothringen*, skyndte sig at springe op:

"Nå, så farvel, min dreng."

Han kyssede Pierre på begge kinder og skubbede døren op.

Fru Roland bevægede sig ikke, men blev siddende meget bleg og med nedslåede øjne.

Hendes mand rørte ved hendes arm:

"Hører du ikke? Vi må skynde os, vi har ikke et minut at tabe."

Hun rejste sig, gik et skridt henimod sønnen og rakte ham, den ene efter den anden, to hvide vokskinder, som han kyssede uden at sige et ord. Så trykkede han fru Rosémillys og sin broders hånd og spurgte:

"Når skal brylluppet så stå?"

"Det ved jeg endnu ikke rigtig. Vi skal nok sørge for, at det kommer til at passe med et af mellemrummene mellem dine rejser."

Omsider slap de alle ud af kahytten og kom op på dækket, der var overfyldt af publikum, dragere og matroser.

Dampen prustede inde i fartøjets mægtige skrog, der syntes at dirre af utålmodighed.

"Farvel!" sagde Roland, som stadig skyndede på de andre.

"Farvel," sagde Pierre, der stod på en af landgangsbroerne, som satte *Lothringen* i forbindelse med landjorden.

Han trykkede endnu en gang alles hænder og familien fjernede sig.

"Hurtigt, hurtigt til vogns!" råbte faderen.

En droske, som holdt og ventede på dem, kørte dem til yderhavnen, hvor Papagris lå parat med *Perlen* lige til at sejle.

Ikke en vind rørte sig; det var en af den slags tørre og stille efterårsdage, hvor havet ligger hårdt og koldt som poleret stål.

Jean greb en åre, matrosen tog den anden og de gav sig til at ro. På bølgebryderne, på begge molerne, lige op på granitbolværket var der sort af mennesker, en talløs, myldrende og larmende mængde, som ventede på *Lothringen*.

Perlen gled imellem disse to menneskebølger og var snart udenfor havnen.

Kaptajn Beausire, der havde sat sig midt imellem de to damer og styrede, sagde:

"De skal få at se, vi skal nok så nydeligt komme til at ligge lige ved siden af den."

Jean og matrosen sled af al kraft i årerne for at komme så langt ud som muligt. Pludselig udbrød Roland:

"Der er den. Jeg kan se dens master og dens to skorstene. Nu kommer den ud af bassinet."

"Hæng i, gutter!" kommanderede kaptajn Beausire.

Fru Roland trak sit lommetørklæde op af lommen og pressede det mod sine øjne.

Roland, der stod op og klyngede sig fast til masten, forkyndte:

"Så, nu drejer den i yderhavnen … nu rører den sig ikke mere … nu sejler den igen … det er nok bugserdamperen, der er kommet i virksomhed … det går rask fremad … bravo! … Nu er den ude mellem molerne! … Kan I høre, hvor folk råber … bravo! … Det er *Neptun*, der trækker den … Nu kan jeg se forstavnen … der er den … der er den … Hvilken størrelse, det var som satan! … se en gang, det var som satan! …"

Fru Rosémilly og kaptajn Beausire vendte sig om, og de to mænd hørte op med at ro; kun fru Roland rørte sig ikke.

Den vældige udvandrerbåd, som blev halet afsted af en kraftig bugserdamper, der foran den tog sig ud som en orm, gled langsomt og majestætisk ud af havnen. Og hele Havres befolkning, der trængte sig sammen på molerne, på strandbredden og ved vinduerne, blev pludselig revet med af patriotisk begejstring og gav sig til at skrige: "Leve *Lothringen*," mens de vinkede og klappede i hænderne over denne stolte afrejse, der var som en fødsel, hvor en stor havneby skænkede havet sin skønneste datter.

Så snart *Lothringen* var nået ud gennem det snævre mellem de to granitmure indestængte løb og endelig følte sig fri, gav den slip på sin bugserdamper og sejlede videre alene som et kæmpemæssigt uhyre, der skred henover vandet.

"Der er den! ... der er den!" skreg Roland stadig, "den står lige ned imod os."

Og Beausire gentog strålende:

"Nå, var det måske ikke det, jeg lovede, hvad? Ved jeg så ikke besked?"

Jean hviskede ganske sagte til sin moder:

"Nu må du se, mor, den er lige herved."

Fru Roland tog lommetørklædet fra sine øjne, som var blændede af tårer.

Lothringen kom stedse nærmere. Så snart den var kommet udenfor havnen, havde den i det klare og rolige vejr straks sat fuld fart på. Beausire, der stod med kikkerten rettet imod den, råbte:

"Pas nu på! Hr. Pierre står oppe på agterdækket ganske alene, han er let at se. Pas på!"

Så højt som et bjerg og så hurtigt som et tog gled skibet lige forbi dem, så tæt, at det næsten rørte ved *Perlen*. Uden at vide hvad hun gjorde og ganske ude af sig selv strakte fru Roland armene op imod det, og hun så sin søn, sin søn; Pierre, som stod med en guldtresset kasket på hovedet, og som med begge hænder tilkastede hende et afskedskys. Men han var hurtigt borte, han udviskedes, forsvandt og var allerede blevet ganske lille, en næsten usynlig prik på den kæmpestore damper. Hun anstrengte sig for at se ham endnu en gang, men hun kunne ikke længere skelne ham.

Jean havde taget hendes hånd.

"Så du det?" spurgte han.

"Ja, jeg så det. Hvor han er god!"

De vendte og roede ind imod byen.

"Det går dog pokkers hurtigt!" erklærede Roland med begejstret overbevisning.

Han havde ret, fra sekund til sekund blev skibet mindre, som om det smeltede bort i oceanet. Fru Roland sad og stirrede ud imod det og så det bore sig ind i horisonten i retning mod et ukendt land i den anden ende af verden. Ombord i denne båd, som intet kunne standse, på denne båd, som hun om lidt ikke en gang mere kunne se, var hendes søn – hendes stakkels søn. Og det forekom hende, at halvdelen af hendes hjerte drog bort med ham, det forekom hende, at hendes liv var endt, og det forekom hende også, at hun aldrig mere ville få sit barn at se.

"Hvorfor græder du?" spurgte hendes mand, "vi har ham jo hjemme igen om en måned."

Hun stammede:

"Det ved jeg ikke. Jeg græder, fordi det gør mig ondt."

Da de var kommet i land, sagde Beausire straks farvel til dem, for han skulle spise frokost sammen med en ven.

Jean gik i forvejen med fru Rosémilly, og Roland sagde til sin kone:

"Jean har alligevel en flot skikkelse, synes du ikke?"

"Jo," svarede moderen.

Og da hun var alt for forvirret til at tænke over, hvad hun sagde, tilføjede hun:

"Jeg er meget glad over, at han gifter sig med fru Rosémilly."

Den skikkelige Roland blev aldeles forbløffet:

"Hvad behager? Hvad er det, du siger? Gifter han sig med fru Rosémilly?"

"Ja, vist så. Vi havde netop tænkt på endnu i dag at spørge dig om din mening."

"Se, se! Har den sag stået længe på, om jeg må spørge?"

"Å, nej. Kun et par dage. Jean ville være sikker på, at hun ville have ham, førend han spurgte dig til råds.".

Roland gned sig i hænderne:

"Det er godt, meget godt. Det er storartet. Jeg er fuldstændig enig med ham."

Da de fra kajen skulle dreje op ad Boulevard François Ier, vendte fru Roland sig endnu en gang om for at kaste et sidste blik ud over havet; men hun så intet mere uden en lille, grå røg, så fjern og så let, at den lignede en smule tåge.

Om "Pierre og Jean"

Forfatter: Guy de Maupassant (1850-1893).
Første udgave: *Pierre et Jean*, føljeton i *La Nouvelle Revue* 1. december 1887 til 1. januar 1888, bogudgave Paul Ollendorff, Paris 1888.
Denne udgave efter: *Samlede værker af Guy de Maupassant: Pierre og Jean*. På dansk ved Loulou Lassen. Forhen A. Christiansens Forlag, København 1907.
Oversætter: Loulou Lassen (1876-1947).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Albert Lynch (1851-1912) fra *Pierre et Jean*, Boussod, Valadon et Cie, Paris 1888.

ISBN 978-87-7628-395-7
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-628-7 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk